

§ 12.

Justerades protokollsutdrag öfver de i §§:na 3 och 5 här ofvan omförmälda beslut.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. half 12 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Lördagen den 18 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Herr Statsrådet Berg, som hos Herr Talmannen låtit anmäla, det han, på Kongl. Maj:ts befallning, hade att till Kammarerna öfverlemnna åtskilliga Kongl. Maj:ts nådiga propositioner, framträdde nu och aflemnade dessa propositioner, nemligen:

- 1:o) angående Postverkets utgifts-stater för år 1872;
- 2:o) angående upplåtande af mark från Carlbergs och Haga kungsgårdar till utvidgande af Nya kyrkogården utanför Stockholmu;
- 3:o) angående försäljning af en Göteborgs hospital tillhörig qvarulägenhet i Fors ström af Ahle härad och Elfsborgs län;
- 4:o) med förslag till förordning angående fattigvården; och
- 5:o) angående understöd af allmänna fattigvårdsmedel åt arbetsföre svenske medborgare, hvilka i nödställd belägenhet aflemnas å svensk gränsort.

Herr Talmannen förklarade, vid emottagandet af dessa nådiga propositioner, att Kammarerna skulle åt desamma egna grundlagsenlig behandling.

§ 2.

Justerades protokollen för den 9 och 11 innevarande månad, äfvensom de protokollsutdrag för den 15 dennes, hvilka förut icke blifvit till justering upplästa.

§ 3.

Nedanintagna trenne protokoll upplästes:

År 1871 den 16 Mars sammanträdde Kamrarnes valmän, för att, jemlikt 71 och 73 §§ Riksdags-ordningen, utse Riksdagens Fullmäktige uti Riksbanken jemte suppleanter för dem; och befunnos, efter valförrättningarnes slut, hafva blifvit utsedde till

Ordförande:

Herr *Fähræus, Olof Immanuel*, f. d. Statsråd med 46 röster;

Öfrige Fullmäktige:

Friherre *Skogman, Carl Johan Alfred*, Kapten på Kongl. Maj:ts Flottas indragningsstat med 48 röster,
Grefve *Lewenhaupt, Carl Magnus Casimir*, Kapten „ 48 „
Herr *Lindroth, C. A.*, Grosshandlande „ 48 „
„ *Ifvarsson, Carl*, i Wärestorp. Hemmansegare „ 48 „
„ *Dufwa, Alfred Wilhelm*, vice Härads höfding „ 43 „
„ *von Stockenström, Carl Reinhold Polhem*, Bruksegare „ 24 „
den sistnämnde efter lottning med Friherre *af Ugglas, Gustaf*, f. d. Statsråd, som jemväl erhållit 24 röster.

Suppleanter:

Herr *Levertin, C. O.*, Grosshandlande med 47 röster,
„ *Rosenberg, G. M.*, Grosshandlande „ 47 „
„ *Svanberg, C. Th.*, Spegelfabrikör „ 24 „
sedan dels en valsedel förklarats ogiltig, dels lottning anställts emellan dem, som erhållit 47 röster, för bestämmande af den ordning, i hvilken de skulle såsom suppleanter inträda.

Fr. Piper.

John Ericson.

Eric af Klint.

Ivar Lyttkens.

År 1871 den 16 Mars sammanträdde Kamrarnes valmän, för att, jemlikt 71 och 73 §§ Riksdags-ordningen, utse Riksdagens Fullmäktige uti Riksgälds-kontoret, jemte suppleanter för dem; och befunnos, efter valförrättningarnes slut, hafva blifvit utsedde till

Ordförande:

Grefve *Hamilton, Henning*, f. d. Statsråd med 48 röster.

Öfrige Fullmäktige:

Herr *Hierta, Carl Gustaf*, Kapten med 48 röster,
Friherre *Fock, Alfred Henric Edvard*, Expeditionssekreterare „ 48 „

Herr <i>Warburg, Samuel</i> , Grosshandlande	„	48 röster,
„ <i>Berger, Anders Alexander</i> , Bruksegare	„	48 „
„ <i>Holmgren, Hjalmar</i> , Professor	„	48 „
„ <i>Kimmanson, Carl Leonard</i> , Kamrarrättsråd	„	24 „
den sistnämnde efter lottning med Herr <i>von Ehrenheim, Pehr Jacob</i> , f. d. Statsråd, som jemväl erhållit 24 röster.		

Suppleanter :

Herr <i>Klingenshjerna, Eric Gustaf</i> , Öfverstelöjtnant	med 48 röster,
„ <i>Gripensvärd, Jacob Olof</i> , Audiör	„ 48 „
„ <i>Rooth, Gustaf</i> , Grosshandlande	„ 48 „
sedan ordningen dem emellan blifvit genom lottning bestämd.	
<i>Fr. Piper.</i>	<i>Eric af Klint.</i>
<i>John Ericson.</i>	<i>Ivar Lyttkens.</i>

År 1871 den 16 Mars sammanträdde Kamrarnes valmän, för att utse tre styrelseledamöter jemte tre suppleanter vid hvartera af lånekontoren i Göteborg, Malmö och Wisby; och befunnos, efter valförrättningarnes slut, hafva blifvit utsedde:

Vid lånekontoret i Göteborg.*Styrelseledamöter :*

Herr <i>Mörner, Carl Otto Stellan</i> , Öfverstelöjtnant	med 47 röster,
„ <i>Grén, J. Olof</i> , Grosshandlande	„ 47 „
„ <i>Arvidson, Christian</i> , Grosshandlande	„ 44 „
sedan en valsedel förklarats ogiltig.	

Suppleanter :

Herr <i>Delbanco, Edvard</i> , Fabriksidkare	med 46 röster,
„ <i>Åwall, Joh. Ad.</i> , Handlande	„ 45 „
„ <i>Lewgren, And. Wilh.</i> ,	„ 45 „
sedan dels två valsedlar förklarats ogiltiga, dels lottning anställdt emellan dem, som erhållit 45 röster, för bestämmande af den ordning, i vilken de skulle såsom suppleanter ingå.	

Vid lånekontoret i Malmö.*Styrelseledamöter :*

Friherre <i>Bennet, Wilhelm</i> , f. d. Öfverste	med 47 röster,
Herr <i>Bager, Johan Petter</i> , Handlande	„ 47 „
„ <i>Kiellander, Ludvig</i> , Ryttmästare	„ 47 „
sedan en valsedel förklarats ogiltig.	

Suppleanter:

Herr <i>Hedman, Gabriel</i> , Handlande	med 46 röster,
„ <i>Frick, Rudolf</i> , Rådman	44 „
„ <i>Persson, Anders</i> , i Burlöf, f. d. Riksdagsfullmäktig	42 „
sedan en valsedel förklarats ogiltig.	

Vid lånekontoret i Wisby.*Styrelseledamöter:*

Herr <i>Cramér, Rudolf</i> , Konsul	med 46 röster,
„ <i>Bergman, Carl Johan</i> , Lektor	46 „
„ <i>Kolmodin Gustaf</i> , Landtbrukare	46 „
sedan två sedlar förklarats ogiltiga.	

Suppleanter:

Herr <i>Söderberg, Daniel</i> , Theol. Doktor	med 46 röster,
„ <i>Stenberg, Carl</i> , Konsul	44 „
„ <i>Kolmodin, C. J.</i> , Handlande	42 „
sedan en sedel förklarats ogiltig.	

Fr. Piper.
John Ericson.

Eric af Klinl.
Ivar Lyttkens.

Dessa protokoll lades till handlingarne; och skulle Riksdagens Kansli-deputerade om de sålunda försiggångna valen i vanlig ordning underrättas samt anmodas att låta uppsätta och till Kamrarne ingifva förslag till så väl förordnanden för de valde, som ock till de underdåniga skrivelser, hvarigenom de nu skedda valen af Fullmäktige i Riksbanken och Riksgälds-kontoret komme att hos Kongl. Maj:t anmälas.

§ 4.

Föredrogs Lag-Utskottets utlåtande N:o 9, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till författning angående förändradt stämningssätt i vissa fall, dels ock enskild motion i samma ämne.

Utskottets första hemställan (sid. 3 i utlåtandet):

Bifölles.

Utskottets förslag till förordning angående förändradt stämningssätt i vissa fall (sidd. 4 och 5):

Sedan § 1 i detta förslag blifvit uppläst begärdes ordet af

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern Adlercreutz: Herr Talman! mine Herrar! Jag ber att få fästa uppmärksamheten derå, att,

då den nu upplästa delen af Utskottets hemställan innefattar icke blott den första paragrafen af ifrågavarande lagförslag utan äfven ingressen till Riksdagens beslut, man skulle genom ett enkelt bifall härtill väl godkänna nämnda, med det Kongl. förslaget i denna del lika lydande paragraf, men på samma gång förklara, att Kongl. Maj:ts proposition icke kan i sin helhet oförändrad antagas, och sålunda fatta ett beslut, som rör äfven den andra paragrafen. Jag hemställer derföre, huruvida icke Kammaren först bör fatta beslut endast angående den första paragrafen, samt ingressen sedermera erhålla den lydelse, som blir en följd af Kammarens beslut rörande den andra paragrafen.

Vidare anförde

Herr Carlén: Då den af Hans Excellens Herr Justitie-statsministern framställda anmärkning afser ingressen och icke den första paragrafen af ifrågavarande lagförslag, om hvilken paragraf Kammaren nu torde kunna fatta beslut, hemställer jag att frågan om ingressens lydelse måtte uppskjutas till dess äfven den andra paragrafen blifvit afgjord, då vi kunna formulera densamma i enlighet med det beslut Kammaren fattat rörande begge paragraferna.

Med anledning af hvad sålunda angående föredragnings sättet blifvit anfördt, visade Herr Talmannen, att författningsförslagets 1:sta §, sådan densamma af Utskottet uppstälts, icke vore afvikande från Kongl. Maj:ts proposition; att deremot i 2:dra §:n en afvikelse blifvit föreslagen; och att följaktligen, enär af den lydelse, som Kammaren kunde komma att gifva åt sistnämnde 2:dra §, blefve beroende, huruvida ingressen till Utskottets hemställan borde bibehållas oförändrad eller icke, Herr Talmannen funne de särskilda författningsparagraferna, hvar för sig, böra först komma under föredragnings, och ingressens lydelse derefter blifva föremål för beslut. I enlighet med denna åsigt, som af Kammaren godkändes, gaf Herr Talmannen proposition på bifall till nu föredragna 1 §; och blef denna proposition med ja besvarad.

Rörande § 2 af samma förslag yttrade:

Herr Bovin: Med 2 § i det Kongl. förslaget till författning angående förändrad stämningssätt i vissa fall afses att erhålla ett stadgande om sättet att delgifva en person stämning i det fall, att han är veterligen ur riket faren, utan att upplysning kunnat vinnas, hvar han uppehåller sig. I afseende härå föreslår Kongl. Maj:t, att stämningen skall kungöras i allmänna tidningarne, men såsom villkor för begagnandet af detta stämningssätt bestämmer det Kongl. förslaget: 1:o att den ur riket farne icke hos domaren eller domstolen i den ort, der han sednast var i riket boende, uppgifvit viss person, som eger att för honom emottaga stämning, 2:o) att anvisning å sådant ombud icke kunnat på annat sätt erhållas, och 3:o) att omständigheter förekomma, de der utnärka att han håller sig undan eller att han har för afsigt att för framtiden bosätta sig å främmande ort. Lag-Utskottet har bibehållit dessa villkor med undantag af det andra

vilkoret eller det, som i den Kongl. propositionen innefattas i orden "eller anvisning å sådant ombud eljest kunnat erhållas", hvilka ord Utskottet i sitt förslag uteslutit. Såsom skäl för borttagandet af detta vilkor har Utskottet icke anført annat, än att de öfriga bestämmelserna synts Utskottet innebära tillräckliga garantier till betryggande af svarandens rätt. Jag kan för min del icke biträda denna åsigt, utan anser att denna bestämmelse bör kvarstå. Genom borttagandet af detta vilkor skulle man utsträcka rättigheten att delgifva en person stämning medelst densamma kungörande i tidningarne äfven till det fall då den, som skall stämmas, vederligen ställt ombud för sig, ehuru han före sin afresa till utrikes ort icke hos domstolen eller domaren i hemorten gjort anmälan derom. Utskottet har, såvidt jag kan fatta, icke tillgodosett en svaraude parts rätt i detta fall. Jag kan således icke finna annat än att ett uteslutande af ofvan anförda ord innebär en försämring i det Kongl. förslaget, som uppenbarligen skall leda derhän, att Kongl. Maj:t torde finna sig förhindrad att fastställa den af Utskottet föreslagna lagförändringen, i händelse densamma vünne Riksdagens bifall.

Med åberopande af de skäl, jag i min reservation vidare andragit, yrkar jag alltså, att Kammarén måtte, med afslag å Utskottets hemställan rörande denna paragraf, bifalla Kongl. Maj:ts proposition i oförändradt skick, synnerligast som Första Kammarén redan lemnat sitt bifall till det Kongl. förslaget.

Herr Carlén: I motsats till den näst föregående talaren anser jag att Utskottet haft goda skäl för den förändring i 2 § af det Kongl. förslaget, hvarom Utskottet hemställt. För rättigheten att stämma en person, som vederligen är ur riket faren, utan att upplysning kunnat vinnas hvar han sig uppehåller, medelst stämningens kungörande i allmänna tidningarne, stadgar det Kongl. förslaget, bland andra, det vilkor att den person, som lemnat riket, icke hos domaren eller domstolen i den ort, der han sednast var i riket boende, uppgifvit viss person, som eger att för honom emottaga stämning. Detta vilkor har Utskottet i sitt förslag bibehållit. Men det Kongl. förslaget innehåller derjemte den föreskrift, att ifrågakomna stämningssätt icke får begagnas, förr än man efterforskat huruvida den, som rest utrikes, icke heller ställt för sig annat ombud, som han icke hos auktoriteterna anmält, heller att åtminstone anvisning å sådant ombud icke kunnat erhållas. Det torde blifva ganska svårt för en kärandepart att förskaffa sig besked härom, och äfven om han, då målet förekommer vid domstol, kan visa sig hafva anställt efterforskningar i detta afseende, utan att han ändock erhållit upplysning om sådant ombud, bör man besinna att ingen då finnes, som kan bevaka svarandens rätt. Domaren kan icke i sakens då befintliga skick ex nobili officio företaga en undersökning, huruvida efterforskningarne i frågan om svaranden ställt ombud för sig eller icke varit tillbörligen sorgfälliga, och svaranden, som är frånvarande, kan ej framställa invändning mot kärandens åtgärder härutinnan. Domstolen dömer i saken, men då svaranden återkommer, kan det befinnas, att ombud verkligen funnits och att anvisning derå kunnat erhållas, om blott käranden användt något större möda vid sina efterforskningar; och domen blir då till intet.

Dessutom torde lagstadgandet med den af Utskottet föreslagna förändring bidraga till befordrandet af god ordning och reda, derigenom att de, som resa utrikes eller såsom emigranter alldeles öfvergifva fäderneslandet, vandes att hos domaren eller domstolen i hemorten uppgifva, hvilken person de bemyndigat att i deras ställe emottaga stämmningar; och detta mål vinnes genom ett bifall till Utskottets förslag.

Då emellertid det Kongl. förslaget redan blifvit, på sätt den föregående talaren anmärkt, i oförändradt skick af Första Kammaren antaget, och då det är svårt att få den ifrågavarande, af behovet påkallade lagförbättringen till stånd, såvida man icke låter jemka med sig, vill icke heller jag göra annat yrkande än på bifall till den Kongl. propositionen, utan förändring i densamma, synnerligast som Herr Justitie-statsministern i sitt anförande till statsrådsprotokollet yttrat, att ifrågavarande lagförslag endast vore att betrakta såsom en provisionel lag så till vida, som inom en icke aflägsen framtid förslag till ordnande af stämningsförfarandet i sin helhet genom en ny lag torde komma att till Riksdagens antagande framläggas. Skulle det då befinnas, att ofvanberörda bestämmelse bör borttagas, är det lätt att då göra detta, och man har äfven den under tiden vunna erfarenhet att lägga till grund för sitt beslut. Det är förnämligast detta sista förhållande som gör, att jag anser, att man, för att vinna något, äfven bör bifalla Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition oförändrad.

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern Adlercreutz: Herr Talman! mine Herrar! Ehuru möjligen öfverflödigt i och för sjelfva sakens utgång, anser jag dock mig böra bemöta några af de emot det Kongl. förslaget framställda anmärkningar. Villigt erkännande den goda afsigt, Lag-Utskottet haft, att genom den ifrågasatta ändringen i denna paragraf af den Kongl. propositionen åstadkomma god ordning och reda genom föreskriften att den, som reser utrikes, ovilkorligen skall, der han vill betrygga sig mot äfventyret af stämnings delgifvande medelst kungörelse i tidningarne, hos domstolen eller domaren anmäla ombud för sig, ber jag likväl att få fästa uppmärksamheten derå, att berörda anordning är alldeles ny, och då en sådan anordning vidtages, bör man ställa så till, att man icke dermed sårar andra häfdvunna rättsförhållanden och sedvänjor. Jag tror, att det allmänna rättsmedvetandet skulle känna sig föga tillfredsstäldt, om man genom att borttaga ifrågavarande bestämmelse ur det Kongl. förslaget skulle utsträcka rättigheten att genom kungörelse i tidningarne stämma en person, som rest utomlands, äfven till det fall, då känt är att denne i hemorten har ombud för sig, ehuru han underlåtit att derom göra anmälan hos domstolen, och ber jag att i detta hänseende särskildt få erinra t. ex. om köpmän, hvilka låta sina affärer handhafvas genom prokurister. I afseende på den anmärkta svårigheten att vid domstol bevisa, att anvisning å en utomlands varande persons ombud i hemorten icke kunnat erhållas, så föreställer jag mig, att denna svårighet ej är större än den, som uppstår vid försök att styrka, att upplysning icke kunnat vinnas, hvar den uppehåller sig, som skall stämmas. I båda dessa fall kan man icke komma till absolut visshet, utan kändandeparten söker upplysningen och anvisningen der den sannolikast bör kunna erhållas, och

när han deruti icke lyckas, tager han om detta förhållande ett intyg, hvilket sedermera torde få gälla såsom tillräckligt bevis i detta fall.

Jag anser på dessa grunder det Kongl. förslaget hafva bättre skäl för sig, än det af Utskottet framlagda.

Herr Grefve Sparre: För min del har jag icke bidragit till Utskottets beslut om förslaget till ifrågavarande paragrafs lydelse och, om jag än skulle kunna hafva något att anmärka emot stiliseringen af denna paragraf i det Kongl. förslaget, så anser jag likväl, vid det förhållande att Första Kammaren redan bifallit Kongl. Maj:ts nådiga proposition i oförändradt skick, det icke vara skäl att allt för mycket tumma på innehållet af det Kongl. förslaget, då man är belåten med sjelfva saken. Jag yrkar bifall till den Kongl. propositionen oförändrad.

Herr Ribbing: Herr Talman! mine Herrar! Jag ber endast att få tillkännagifva, att jag instämmer i den reservation, Herr Bovin afgifvit, och tillstyrker bifall till Kongl. Maj:ts proposition i oförändradt skick. Jag gör dock icke detta med det tillägg, att då Första Kammaren redan lemnat sitt bifall till det Kongl. förslaget, så, ehuru det icke är så utan att anmärkingar kunna deremot göras, man ändock för att vinna en önskad lagförbättring bör finna sig vid och bifalla förslaget, utan jag bifaller det Kongl. förslaget oförändradt, *derför*, att jag anser det vara bättre, än det af Utskottets majoritet framlagda förslag. Det är temligen vanligt, att en affärsman, då han reser utrikes, sätter ett ombud i sitt ställe, men att för domstol uppgifva ombudet gör han troligen sällan, såvida han icke ligger i process med någon och således under sin bortovaro kan vänta stämning. Om ifrågavarande lagparagraf antages med den af Utskottet föreslagna förändring, så ligger deri alltså icke någon fördel, utan en person, som reser utrikes, betages derigenom en rättighet, som han eljest eger, eller denna rättsutöfning försvåras åtminstone, då det, såsom redan anmärkt blifvit, icke är brukligt att för domstolen uppgifva hvilket ombud man i hemorten ställt för sig. Hvad beträffar den af Utskottet antydda svårighet att bevisa, att man ej kunnat anträffa ombudet, så är denna svårighet, enligt mitt förmenande, mera imaginär än verklig. Att bevisa en icke-tillvaro förefaller äfven mig ej allenast svårt, det är rentut sagdt omöjligt, men hvad man kan bevisa, det är att man vidtagit åtgärder för att finna en person, men icke lyckats. Om nu också en annan, som har bättre förmåga att söka, *kunnat* träffa honom, så bevisar detta dock ej att jag, *derför* att min förmåga i detta afseende är mindre, likväl icke gjort hvad jag kunnat för att träffa personen, och dermed synes äfven lagens föreskrift i detta afseende vara till fullo iakttagen.

Jag tager mig friheten att yrka bifall till den Kongl. propositionen oförändrad, ty den är bättre än Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad. På framställd proposition blef, i enlighet med hvad under öfverläggningen yrkats, Utskottets förslag afslaget samt motsvarande paragrafen i den nådiga propositionen utan förändring af Kammaren antagen.

Härefter föredrogs *ingressen till lagförslaget* och blef densamma i öf-

rigt godkänd, dock med iakttagande af den förändring i ordalydelsen, som påkallades af Kammarens nyss omförmälda beslut rörande förslaget 2 §.

§ 5.

Föredrogs och bifölls Lag-Utskottets Utlatande N:o 10, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen om antagande af en författning angående förändrad lydelse af 10 Kap. 1 § Rättegångsbalken.

§ 6.

Föredrogs Banko-Utskottets betänkande och förslag N:o 8, angående fjärde artikeln i Bankoreglementet.

Punkten 1.

Bifölls

Punkten 2.

Herr Tranchell:

Herr Agardh: Det synes mig, som om den af den sednaste talaren mot Utskottets motivering nedlagda protest ej må tillmätas synnerligt stor giltighet. Utskottet har i allmänhet redogjort, hvarföre det anser att många inskränkningar, som hittills funnits i bankoreglementet, numera böra ur detsamma borttagas. Dessa Utskottets allmänna motiv torde väl äfven kunna tillämpas på nu föredragna punkt. Hvad sjelfva saken beträffar, så är det väl temligen naturligt, att, då, såsom ofta händer, den ena landsorten har god tillgång på pengar och en annan lider brist på rörelsekapital, detta förhållande lätteligen bör kunna arrangeras på ett sätt, som länder både Riksbanken och allmänna rörelsen till fördel. Jag tror följaktligen att räntans bibehållande vid lika belopp vid samtliga diskont- och lånekontoren icke är någon nödvändighet och anser, att man äfven i detta afseende bör kunna lemna Bankofullmäktige en frihet, som af dem säkerligen icke skall begagnas på ett för bankens fördel menligt sätt.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Tranchell:

Herr Gumælius: Den ärade representanten från Lund nämnde, att, om man t. ex. hade ondt om pengar i Skåne, men deremot vid samma tid god tillgång deraf i Stockholm, det vore naturligt att Riksbanken skulle hålla högre ränta vid skånska kontoret, än vid sitt hufvudkontor. Mig förefaller saken icke alldeles så. Ur Riksbankens synpunkt borde det då vara angenämt att i Skåne söka afflöde för den öfverflödiga penningtillgången i hufvudstaden; och för Skåne, dess landtbruk, handel och näringar vore, synes mig, godt och helsosamt att sålunda genom Riksdagens bemedling få den under penningbrist uppjagade räntan nedsatt. Möj-

ligen skulle detta inverka i någon mån menligt på enskilda bankers intågter der nere i Skåne, men helt visst skulle det ej skada lånerörelsen i allmänhet.

Jag anhåller att få motsätta mig borttagandet af den sista meningen ur § 51 mom. 1 i Bankoreglementet.

Herr Lyttkens: Den tankegång, som genomgår Banko-Utskottets förevarande betänkande, är att genom borttagande ur bankoreglementet och förvaltningssättet af onödiga hinder och inskränkningar underlätta för Riksbanken möjligheten att röra sig i friare former och sålunda, på samma gång banken uppfyller sin första bestämmelse att upprätthålla stadga i penningväsendet, kunna bättre bestå i täflan med de enskilda bankerna samt derigenom, efter hvad man tillika eftersträfvat, småningom uttränga och ersätta dessa penninginstitutioner eller åtminstone vissa af deras rättigheter. De föreskrifter i bankoreglementet, om hvilkas förändring Utskottet här gjort framställning, och särskildt den, om hvilken nu närmast är fråga, hafva ock tillkommit på en tid, då ingen konkurrens med andra bankinrättningar här i landet fanns eller var för Riksbanken att befara. Tiderna hafva, som vi veta, i detta hänseende väsendtligen förändrats och det är vid sådant förhållande lätt att inse, att de grunder för Riksbankens förvaltning, hvilka förut må hafva varit lämpliga, icke kunna förblifva i orubbadt skick och att, om denna institution fortfarande lemnas så klafbunden — om jag så må uttrycka mig — som den nu är, den måste alltmera förlora i styrka och verksamhetsförmåga samt derigenom lätt öfverflyglas af de enskilda bankerna. För Riksbanken, på hvilken landets hela penningväsende, såsom nu, ytterst hvilat, är denna omständighet af den aldra största vikt. Och då det just är med behörig hänsyn härtill det förslag tillkommit, som, af Utskottet här framlagdt till Riksdagens pröfning, nu skall af Kammarerna afgöras, hoppas jag, att detsamma må af Kammarerna behjertas, på det att Riksbanken, fullständigare än hittills skett, må kunna medföra den nytta för landet, som den med sitt stora kapital verkligen är mäktig att åstadkomma.

Jag tillåter mig således yrka, att Utskottets hemställan i nu föredragna punkt må bifallas

Herr Rundgren: Sedan genom Banko-Utskottets förslag uppmärksamheten blifvit fästad å sednare afdelningen af det ifrågavarande momentet, kan man endast förundra sig, att detta tillägg fått så länge qvarstå orubbadt. Så vidt jag kan finna, borttager man genom bifall till Utskottets hemställan endast en motsägelse mellan första delen af nämnda moment i § 51 af bankoreglementet och den sista. Förklaras först, att "räntan vid diskontering och utlåning från handels- och näringsdiskontfonden bestämmes af Fullmäktige och skall rätta sig efter så väl penningeställningen som betalningstiden och de säkerheter, hvilka erbjudas", blifver detta stadgande i sjelfva verket upphäfdt, om man säger straxt derefter, att dervid dock skall iakttagas, "att räntan hålles lika vid samtliga diskont- och lånekontoren." Det är ju en omöjlighet i sjelfva verket för Bankofullmäktige att "rätta sig efter penningeställnin-

gen“, hvilken kan vara olika på olika orter, och på samma gång hålla “lika“ hög ränta vid alla lånekontor. Ur synpunkten således, att den motsägelse, som tvifvelsutän ligger i anmärkta stadgandet, sådant det nu lyder, må borttagas ur paragrafen, anser jag, lika med Banko-Utskottet, nödvändigt, att sednare delen af momentet utgår, hvarföre jag tillstyrker godkännande af Utskottets förslag.

Herr Lindström: Jag kan ej undgå att erkänna, att åtskilligt af hvad representanten från Landskrona anför med afseende å Banko-Utskottets betänkande i dess nu föredragna del varit sådant, att jag finner mig kunna med honom instämma. Detta är förhållandet särskildt med hvad han yttrat, då han strängt nagelfarit med Utskottets motivering. Deremot är jag icke i tillfälle att instämma med honom i den slutsats, hvartill han kommit och som innefattas i yrkandet, att Utskottets förslag borde underkännas.

Jag kan för min del så mycket hellre biträda hvad Utskottet här hemställt, som jag vid flera riksdagar, ehuru förgäfvets, sökt inom Banko-Utskottet sträfvat för framgång åt den åsigt. Utskottet nu uttalat, fastän jag i dessa mina bemödanden rönt motstånd icke minst, om jag ej miss-tager mig, från den värde representanten från Lund. Det torde icke vara obekant, att man strängt höll på den nuvarande lydelsen af banko-reglementet likasom på flera andra på en tid, då man äflades att genom reglementariska föreskrifter ju mera desto bättre binda händerna på Bankofullmäktige. Detta har man nu funnit icke längre vara godt och nyttigt. För min del tror jag det ej heller. Att större frihet bör lemnas Fullmäktige vid förvaltningen af Riksbankens angelägenheter, är äfven sagdt af den siste talaren, hvilken påmint om det bristande sammanhang eller, rättare uttryckt, den motsägelse, hvori den sista afdelningen af det ifrågavarande momentet, sådant det nu lyder, befinner sig gent emot den första, och som gör omöjligt för Bankofullmäktige att vid diskontering och utlåning från handels- och näringsdiskontfonden “rätta“ räntefoten “efter penningställningen“, då nemligen här föreskrifves, att detta endast får ske “under vilkor att räntan hålles lika vid samtliga diskont- och lånekontoren.“ Då nu räntan i allmänhet beror af tillgång och efterfrågan på penningar och således måste vara olika på olika orter, är följden af förbehållet faktiskt den, att Fullmäktige icke kunna efterkomma paragrafens föreskrift, att räntan skall “rätta sig efter penningställningen“ inom de särskilda diskontkontorens olika områden, så vida icke bestämmelsen, att räntan skall vid dem alla hållas lika, borttages ur momentet. Häremot har representanten från Landskrona erinrat, att, då meningen af en dylik förändring af momentets redaktion bland annat vore att underlätta rediskontering, den verkan, man åsyftar att ernå af denna nya föreskrift, skulle paralyseras derigenom, att, då å ena stället finnes god tillgång på penningar, under det att å ett annat tillgången vore mindre god, öfverflödet skulle flytta sig öfver till den plats, der knapphet råder. För min del tror jag icke, att, äfven om detta skulle inträffa, någon våda dermed vore förknippad och att i de flesta fall rediskontering icke torde kunna ske utan uppföringar, hvilka ofta kunna vara så höga, att vinsten å affären blifver ringa.

Jag föreställer mig för öfrigt, att till stöd för den förändring af ifrågavarande stadgandet, som Banko-Utskottet här föreslagit, något mera kraftigt skäl icke behöfver andragas än det, den siste ärade talaren anför, då han framhållit den motsägelse, som förefinnes mellan momentets förra och sednare del, och hvarigenom båda upphäfva hvarandra. Jag anhåller således om bifall till Utskottets förslag.

Herr Leijer: En talare bakom mig har gjort en antydning derom, att, enligt den jämförelsetabell öfver Riksbankens verksamhet såsom låneanstalt nu och för en tid af trettio år tillbaka, som Banko-Utskottet här uppställt, skilnaden mellan åren 1839 och 1869 i detta hänseende icke visat sig vara synnerligen stor, och deri har han otvifvelaktigt rätt.

Vidare har han påpekat, att af Riksbankens till lånerörelsen anvisade fonder under flera år större delar tidtals icke kunnat användas samt att Bankens sedelutgifningsrätt börjar med hvarje år allt mindre att till fullo tagas i anspråk, utan att detta kan anses betingadt af nödig hänsyn till Bankens förmåga att inlösa sina sedlar; och äfven deri har han rätt. Men den värde talaren synes icke hafva velat finna eller medgifva — hvad jag för min del dock anser vara af Banko-Utskottet tydligen ådagalagdt — att egentliga orsaken till detta för Riksbanken menliga förhållande är att söka i de hämmande band, som af gammal häfd fått qvarstå i bankoreglementet och hvilka Utskottet fördenskull föreslår Riksdagen att undanröjda. Till de inskränkningar, hvilka sålunda hindra Riksbanken att på bästa sätt göra sina fonder fruktbärande och på samma gång vara allmänna rörelsen till verkligt gagn, hör äfven det förbehåll, hvilket nu finnes intaget i sednare afdelningen af förevarande moment. Lika med Banko-Utskottet kan jag således icke inse annat, än att detta förbehåll bör utslutas. Är man ense om riktigheten af en sådan åtgärd, ur principiell synpunkt betraktad, återstår i sådant fall förnämligast att tillse, om det kan vara med någon våda förenadt att vidtaga den lättnad i förvaltnings-sättet, som här åsyftas. Denna fara skulle då, såvidt jag rätt uppfattat talarens mening, till sin möjlighet bero derpå, att den större bestämmelsefrihet, hvilken sålunda komme att medgifvas, kunde missbrukas af Styrelsen öfver något af Riksbankens lånekontor, i händelse brist på penningar i någon ort uppstode. Men jag anhåller att få fästa uppmärksamheten uppå, att den föreslagna förändringen icke afser att på något sätt utvidga befogenheten i antydt hänseende för *diskont- och lånekontors-styrelserna*, utan endast för *Riksbankens Fullmäktige*, och i detta förhållande anser jag för min del ligga tillräcklig garanti, att den makt, som, genom förändringen af anmärkta stadgandet, skulle åt Riksbanken inrymmas, icke skall missbrukas. Jag anhåller derföre om bifall till Utskottets förslag i denna del.

Herr Grefve Posse: Jag trodde det verkliga vara en allmänt erkänd sats, att vid diskontering räntefoten bör afpassas efter det penningbehof, som gör sig gällande inom den ort, der diskonteringen sker, så att jag i sanning kände mig öfverraskad, då jag nyss hörde en utmärkt skicklig affärsman göra invändningar mot det förslag, som Banko-Utskottet just i sådan syftning här framställt. Man har ofta hört klandras det sätt,

hvarpå Riksbanken förvaltas, och jag tror, att detta klander icke sällan haft för sig grundade skäl. Man har äfven och med fog anmärkt, att Riksbankens förtjenst å sin rörelse varit ganska ringa. Men dervid bör man dock rättvisligen ej förbise, hvad som är den egentliga anledningen till dessa missförhållanden, eller den, att Riksbanken i sin verksamhet hittills varit alltför mycket bunden genom ett minutiöst reglemente, hvilket icke lemnar denna bankförvaltning samma frihet att röra sig, som är iurynd åt de enskilda bankerna. Då man nu synes hafva uppfattat denna olägenhet och vill afhjelpa den, skulle det vara ganska beklagligt, om Banko-Utskottets välbetänkta förslag i sådan riktning komme att röna motstånd i Kammaren. Af dessa skäl och på grund af dem Herr Rundgren i öfrigt anfört tillstyrker jag derföre, att Utskottets hemställan i denna punkt må godkännas.

Man skall icke tro, att det är något privatbanksintresse, som här uttalar sig genom mig, ty förhållandet är ju uppenbart, att, om Riksbanken, till följd af nu gällande föreskrift, i en eller annan ort håller högre ränta än der befintlig enskild bankinrättning, denna åtgärd måste lända den sednare till fördel, så till vida att äfven den kan i dylikt fall hålla räntan hög, då den, till följd af penningetillgången i orten, borde vara låg. Inom den provins, jag tillhör, har man icke heller saknat tillfälle att i detta hänseende inhemta någon erfarenhet. För öfrigt måste det ofta vara ganska svårt för Bankofullmäktige att iakttaga det nu stadgade villkoret, att räntan skall hållas lika vid samtliga diskont- och lånekontoren, då, till följd af penningställningen, inom den enskilda diskonteringen olika räntesatser äro gällande. Jag vet icke heller någon norm, enligt hvilken detta förhållande är möjligt att på förhand reglera, utan anser jag ändamålsenligast och rättast vara, att fullmäktige lemnas frihet att vid hvarje diskont- och lånekontor bestämma utlåningsräntan efter ortens penningeförhållanden för ögonblicket. Jag förnyar min anhållan om bifall.

Herr Lyttkens: Jag begär ordet egentligen för att bemöta ett yttrande, som fälldes af en värd talare på Landskrona-banken såsom ett ytterligare stöd för den farhåga han uttalade om vådan att, på sätt Utskottet här föreslagit, utesluta det förbehåll, som nu förekommer i slutet af ifrågakvarande moment. Detsamma har dock sedermera blifvit vederlagdt af Herr Leijer, som erinrade, att det icke vore diskont- och lånekontors-styrelserna, utan Bankofullmäktige sjelfva, hvilka genom bifall till Utskottets hemställan skulle erhålla frihet att, i mån af penningeställningen, bestämma utlåningsräntan vid de olika lånekontoren.

Efter jag har ordet, vill jag emellertid begagna tillfället att justera en annan åsigt, som den ärade Landskrona-representanten i sammanhang med nyss angifna yttrande anförde derom, att, i händelse det anmärkta villkoret borttoges, penningar skulle söka sig väg dit, der brist funnes. I sådant fall blef dock jemnvigten återställd mellan tillgång och efterfrågan och följaktligen vunnes ju äfven just hvad Banko-Utskottet åsyftat med sitt förslag, eller att penningar icke skola, såsom nu sker, komma att ligga obegagnade i bankens kassa. Icke annat jag kan finna, är ett sådant förfarande öfverensstämmande med grunderna för en sund bankrörelse, och jag förstår icke hvad han kan hafva att invända deremot. Icke heller

kan jag se någon fara i uteslutandet af detta förbehåll. Så pass mycket förtroende bör man väl hysa till de förtroendemän, hvilka för hvarje riksdag väljas för att i egenskap af Fullmäktige förvalta Riksbankens angelägenheter, att de i utförligheten af detta granlaga uppdrag endast antagas afse industriens och omsättningens behof samt Riksbankens ändamål och sanna intresse. Jag vidhåller således mitt yrkande.

Herr vice Talmannen Mannersskantz: För min del anser jag, att den industriella rörelsen inom landets alla näringar är bäst betjenad med att få behålla en så mycket som möjligt oföränderlig räntefot, emedan tätta förändringar i detta hänseende icke kunna undgå att utföra en menlig inflytelse på hela den arbetsverksamhet som beror af en alltid tillräcklig jemn och säker tillgång på förlag, för sitt lugna och ostörda bedrivande. Att upprätthålla stadgar i landets penningeväsende, icke blott med hänsende till myntvärdets orubblighet, utan ock, så vidt det är möjligt, genom att söka förekomma alltför tätta och starka växlingar i priset å förlagskapital, anser jag derföre vara Riksbankens viktigaste åliggande, men, hvilket icke torde kunna behörigen fullgöras, så vida Riksbanken icke söker att bibehålla enhet i räntefoten öfver allt i landet derigenom, att vid diskontering och utlåning så väl ifrån allmänna diskontfonden som ifrån handels- och näringsdiskontfonden räntan för samma utlåningssätt hålles lika vid samtliga diskont- och lånekontoren. Fördenskull har jag äfven för min del alltid tillstyrkt, att den del af det ifrågakvarande momentet, om hvars uteslutande Banko-Utskottet nu väckt förslag, skulle kvarstå i reglementet; hvartill jag föreställer mig så mycket större skäl vara för handen som, då genom den nuvarande fortfarande bibehållna lydelsen af § 47 landet, med hänsyn till diskontrollens bedrivande, är indeladt i afstängda särskilda distrikt af ganska betydligt omfång, då hvart och ett bland dem omfattar flera provinser, det, enligt mitt förmenande, vore besynnerligt, om man för en sådan stor del af landet, *ino* hvars vidsträckt område säkerligen på från hvarandra vidt aflägsna platser lika stor olikhet i penningeförhållandena kan finnas, som *emellan* de olika låne-distrikten, skulle bestämma utlåningsräntan olika emot hvad denna ränta utgör i en annan af de stora delar, hvaruti riket för diskontrollens bedrivande godtyckligt har blifvit fördeladt, utan att samtidigt medgifva låntagare rättighet och frihet, att med sina ansökningar om lån vända sig till hvilket af Riksbankens diskont- och lånekontor, som de behaga, och der de för bästa priset kunna skaffa sig det förlag som de behöfva. Om t. ex. för provinserna Skåne och Blekinge lånekontoret i Malmö bestämt utlåningsräntan billigare, än hvartill denna ränta samtidigt blifvit af diskontkontoret i Stockholm fastställd för dess diskontområde, vore det i min tanke obilligt, om en låntagare, som bodde utanför de begge nyssnämnda provinserna, men någonstädes i dess närhet, i sydligaste delen af det stora Stockholms-distriktet, skulle tvingas att betala en högre ränta vid det aflägsna hufvudkontoret än han behöfde göra, om han icke vore utestängd från det billigare penningpriset vid det närbelägna provinskontoret. Om derföre åt Bankofullmäktige skall lemnas den bestämmelsefrihet i afseende å räntefoten, hvilken icke nu är dem medgifven, bör en lånesökande, hvar som helst i landet han än må vara boende, på samma

gång blifva berättigad att söka lån i Riksbankens fonder på hvilken plats som helst, der banken har utlåningskontor etableradt. Så länge en dylik rättighet icke blifvit åt lånesökanden inrymd, tror jag för min del, att den ensidiga förändring af stadgandet, som Banko-Utskottet tillstyrkt, skall lända allmänheten mera till olägenhet än till vinst. Då emellertid alla förändringar i bankoreglementet numera gå i en riktning, som afser att borttaga alla föreskrifter, hvilka anses i mer eller mindre mån hindra Riksbankens Fullmäktige i den fria användningen af Riksbankens fonder, vill jag ej förneka att ju icke *konsequensen* kan fordra äfven *den* förändring, som nu är i fråga, men vill då blott uttala den förhoppning, att Bankofullmäktige i allt fall må komma att vid alla diskont- och lånekontor hålla räntan lika.

Jag vill derföre icke heller nu yrka hvarken bifall till eller afslag å betänkandet i denna del.

Öfverläggningen var slutad. Kammarkens biföll Utskottets hemställan.

Punkten 3.

Bifölls.

Punkten 4.

Herr Wijk: Då Utskottets motivering för afslag å den här omförmälda delen af min motion icke synes mig vara i sin bevisning så bindande, att densamma icke snarare kunde betraktas såsom stöd för min framställning och således äfven leda till ett motsatt resultat emot det, hvartill Utskottet sålunda kommit, ber jag att få i korthet redogöra för de skäl, som legat till grund för mitt yrkande. Från den allmänna regeln i bankoreglementet att öfverlemna åt Riksbankens Fullmäktige att, med afseende å penningeställningen, bestämma den ränta, som bör beräknas å de af Riksbanken beviljade kreditiv, har i § 51 mom. 3 af reglementet gjorts undantag gällande för kreditiven till Riksgälds-kontoret, Manufakturdiskonten och Jernkontoret samt till sparbanker och så kallade folkbanker, hvilka samtliga kreditiv, enligt nu varande reglementes lydelse, böra utgå med ränta af fyra procent pro anno.

Hvad först beträffar kreditivet till Riksgälds-kontoret, synes det temligen likgiltigt, huru räntefoten vid detsamma bestämmes, då Riksgälds-kontoret, likasom Riksbanken, är ett Riksdagens verk, och hvad som i detta fall blir en förlust för det ena länder det andra till vinst samt tvärtom. Hvad åter angår kreditiven till sparbanker och så kallade folkbanker, kan måhända skäl förefinnas för den låga ränta, som reglementet föreskrifver. Båda dessa slag af bankinrättningar hafva nemligen i större eller mindre grad välgörenhet till ändamål. De äsyfta med sin verksamhet icke så mycket enskild vinst, som fastmer att tillgodose de mindre bemedlade folkklassernas fördel och att vara dem till gagn genom att emottaga och förkofra deras små besparingar. Vidare och då dessa anstalter för bestridande af sina förvaltningskostnader i allmänhet icke hafva någon annan tillgång än den räntevinst, som tillskyndas dem genom skilnaden

mellan utlånings- och upplåningsräntan, kan för dem bibehållandet af en lägre kreditivränta förklaras derutaf, att den fördel, som deraf för dem uppkommer, är behöflig för att uppfylla deras vackra ändamål.

Något sådant motiv lärer deremot icke kunna anföras med hänsyn till de kreditiv, som äro medgifna Manufakturdiskonten och Jernkontoret. Båda dessa kreditiv användas för utlåning till vissa industriidkare i landet, och jag kan ej inse, hvarföre dessa skola komma i åtnjutande af för sig nödiga medel på billigare villkor än andra låntagare, erbjudande lika god säkerhet. För Manufakturdiskonten kan för beräkning af en lägre kreditivränta tillförene hafva funnits något skäl deri, att allt från den tid, då dess kreditiv utgjorde 2,250,000 R:dr, vid detsamma varit fästadt det villkor, att denna diskont årligen skulle såsom bidrag till Teknologiska institutet utbetala till Riksgälds-kontoret ett belopp af 21,000 R:dr, motsvarande den ungefärliga skilnaden i ränta mellan de fyra procent, hvartill kreditivet bekommits och de fem procent, hvartill medlen af Manufakturdiskonten åter utlemnats. Emellertid har Riksdagen förlidet år beslutit, att utgörandet af detta bidrag från Manufakturdiskonten för framtiden skall upphöra. Sistlidne riksdag väcktes nemligen af en motionär i Första Kammaren förslag derom, att, då den vinst Manufakturdiskonten hade af kreditivets begagnande, så länge detsamma utgjorde 2,250,000 R:dr, väsendtligen minskats genom kreditivets succesiva nedsättning till 1,500,000 R:dr, Manufakturdiskonten måtte befrias från denna utgift; och på Stats-Utskottets tillstyrkande af denna framställning beslöto Riksdagens båda Kamrar att till förslaget lemna sitt bifall. De skäl, som från början må hafva förefunnits för ett medgifvande till Manufakturdiskontens förmån af en lägre kreditivränta torde således icke längre ega rum.

Hvad beträffar Jernkontorets kreditiv, har allt ifrån den tid, då detsamma först utgick från Riksbanken, med dess åtnjutande varit förbundet det villkor, att ränteviusten, eller skilnaden mellan kreditivräntan och utlåningsräntan, icke finge sammanblandas med Jernkontorets enskilda lånefond, utan reserveras till ändamål, som med näringens framgång och förkofran, genom anställande af rön och försök m. m., hafva gemenskap. Ätven detta villkor har numera, till följd af sistlidne Riksdags beslut, upphört att vara gällande och det skäl för en längre kreditivränta, som förut kunnat hemtas derifrån, har således jemväl förfallit.

Under sådana förhållanden kan jag för min del icke finna, hvarföre dessa båda kreditiv skola från Riksbanken åtnjutas till lägre ränta, än öfrige enskilde kreditivtagare måste underkasta sig och som blifvit beständ för det stora belopp, som är anslaget till utlåning från allmänna diskontfonden.

Någon farhåga, att, genom kreditivräntans bestämmande till fem procent, räntan för lån från Manufakturdiskonten i sin ordning skulle ytterligare höjas, kan jag icke anse vara för handen, då den ökade utgift, som Manufakturdiskonten derigenom skulle tillskyndas, icke komme att uppgå till mer än 12,500 R:dr å hela kreditivet, under förutsättning af dess nedsättning till här föreslaget belopp, hvaremot Manufakturdiskonten sistlidne år befriades från den utbetalning af 21,000 R:dr årligen, hvilken hittills ålegat densamma och jag redan onförmält, samt Manufakturdiskonten

ten följaktligen i allt fall skulle komma att befinna sig i bättre ställning än förut.

Efter hvad jag sålunda anført, synes mig alla skäl tala för, att de båda kreditiven i fråga med afseende å räntefoten ställas i paritet med andra kreditiv, hvadan jag vördsamt anhåller, att Kammaren, med afslag å Banko-Utskottets hemställan i denna punkt, måtte bifalla min motion, i hvad densamma afser räntan å kreditiven till Manufakturdiskonten och till Jernkontoret.

Herr Wedberg: Likasom allting här i verlden och således äfven alla paragrafer i Bankoreglementet kunna ses från tvänne sidor, är förhållandet äfven med det stadgande i samma reglemente, hvarom nu är fråga. För min del har jag vid dess bedömande utgått från den synpunkt, som finnes antydd i en föregående punkt, der det talas om att vid utlåning från handels- och näringsdiskontfonden räntan skall rätta sig efter penningställningen samt äfven med hänsyn till att Manufakturdiskontens kreditiv är beviljadt till, som det heter, "Manufakturernas och Fabrikernas understöd". Skulle, på sätt motionären föreslagit, räntan å manufakturdiskontens kreditiv hos Riksbanken höjas från fyra till fem procent, tillåter jag mig, i olikhet med honom, antaga att Manufakturdiskonten i sin ordning skulle nödgas jemväl höja räntan för sina låntagare med samma belopp, så att den proportion mellan inlånings- och utlåningsräntan, som nu är bestämd, komme att bibehållas. Då dertill kommer, att räntan å lån från denna fond afdrages i förskott, i strid med hvad numera eger rum vid diskontering och utlåning från handels- och näringsdiskontfonden, skulle således räntan hos Manufakturdiskonten komma att ställa sig högre och lånen der blifva dyrare. Skulle åter utlåningsräntan bibehållas vid sitt nuvarande belopp, föreställer jag mig, att Manufakturdiskonten, heldre än att blottställa sig för möjligheten af förlust på begagnande af sin kreditivrätt, helt och hållet afstår ifrån att använda något af kreditivet. Derigenom måste åter inträffa, att Manufakturdiskonten förlorar de säkra låntagarne, hvilka i dylikt fall, enligt min öfvertygelse, icke komme att vända sig till Riksbanken utan till de enskilda bankerna. De öfriga, för hvilka det icke gör något att betala högre ränta, äro de, hvilka erbjuda mindre trygghet för återbetalningen och hvilka Manufakturdiskonten saklöst kan undvara, då de endast blottställa diskonten för möjligheten af förlust.

Motionären har, såsom skäl för den af honom här påyrkade ränteförhöjningen, i sin motion framhållit, att Manufakturdiskonten genom beslut vid sistlidne riksdag blifvit befriad från vidare utbetalande af det belopp, stort 21,000 R:dr, som det förut ålegat Manufakturdiskonten att såsom bidrag till Teknologiska Institutet årligen aflemna till Riksgälds-kontoret. Detta är visserligen en sanning, likasom att orsaken till detta Riksdagens beslut är att söka uti den omständigheten, att Manufakturdiskontens vinstmedel numera visat sig otillräckliga att bestrida denna utgift dels i följd deraf, att kreditivets belopp successivt minskats och dels äfven, emedan Manufakturdiskonten under ett och annat år, då den industriella verksamheten varit betryckt och legat nere, mött svårighet att oafbrutet

under hela året använda sina medel till utlåningar. Men om ock det sålunda icke kan förnekas, att Manufakturdiskontens utgifter minskats med nyssnämnda belopp, är denna diskont dermed likväl ej frigjord från andra förbindelser, hvilka likaledes och derförutom varit densamma ålagda såsom en följd af kreditivets åtnjutande. Sålunda är Manufakturdiskonten ännu förbunden att för ullmagasinsbyggnaden i Norrköping, hvilken nu för tiden till största delen disponeras för statens ändamål bekostadera och reparationer samt i öfrigt betäcka skilmaden mellan inkomster och utgifter. Vidare har Manufakturdiskonten fått på sig anvisad skyldigheten att, då den s. k. hallstämplingen och derefter ullkontoret i Norrköping upphörde, pensionera vederbörande tjenstemän. Derjemte har för tillfälliga ändamål, såsom vid expositionerna i Stockholm och Paris 1866 och 1868, Kongl. Maj:t till kostnadernas bestridande anslagit medel till ganska betydliga belopp från denna fond. Slutligen må tilläggas, att från samma fond äfven utgå reseanslag, som årligen tilldelas bemedlade yrkesmän för att bereda dem tillfälle att i främmande länder utbilda sin skicklighet. Manufakturdiskonten är alltså fortfarande bunden vid rätt betydliga utgifter, om den äfven blifvit befriad från anslaget till Teknologiska institutet, och den bevisning den ärade motionären ensamt från sistnämnda omständighet velat åstadkomma till förmån för sitt yrkande, torde således icke vara fullt tillfredsställande, emedan den är ofullständig. Då härtill kommer, att Riksbankens fonder lemna tillräcklig tillgång till meddelande af detta kreditiv utan någon som helst olägenhet för bankens verksamhet, helst det är ett känt förhållande, att dess för lånerörelsen anvisade medel under flera år till större delen varit tidtals oanvända, kan jag icke inse, hvarföre Riksbanken skulle genom att höja kreditivräntan skjuta ifrån sig en så säker låntagare, som Manufakturdiskonten är. Den fond, öfver hvilken Manufakturdiskonten disponerar, utgår, såsom Herrarne veta, till s. k. förlagslån åt de väsendtligaste af våra fabriksnärningar och dessa lån, hvilka utlemnas mot årliga afbetalningar, hafva gjort betydlig nytta. Såsom ett bevis på behofvet och gagnet af det bistånd Manufakturdiskonten sålunda lemnar industrien, ber jag att få erinra om det förslag angående medgifvande af lånerätt i Manufakturdiskonten åt fabriker för tillverkning af artificiella gödningsämnen, som för några dagar sedan här behandlades och, ehuru tillstyrkt af Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 3, afslogs under antydan, att den ifrågasatta lånerätten skulle utan Riksdagens mellankomst kunna vinnas genom direkt framställning till Kongl. Maj:t. Det förefaller mig verkligen, som skulle motionären med sitt förslag icke så mycket hafva åsyftat en förhöjning af räntan, som icke fast mera att på denna väg få bort hela kreditivet, då, såsom jag nyss visat, Manufakturdiskonten, i händelse kreditivräntan förhöjes ytterligare, icke kan med någon fördel begagna sig af sin kreditiv rätt.

Hvad Jernkontorets kreditiv beträffar, har motionären såväl i sin motion som i sitt anförande i dag omnämnt, att räntevinsten eller skilmaden mellan den ränta, hvartill kreditivet åtnjotes och den ränta, hvartill medlen af Jernkontoret utlånades, skulle anses såsom tillgång för Jernkontorets fullmäktige till ändamål, som hafva gemenskap med näringens utveckling genom anställande af "rön och försök m. m." och han har

derefter i motionen särskildt yttrat, att, "om ett bidrag till jernkontoret, för ofvannämnda onekligen viktiga ändamål, skulle behövas, synes väl riktigast vara, att ett sådant då direkte på riksstaten anvisas och icke på en omväg genom Riksbanken." Men jag frågar den ärade motionären och Kammarens öfriga ledamöter, om de verkligen anse möjligt att få ett direkt anslag till detta ändamål. För min del tror jag det åtminstone icke. I öfrigt hoppas jag, att, sedan nu en ledamot, hvilken äfven representerar industrien, begärt ordet, af honom skola till stöd för den mening, jag uttalat, anföras starkare skäl än jag förmått framställa, och jag slutar derföre med yrkande om bifall till Utskottets hemställan i anledning af motionärens förslag.

Herr Sääf: Jag har begärt ordet för att genmäla motionärens invändningar mot Utskottets förslag, men, när detta redan till stor del är gjordt af den föregående talaren, skulle jag kunna låta bero vid hvad han sagt. Jag ber dock att i korthet få äfven för min del säga några ord.

När motionen funnit ett stöd i Utskottets motivering, så beklagar jag att denna verkligen är alltför knapp och nästan ingen; men jag vill härvid göra endast *en* anmärkning, att det nemligen insmugit sig ett påtagligt fel, när det i slutet af motiveringen heter att "vissa bland skälen till denna undantagsförmån bortfallit". Man skulle deraf kunna sluta, att motionären haft flera skäl för sitt gjorda yrkande om räntans höjande, men i motionen anføres endast ett skäl, nemligen att genom beslut vid sistlidne riksdag Manufakturdiskonten blifvit befriad från åliggandet att till Riksgälds-kontoret årligen såsom bidrag för Teknologiska institutet utbetala ett belopp af 21,000 R:dr. Ser man efter hvilket sammanhang detta kan hafva med räntan, så finner man ingestädes något sådant. Sistlidne Riksdags Stats-Utskott säger nemligen angående denna sak, att Utskottet tillstyrker den nämnda befrielsen på grund deraf, att flera för denna diskont fremmande utgifter blifvit densamma pålagda samt att, då kreditivet blifvit med en half million nedsatt, det icke vore sannolikt att diskontens lånerörelse skulle kunna betäcka de stora utgifter som för öfrigt vore densamma ålagda. Det var på grund häraf Utskottet tillstyrkte och Riksdagen beslöt meranämnde befrielse, men den ställdes alls icke i något sammanhang med den ränta som för kreditivet betalades till Riksbanken. Således måste motionärens motiv för förslaget anses helt och hållet förfalla.

Med afseende på sjelfva saken ber jag få erinra, att för detta kreditiv betalades för fem år sedan endast 3 procent till Riksbanken, och då tog diskonten sjelf 4 procent vid medlens utlånande; när Riksdagen sedan beslöt kreditivräntans höjande till 4 procent, bestämde Kongl. Maj:t att utlåningsräntan i Manufakturdiskonten skulle höjas till 5 procent. I analogi dermed är det ganska antagligt, att, om Riksdagen nu skulle sätta den förra räntan till 5 procent, Kongl. Maj:t skulle bestämma den sednare till 6 procent. Detta vill motionären icke antaga för möjligt; men det är ju något som Riksdagen icke kan hafva någon mening om. Skulle man emellertid hafva någon mening derom, så vore det den, att Manufakturdiskonten skulle uti uppsättandet af utlåningsräntan söka bereda någon ersättning för alla de anvisningar, som på densamma äro

gjorda; och blefve detta förhållandet, så skulle hela afsigten med det beviljade kreditivet förfelas, den att tjena till fabriksnäringsarnes förkofran. Redan förut har man sett att, när lånemedel kunnat fås för samma ränta i privatbanker som i Manufakturdiskonten, den sednare blifvit mindre antitad, och att förhållandet skulle blifva detsamma i ännu starkare proportion om diskonträntan ytterligare höjdes, kan man taga för alldeles gifvet. Således skulle man både förfela ändamålet med kreditivets beviljande och äfven sannolikt bringa saken derhän att medlen finge ligga ofruktbara, om räntan höjdes, och ber jag derföre få tillstyrka bifall till Utskottets hemställan om afslag å motionen i hvad densamma angår räntan.

Herr Friherre Tamm: I början af sitt anförande yttrade motionären att han ansåg räntans bestämmande böra med full frihet lemnas åt Fullmäktige. Det förundrade mig då att han strax derefter yrkade kreditivräntans bestämmande till 5 procent. Detta gör att jag, som eljest önskat förena mig med honom, nu måste yrka bifall till Utskottets hemställan, ty vill man höja räntan från 4 till 5 procent, så vore det lika lämpligt att på en gång indraga hela kreditivet, hvilket dock strider mot den af Riksdagen redan inslagna vägen att endast småningom nedsätta dess belopp.

Motionären har sagt att Jernkontorets förbindelse att använda sin räntevinst till ändamål som med näringens framgång och förkofran, genom anställande af rön och försök m. m., hafva gemenskap, numera upphört; men det torde väl vara temligen bekant att Jernkontoret använder icke endast denna vinst utan långt större summor till jernindustriens förkofran, och således ligger i nämnda omständighet intet skäl att höja räntan. Just detta, att Jernkontoret har sitt kreditiv på billiga villkor beviljadt synes mig medföra mera fördel för staten, som derigenom med ringa kostnad kan bidra till jernindustriens upphjelpande.

Såsom jag redan förut nämnt och på de skäl jag ytterligare anført yrkar jag derföre bifall till Utskottets hemställan.

Herr Agardh: Jag är i allmänhet icke mån att uppträda såsom försvarare för Utskottets motivering och tankegång, men när man påbördar Utskottet felaktigheter som det icke låtit komma sig till last, så anser jag det vara en skyldighet att afvisa detta. Så har en min ärade konfrater från Utskottet sagt, att då i betänkandet förekomma orden "att vissa bland skälen numera bortfallit", detta skulle vara felaktigt i så måtto, att det endast är ett skäl som kan sägas vara bortfallet; jag tillåter mig deremot erinra att Utskottet här talar om båda kreditiven, Manufakturdiskontens och Jernkontorets, och för hvardera har åtminstone ett skäl bortfallit, så att Utskottet verkligen haft anledning att tala om skäl i pluralis. Hvad motionären anført mot Utskottet ber jag äfven få bemöta. Han har sjelf i motionen uttalat såsom en grundsats, att en oftare ifrågakommande förändring i räntefoten för dessa kreditiv skulle leda till svårigheter i anseende dertill att lånen i allmänhet utlemnas på längre tid; och jag tror att denna grundsats är fullkomligt riktig. Men är grundsatsen riktig, så torde det icke nu vara skäl för Riksdagen att

ändra räntefoten. Ar 1866 förändrades den sednast för Manufaktur-diskontens kreditiv, räntan höjdes nemligen från 3 till 4 procent; kan det då vara skäl att nu åter göra ändring i densamma, när Riksdag efter Riksdag uttalat den åsigt, att kreditivet skall småningom indragas och torde inom loppet af 5 år komma att helt och hållet försvinna? Ar det väl lämpligt att under dessa återstående år åter göra ändringar uti den förut fastställda räntefoten? Icke har Riksbanken någon synnerlig fördel af att räntan höjes så som motionären föreslagit; men inom Manufaktur-diskonten skulle följden, efter hvad jag hört af en tjänsteman som särskildt fäste min uppmärksamhet på denna sak, blifva den, att de, som förut ansett sig hafva fördel af att låna i densamma, hädanefter sannolikt skulle afstå från all belåning derstädes. Således skulle man då snarare kunna på en gång indraga Manufakturdiskontens hela kreditiv, än göra en sådan ändring i räntesatsen. Det är på dessa skäl, och hufvudsakligen det att kreditiven så snart komma att alldeles upphöra, som man inom Utskottet ansåg någon höjning af räntan icke böra ske; och på grund af samma skäl anhåller jag om bifall till Utskottets utlåtande, likväl med den förändring att paragrafens i bankoreglementet nummer, som genom tryckfel är upptaget till 53, måtte rättas till 51.

Herr Wijk: Jag ber få bemöta några mot mig gjorda invändningar. Friherre Tamm, med hvilken representanten från Lund härutinnan förenade sig, påstod att det skulle ligga någon inkonsequens mellan mitt yrkande och premisserna i min motion så till vida, att jag skulle å ena sidan önska att åt Fullmäktige lemnades rätt att med afseende å penningeställningen bestämma kreditivräntan, och å andra sidan här yrka räntans fixerande till 5 procent. Skälen härtill har jag dock i motionen angifvit och utvecklat, och Herr Agardh omnämnde dem sjelf, att nemligen undantag borde göras för dessa kreditiv, från hvilka lån å längre tid utgifvas och för hvilka derföre ändringar i räntan icke ofta borde ifrågakomma, utan att endast Riksdagen för hvarje år skulle bestämma dess storlek. Att ändring nu kunde ske efter 5 års mellanrum, torde icke med skäl kunna sägas vara alltför våldsamt, synnerligast som hädanefter någon höjning lika litet som sänkning torde vidare komma i fråga.

Hvad den ärade representanten från Norrköping förespeglade, att Manufakturdiskonten skulle blifva tvungen att höja utlåningsräntan från 5 till 6 procent, fruktar jag icke skola inträffa, enär en sådan höjning icke lär komma till stånd, utan Kongl. Maj:ts medgifvande, och sedan denna diskont nu blifvit befriad från en allt hittills utgående beskattning å 21,000 R:dr, finnes icke längre samma skäl som förr att hålla utlåningsräntan högre än kreditivräntan.

Jag anhåller fortfarande om bifall till min motion.

Herr Sjöberg: Den ärade motionär, som gjort till en af sina uppgifter att så småningom få indragna de kreditiv, som nu äro, om också till minskade belopp, beviljade åt Manufakturdiskonten och Jernkontoret, har, vid denna, likasom vid förra riksdagen, föreslagit nedsättning i dessa kreditiv. Jag har hvad särskildt Manufakturdiskonten beträffar, endast

vid ett tillfälle motsatt mig en sådan nedsättning, nemligen vid 1869 års riksdag, i anseende till de då rådande mindre gynnsamma ekonomiska förhållandena, men vid alla öfriga tillfällen har jag funnit densamma befogad och derföre icke heller under någon af de öfriga riksdagarne yttrat något deremot, lika litet som jag nu ämnar bestrida den föreslagna nedsättningen, när frågan derom i nästa punkt af Utskottets utlåtande kommer att behandlas. Men jag kan icke undertrycka den uppfattning af motionärens förslag och motiveringen derför, att det varit vida lämpligare att på en gång föreslå kreditivets fulla indragning än att, genom att vilja sätta räntan på kreditivet till lika belopp med den nuvarande räntan å lån från Manufakturdiskonten, söka, om jag så får uttrycka mig, på en sidoväg omöjliggöra all vidare utlåning från denna fond. Jag har för icke länge sedan yttrat, att manufakturdiskonten kunde anses vara under utredning. Det är klart, att, till följd af dels den nedsättning af kreditivet, som riksdag efter riksdag blifvit gjord, och dels af räntaus höjande å diskontlånen till fem procent, hvilken förhöjning vidtog den 1 Juli 1866, denna låneanstalt icke kan erbjuda samma fördelar som tillföre; och någon ytterligare höjning af denna ränta lärer väl icke kunna ifrågasättas. Att diskonten snart sagdt icke utan yttersta svårighet skulle kunna reda sig, derest utlåningsräntan och kreditivräntan bestämdes till enahanda belopp, ligger derföre i öppen dag. Om det nu också må vara en sanning, att Manufakturdiskonten icke vidare kan uppfylla sitt ändamål — och jag erkänner detta — så hemställer jag likväl, huruvida, och då denna inrättning efter all sannolikhet kommer att inom en jernförelsevis kort tid upphöra, kan vara skäl att nu besluta den af motionären föreslagna åtgärd. Den vinst, denna diskont lemnat, har af Kongl. Maj:t blifvit till icke ringa belopp tagen i anspråk för ändamål, som, om också icke stående i närmare samband med diskontens egen uppgift, likväl varit af den vikt, att de kunnat betraktas såsom fullt giltiga. Diskonten har nemligen med högst betydliga summor bidragit till expositioner, såväl å utländska orter, som här i Stockholm år 1866; och uppstår vidare någon vinst af den numera obetydliga lånerörelsen, så antager jag att det för Kongl. Maj:t blir särdeles kärt att kunna använda den för Sveriges deltagande i den allmänna utställning, som är afsedd att årligen hållas i London från och med detta år räknadt. Jag kan icke finna annat än att vinstmedlens användande för ett dylikt ändamål är fullt berättigadt, enär detta senare kan sägas i viss mån röra svenska statens ära och värdighet; och när i öfrigt det synes mig alldeles otvivelaktigt, att Riksbanken icke kan lida ringaste olägenhet af att endast erhålla fyra procent å de medel, hvilka densamma försträcker Manufakturdiskonten, så mycket mer som jag flera gånger här hört sägas, att banken icke kan få alla sina kapital disponerade; så kan jag icke finna, hvarför man nu skulle vilja omöjliggöra all utlåning ifrån Manufakturdiskonten och derigenom så att säga strypa densamma. Derföre anhåller jag om bifall till Utskottets utlåtande, dock med iakttagande af den utaf Herr Agardh gjorda anmärkning.

Herr Ehrenborg:

Efter denna öfverläggning blef Utskottets hemställan af Kammaren bifallen, dock under erinran, att den ändring, hvarom här vore fråga, och hvilken Utskottet i sin hemställan hänfört till 53 § 3 mom. i gällande bankoreglemente, rätteligen afsåge 51 § 3 mom. i samma reglemente.

Punkten 5.

Bifölls.

Punkten 6.

Herr Grill: Jag kommer att motsätta mig förslaget att indraga 150,000 R:dr å beloppet af Jernkontorets kreditiv. Utskottet har icke anført några egna motiv för en sådan indragning, utan endast påpekat de skäl, som vid de tre sistförflutna riksdagarne framställts för då beslutade åtgärder i afseende på ifrågavarande kreditiv. Dessa skäl vill jag icke upptaga till besvarande, emedan Utskottet sjelf tyckes gjort det, dels genom en ändring i reglementet, hvilken redan är antagen, dels genom en, som längre fram i betänkandet är föreslagen. I den redan godkända tredje punkten har Utskottet nemligen borttagit all inskränkning af enskildes skuldebellopp till Handels- och Näringsdiskontfonden, och i den ännu icke föredragna åttonde punkten har Utskottet föreslagit, att inskränkningen till 100,000 R:dr af kreditiv åt bolag borttages. I betraktande häraf synes det mig oriktigt, att Utskottet velat ensamt inskränka Jernkontorets kreditiv och nedsätta detsamma från 600,000 till 450,000 R:dr. Man skulle kunna fästa sig vid att detta kreditiv varit beviljadt mot lägre ränta, men sedan Kammaren i dag fattat sitt beslut att bibehålla denna oförändrad, så är derom ingenting vidare att säga och den bör icke hafva något inflytande på kreditivets storlek. För Utskottets förslag att någon särskild säkerhet icke behöfver för kreditivet ställas är jag Utskottet tacksam, men beklagar att denna tacksamhet förminskats genom den föreslagna nedsättningen i kreditivbeloppet. Det är en känd sak, att detta kreditiv hittills aldrig någonsin medfört någon förlust för banken vare sig genom konkurser, lagsökningar eller dylikt. Det har äfven i sjelfva verket lemnat banken lika hög ränta som den haft på hela sitt öfriga rörelsekapital. Dessutom är detta kreditiv för banken särdeles beqvämt att sköta, emedan banken för detta stora belopp endast har med en persona moralis att göra, nemligen med Jernkontoret, under det att, om kreditivet eller någon del deraf för framtiden indroges, motsvarande belopp komme att fördelas på flere kreditivtagare och banken få att göra med t. ex. sextio bruksegare för en fordran af 10,000 R:dr hos hvarje eller med tretio för 20,000 hos hvarje, hvilket naturligtvis skulle förorsaka banken vida mer besvär, oafsedt att risken att göra förlust blefve vida större. Denna kreditivtagarens soliditet synes ock af Utskottet vara erkänd, när det velat borttaga bankens rättighet att för detta kreditiv fordra särskild säkerhet.

Efter de af mig förut nämnda upphädda inskränkningarne, af hvilka en redan är af Kammaren bifallen och den andra i sammanhang dermed

sannolikt kommer att bifallas, kunde man visserligen icke behöfva särskildt påyrka, att detta kreditiv bibehölles vid sitt förra belopp, utan helt enkelt öfverlemnna åt bankodiskontstyrelsen att öfver beloppets storlek bestämma; men å andra sidan kan man väl vänta sig, att denna styrelse icke utan understöd från Riksdagen skulle vilja på en hand lemna så stort kreditiv, och för att gifva styrelsen ett sådant understöd yrkar jag derföre afslag å den af Utskottet föreslagna nedsättningen af kreditivbeloppet och bifall till detsammas bibehållande vid samma summa som förr, eller 600,000 R:dr.

Herr Lyttkens: Orsaken hvarföre Utskottet förordat nedsättning af ifrågavarande kreditiv är den, att ett undantagsförhållande härvidlag eger rum, nemligen det att räntan för kreditivet är bestämd till endast 4 procent. Just derföre är det skäl att nedsätta kreditivet tills det en gång må kunna alldeles indragas, på det att både storleken af och räntan å de belopp, Jernkontoret sedermera kan önska upptaga, vare sig såsom lån eller kreditiv, må bestämmas på grund af den säkerhet Jernkontoret kan lemna och penningetillgången i banken.

På grund häraf yrkar jag bifall till Utskottets hemställan i nu föredragna punkt.

Herr Östman: För många år sedan hade man i Riksbanken en fond, kallad Fastighetslånefonden, som någon tid bestod af 70,000 R:dr, men som sedan förminskades till 60,000 R:dr. Denna fond öfverflyttades slutligen till Hypoteksbanken, emedan man ansåg det icke vara bankmessigt att hafva penningar utestående på långa återbetalningstider. Samtidigt dermed beslöts äfven att kreditivet till Manufakturfonden skulle successivt indragas och slutligen alldeles upphöra. Hvad Banko-Utskottet här föreslagit är i fullkomlig konsekvens med de beslut, som i denna fråga blifvit fattade af föregående riksdagar, och att nu fatta ett beslut, som vore motsatt emot Utskottets förslag, innebure ju en återgång från den redan längesedan beträdda vägen och medförde en rubbning i den grundsats, som vid flera föregående riksdagar tillämpats.

På grund af dessa skäl yrkar jag bifall till Utskottets förevarande förslag.

Herr Granlund: Vid flera af de föregående riksdagarne har man allt mer och mer dragit in på de nu ifrågavarande förlagskapital, som varit anvisade för jernindustrien äfvensom för andra näringsgrenar. Jag tror likväl att erfarenheten under de sednare åren visat, att jernhandteringen så väl som andra industriella yrkesgrenar icke varit så blomstrande, att dessa förlagsmedel kunnat utan skada för dess industriidkare förminskas, och hvad särskildt beträffar jernindustrien, så har denna på sednare tider haft att kämpa med ganska många svårigheter och icke lemnat någon synnerlig förtjenst. Enligt min uppfattning är det derföre icke välbetänkt att förminska nu ifrågavarande kassakreditiv, ty det skulle inverka menligt på jernindustrien — på jernhandteringen, som väl utgör en af landets hufvudnäringar och skulle väl icke förorsaka banken någon vinst, då tillräckliga medel finnas att disponera, som väl icke åt-

minstone för det närvarande på annat lämpligare och för det allmännare nyttigare sätt torde kunna placeras.

Då man sett, huru flera nya näringsgrenar sökt att blifva delaktiga af Manufakturdiskontfondens lånemedel bevisas häraf, att äfven detta be-
lopp hade bort bibehållas för näringsgrenarnes behof och icke allt mera minskas.

Jag förenar mig uti det af Herr Grill gjorda yrkande.

Öfverläggningen var slutad. Kammaren biföll Utskottets hemställan i oförändradt skick.

Punkterna 7 och 8.

Biföllos.

Punkten 9.

Härvid yttrade:

Herr H. Schmidt: Med stor ledsnad och mot all förväntan har jag inhemtat, att Banko-Utskottet afstyrkt bifall till min ifrågavarande motion, och ehuru det måhända finnes föga utsigt att vinna framgång för densamma, kan jag ändock icke underlåta att yttra några ord, för att fästa Kammarens uppmärksamhet på hvad jag med motionen åsyftat.

Ehuru jag ingalunda vill tillmäta mitt förslag någon riksviktig betydelse, vill jag dock erinra om att genom den af mig föreslagna förändringen i 63 § Bankoreglementet vunnas en stor förenkling i lånesättet, och denna förenkling skulle icke endast lända till gagn för bankens styrelse, utan ock åstadkomma en stor besparing för den lånesökande allmänheten; och icke heller kunde, om mitt förslag antoges, någon risk för bankens säkerhet derigenom uppstå.

Enligt detsamma skulle lånetiden utsträckas till tre år, hvarigenom vunnas en lämplig öfvergång till borttagande af den hittills allmänt brukliga respitmånaden, och icke heller behöfdes nytt omsättningsreversal vid hvarje afbetalning, utan skuldsedeln skulle från början ställas på tre år med bestämda afbetalningsterminer, så att *samma* revers komme att gälla tills *hela* lånet vore inbetaldt.

Utskottet har såsom hufvudsakligt skäl för motionens afstyrkande an-
fört, att ett vid 1868 års riksdag väckt likartadt förslag blifvit af dåva-
rande Banko-Utskott afstyrkt, emedan man då ansåg det vara för stor risk för borgesmännen att ikläda sig ansvar för tre år och således vara bundna under hela denna tid, då de deremot, enligt gamla sättet, kunde, om de funne att gäldenärens ekonomiska ställning försämrades, afsäga sig sin löftesförbindelse, då lånet efter sex månader omsattes. Men detta skäl är, efter min åsigt, ingalunda af den vikt, att man derföre bör afslå min motion, synnerligast som de fördelar, hvilka, enligt mitt förslag, skulle vinnas, äro af långt större betydelse i afseende på förenklingen i låne-
sättet och den större säkerhet för Banken, som uppkomme derigenom att samme löftesmän, på grund af hvilkas borgen lånet blifvit beviljadt, komme

att stå i ansvar för detsamma, ända till dess det infriades. Och skulle det någon gång inträffa att löftesmännen, till följd af gäldenärens försämrade ställning, önskade blifva befriade från deras borgen, så mötte därför icke något absolut hinder, enär de då egde att derom göra anmälan hos bankstyrelsen, som, jemlikt derom uti skuldebrevet gjordt förbehåll, vore berättigad att, oaktadt lånet icke vore förfallet, uppsäga detsamma till betalning inom viss kort tid. På sådant sätt formuleras nemligen reverserna för lån hos åtskilliga penningeanstalter, och jag har här till hands ett sådant för lån från Lunds sparbank, hvilket jag anhåller att få uppläsa. Det lyder sålunda:

“Af direktionen öfver har jag till låns bekommit som jag förbinder mig att till samma direktion eller order med ränta efter sex för hundralet om året återbetala på det sätt, att en sjettedel af kapitalet jemte räntan halfårsvis erlägges, första gången den . . nästkommande och sedermera hvarje sexmånadsdag derefter, vid påföljd för underlåtenhet deraf, att hela kapitalet eljest må anses genast till betalning förfallet, om långgifvaren så äskar: hvarjemte förbehålles å ömse sidor rättighet att, utan hinder af hvad här ofvan är bestämdt i afseende å återbetalningssättet, kapitalet på en gång återfordra och inbetala efter två månaders förut skedd uppsägelse”

Jag hade förut icke kännedom om att vid 1868 års riksdag af en representant från en helt annan ort af riket, nemligen af Herr Jöns Olsson i Nordanå, väcktes ett förslag, likartadt med det jag nu framställt, men detta visar att man äfven annorstädes i landet ansett den förändring, jag åsyftat, vara önskvärd. Att berörda förslag icke lyckades tillvinna sig dåvarande Banko-Utskotts bifall, borde väl icke hindrat Utskottet från att fästa mera uppmärksamhet på min motion; och om Utskottet det gjort, så är jag öfvertygad att det skulle kommit till ett annat resultat.

Följer man den principen att, då en motion vid någon föregående riksdag blifvit afslagen, på grund af denna omständighet afstyrka en vid en sednare riksdag väckt likartad motion, fruktar jag att många riksvigtiga förslag, som nu föreligga, icke skulle erhålla en önskvärd och lycklig lösning.

Jag vill icke förneka att mitt förslag möjligen är behäftadt med brister, men då detsamma åsyftar en god sak, och dessa brister lätteligen kunnat vid frågans behandling afhjelpas af Utskottets sakkunnige ledamöter, borde desse väl icke hafva underlåtit detta, dervid de ock kunnat rådgjort med Bankstyrelsens ännu mera erfarna medlemmar.

Sedan 1868 har mycken erfarenhet vunnits äfven å denna väg, och bankstyrelserna hafva nog insett ej mindre det onödiga besvär, som vållas af den föråldrade föreskriften om att nya omsättningsreversaler skola hvar sjettemånad anskaffas, än ock den besparing som genom ifrågavarande reform bereddes den lånesökande; och jag är öfvertygad om att denna förändring, om den antages, skall blifva ganska välkommen för bankstyrelserna.

I sednare delen af sitt utlåtande anför Utskottet, såsom ytterligare skäl för afslag, att Banken ingalunda vunne tillräcklig trygghet derigenom att nytt vederhäftighetsbevis vid hvarje omsättning aflemnades, särdeles med afseende derpå, att bedrägerier med dylika bevis lätteligen kunde be-

gås och vore svåra att upptäcka; men detta skäl torde icke förtjena synnerligt afseende, då man kommer ihåg, hurusom jag föreslagit den ändring i 63 § 7 mom. banko-reglementet, att, derest lånesökanden och löftesmännen äro för vederbörande bankstyrelse okände, "lånereversalet skall, för att kunna godkännas, vara förseet med intyg af vederbörande domare, kronofogde eller annan sådan embets- och tjänsteman, eller af styrelsen känd enskild person, som antagligen bör om sökandens och hans löftesmäns ekonomiska ställning ega noggrann kännedom, att sökanden och löftesmännen äro, hvar för sig, fullt vederhäftige ej allena för beloppet i fråga, än ock för deras öfriga förbindelser till banken eller lånekontoret; börande betyget innefatta ej mindre beloppet af samma förbindelser, särskildt för lån och särskildt för borgen i enlighet med vederbörandes uppgift, än ock att såväl sökanden som löftesmännen varit hos intygsutgifvaren samtidigt tillstädes samt erkänt förbindelsen och sina namn under densamma, och huruvida namnteckningarne äro egenhändiga, eller verkställda af annan person, om hvilken intyget då bör innehålla uppgift."

Skulle detta mitt ändringsförslag af Riksdagen godkännas, så anser jag till och med att inga nya vederhäftighetsbevis vid låneomsättningarne skulle erfordras, och jag vill derföre icke synnerligen fasthålla vid hvad jag derom i motionen föreslagit; ty om nämnda 7:de moment kommer att innehålla dessa strängare bestämmelser i afseende å de vederhäftighetsbevis, som skulle företes då lånet af bankstyrelsen beviljas, torde Bankens säkerhet blifva mera betryggad än om ifrågavarande paragraf bibehålles oförändrad, synnerligen som de vederhäftighetsbevis, hvilka vid låneomsättningarne nu företes, icke äro särdeles pålitliga.

Jag tror mig således hafva visat, att hvad Utskottet mot mitt förslag anfört icke är synnerligen befogadt, utan anhåller jag derföre vördsamast, att min af Utskottet så knapphändigt behandlade motion måtte för ett noggrannare bedömande dit återremitteras.

Herr Agardh: Det torde, vid bedömande af motionärens förslag, vara nödvändigt att erinra sig beskaffenheten af den lånerörelse, som här är i fråga, och att lånekontoren, och framför allt diskontkontoret här i Stockholm, hafva mycket vidsträckt distrikt för sin lånerörelse. Det är tillika en känd sak, att många af dem, som låna ur denna fond, hafva svårt att kommunicera sig med den styrelse, som har till åliggande att pröfva låneansökningarne. Jag tror att, om man fäster behörigt afseende vid detta, man skall inse, att det är af vigt att icke företaga flera förändringar i bankoreglementets bestämmelser om denna rörelse, än som äro alldeles nödvändiga. Då nemligen många af låntagarne icke äro i tillfälle att sjelfve korrespondera med bankstyrelsen och största delen af de andra väl icke skulle få kännedom om de gjorda förändringarne, förrän de genom återbekommandet af deras oriktiga lånedokument derom fått kännedom, så torde det redan häraf blifva tydligt, att stadgandena angående denna fond icke utan tvingande skäl böra ändras.

Den ärade motionären har visserligen sagt, att hans förslag skulle leda till förenkling i lånesättet, men jag vågar tvärtom påstå att detta, enligt hans förslag, skulle blifva vida mera inkrångladt, än om paragrafen får kvarstå oförändrad.

Jag vill visserligen medgifva att Utskottets motivering för afslag å motionen måhända är något knapphändig, men jag vågar försäkra att man lätteligen kan finna flera skäl; ja! om man närmare granskar motionens innehåll, så skall man finna att der föreslås flera föreskrifter, som äro rent af omöjliga att antaga, och jag yrkar derföre bifall till Utskottets hemställan.

Herr Jöns Rundbäck: Till hvad den förste talaren yttrat ber jag att få tillägga, det jag anser Utskottet hafva mycket knapphändigt behandlat ifrågavarande motion. Utskottet har nemligen i motiveringen till denna punkt talat endast om sådana lån, som utlemnas mot borgen, men alls icke tänkt på sådana som beviljas mot annan säkerhet såsom t. ex. statsobligationer. Om en låntagare vid sitt reversal fogat dylika eller andra värdepapper, om hvilka bankstyrelsen vet att de i och för sig utgöra fullgod säkerhet, och dessa värdepapper finnas bilagda reversen till dess lånet blifvit inbetaladt, så synes det mig vara alldeles onödigt att nya omsättningsreverser gång efter annan utgifvas; och det är dels på detta skäl, och dels på grund af hvad motionären, i min tanke, ganska riktigt anmärkt derom att genom hans förslag skulle åstadkommas en förenkling i lånesättet, utan att bankens säkerhet i ringaste mån äfventyrades, som jag förenar mig i hans yrkande att förevarande punkt måtte till Utskottet återremitteras.

Herr Agardh: Efter som det synes vara nödvändigt att redogöra för hvad som hindrar att motionärens förslag kan antagas, så vill jag uppgifva åtminstone ett par sådana orsaker.

I första momentet af hans förslag säges det att utlåningen från fonden skall ske hvarje fjortonde dag, och i fjerde momentet, att lånen skola utgå i vissa belopp; enligt hvad som för närvarande finnes bestämdt, kan utlåning deremot ske när som helst och i till beloppet obestämda summor; och då torde det vara klart, att någon förenkling i lånesättet icke åstadkommes på det sätt motionären föreslagit.

Vidare heter det i tredje momentet: "lånetiden må kunna utsträckas ända till tre år, med *rätt* för gäldenären att halfårsvis atbetala — — —". Det skulle sålunda bero på gäldenärens goda vilja att verkställa afbetalningar; jag deremot föreställer mig att sådant icke bör vara öfverlemnadt åt hans godtfinnande, utan måste vara hans ovillkorliga *skyldighet*.

Man skulle på detta sätt kunna punkt för punkt gå igenom motionärens förslag och vid hvarje särskildt moment påpeka skäl, som göra detsamma alldeles oantagligt; men hvad jag redan sagt torde vara tillräckligt, och jag upprepar derföre mitt yrkande om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Lyttkens: Jag är till hufvudsakliga delar förekommen af Herr Agardh och vill endast tillägga att motionen är stiliserad på ett sådant sätt, att den icke kan bifallas, äfven om det mål hvartill motionären sträfvar verkligen vore godt. Jag kan dock icke finna att genom detta förslag skulle vinnas någon annan fördel, än den, att reversalet icke behöfde omskrifvas, men deremot skulle, enligt förslaget, lånevilkoren för-

sämras i stället för att förbättras, i det att en högre procent, än nu är händelsen, komme att afdragas på förhand.

Herr H. Schmidt: Med anledning af de anmärkningar, Herr Agardh framställt, vill jag endast erinra om hvad jag nyss nämnde, att, i fall några oegentligheter i afseende å ordalydelsen i mitt förslag förefunnits, Utskottet då haft rätt att göra de redaktionsförändringar, som kunna hafva varit behöfliga. Derföre att jag i tredje momentet sagt "rätt för gäldenären att afbetala —" må det väl icke kunna anses såsom om jag hade velat öfverlemna till dennas godtfinnande att verkställa afbetalningarne. Ett sådant stadgande vore en orimlighet, och hvar och en må väl inse, att en långgifvare icke utlemnar en försträckning, utan att det skuldebref han dervid erhåller är så stilsieradt att hans rätt är betryggad. Det formulär till lånereversal, som jag nyss hade äran att uppläsa, synes mig innehålla för lånegifvaren fullt betryggande bestämmelser, och man kunde ju vid Riksbanken och lånekontoren begagna sig af dylika.

Jag vidhåller mitt yrkande att denna punkt måtte till Utskottet återremitteras.

Öfverläggningen var slutad. Kammaren biföll hvad Utskottet i denna punkt hemställt.

Punkten 10.

Herr Ola Måns son: Den hemställa Utskottet i förevarande punkt framställt har jag desto mindre kunnat biträda, som jag ännu har i nogsamst minne den utgång denna fråga rönt inom denna Kammare vid förliden riksdag. Herrarne komma väl alla ihåg, hurusom Första Kammaren i fjol biföll ett likartadt förslag, men att denna Kammare med en majoritet af 125 röster mot 48 beslöt att detta moment af 63 § i reglementet skulle bibehållas oförändradt, och vid den gemensamma votering, som sedan egde rum, hade anloppet emot detta moment icke bättre framgång. Det torde derföre vara skäl att se till, om förhållandena förändrats sedan i fjol, och om det derföre vore anledning att nu fatta beslut i annan riktning. Jag har icke kunnat finna den ringaste anledning till ett motsatt beslut, och icke heller har Utskottet anført eller ens antydtt någon sådan. Jag tror att hvad som redan förra året inträffat, snarare är anledning till att vidhålla det beslut vi då fattade, ty vi hafva under denna vinter såsom jag ock i reservationen anført, sett att postförbindelsen icke sällan varit afbruten och på åtskilliga orter icke kunnat på veckotal återställas i obehindradt skick. Det torde under sådana förhållanden vara svårt, ja, omöjligt för låntagaren att kunna precis på dagen efter de sex månadernas utgång verkställa afbetalningen, och det vore sannerligen hårdt, om han af sådan orsak ovilkorligen blefve lagsökt på hela lånet.

Man må dessutom icke förgäta hvad en representant från Norrland påpekade vid förra riksdagen, nemligen att de låntagare, som bo aflägsat inom nämnda del af riket, hafva icke mindre än 100 mil till diskontokontoret här i Stockholm, till följd hvaraf inträffar att dessa låntagare, som icke kunna bekomma lånet förr än 14 dagar efter sedan det utfallit

och som måste med posten insända afbetalningarne 14 dagar före förfallodagen, derest denna icke skall försummas, sålunda i sjelfva verket finge endast 5 månaders omsättningstid, ifall detta förslag antoges.

Ett ytterligare skäl för afslag å denna hemställan förefinnes i den omständigheten, som Herrar Bankofullmäktige nogsamta känna, att det för närvarande är öfverflöd på penningar i Riksbanken, hvadan det, om afbetalningarne ovilkorligen skulle verkställas hvar sjettemånad, blefve oviss om penningarne kunde snart ånyo utlånas.

Det vore, efter mitt förmenande, alltså olämpligt att utesluta ifrågavarande moment ur 63 § i bankoreglementet, och jag yrkar derföre att Kammarerna måtte, med afslag å Utskottets hemställan, bifalla mitt i reservationen gjorda förslag att nämnda paragraf må bibehållas oförändrad.

Herr Petter Andersson: Den så kallade respitmånaden, eller den tid, under hvilken bankstyrelsen icke är skyldig att lagsöka den låntagare, som icke verkställt afbetalningar å förfallodagen, kan visserligen för den mera bemedlade, hvilkens tillgångar medgifva honom att utan svårighet å bestämd dag fullgöra sina förbindelser, vara af mindre betydelse, men med den kännedom jag derom eger kan jag försäkra, att denna anståndstid ofta är af största nytta för den mindre lyckligt lottade, hvilken understundom kan hafva svårt att iakttaga en bestämd betalningstermin. Särskildt vill jag erinra om att jordbrukaren, äfven om han t. ex. i utstående gröda eger tillgång, som kunde räcka till att fullgöra honom åliggande betalningsskyldighet, ofta till följd af yttre omständigheter, dem han icke kan förekomma, är förhindrad att till den tid som erfordras förvandla denna tillgång i penningar och han blir sålunda urständsat att på bestämd dag honorera sin skuld. Det vore i sanning hårdtt, om han då skulle för en dylik försummelse riskera lagsökning; och det vissa är att, om förevarande förslag af Riksdagen bifalles, lagsökningarnes antal kommer att i en högst betydlig grad tillväxa. Jag anser således att man både kan och bör förutna de lånebehöfvande den förmånen, att hädanefter som hittills icke riskera blifva lagsökte om ej omsättning eller slutbetalning af ett lån, skulle å förfallodagen punktligt kunna fullgöras; och det är desto mindre skäl ur paragrafen borttaga ifrågavarande moment, som Banken icke i följd af dess qvarstående det ringaste förlorar, helst låntagare äro pligtiga att från förfallodagen erlägga högre ränta till och med den dag då penningarne blifva i Banken insatte. Jag föreställer mig att genom föreslagen reglementsförändring banken skulle snarare förlora än vinna, ty den lånebehöfvande skulle derefter vida oftare än nu vända sig till de enskilda bankerna, som lemna respitmånad, hvadan Riksbankens lånerörelse komme att förminska; många flera skäl skulle kunna anföras för afslag å Banko-Utskottets hemställan, men då jag anser de äro tillräckligt kända af de fleste Kammarernas ledamöter, vill jag ej uppehålla tiden dermed, utau får jag på grund af i korthet anförda skäl, yrka afslag på af Utskottet föreslagna förändring, samt att den ifrågavarande paragrafen i bankoreglementet måtte bibehållas oförändrad, hvarpå jag vördsamt anhåller om Herr Talmannens proposition.

Herr Kjellman: Det är kanske öfverflödigt att orda vidare om denna sak, men jag kan dock icke underlåta att nämna, att det förefaller

mig besynnerligt att Utskottet kunnat framlägga detta förslag till borttagande af sjettemomentet i 63 § bankoreglementet, ty jag kan icke inse att någon egentlig fördel för banken derigenom beredes. Då, såsom en ledamot af Banko-Utskottet nyss yttrade, diskontkontoret här i Stockholm har en så vidsträckt lånerörelse, att många svårigheter i afseende å korresponderingen med bankstyrelsen ständigt uppstå, vore det illa, om man nu spände bågen så strängt, att man indroge hela lånet, i fall en afbetalning icke verkställdes just på sjelfva förfallodagen, och man skulle genom att bifalla Utskottets förevarande hemställan bringa olyckor öfver många människor. Den lånebehöfvande allmänheten får redan förut hårdt vidkännas följderna af att räntan släpptes fri; författningen derom har bragt många personer till fattigstafven, och om detta förslag nu antoges, skulle ännu flera ruineras.

Då man ser att hypoteksbankerna kunna lemna en respittid af ända till tre månader, är det svårt att förstå, hvarför Riksbanken icke skulle kunna lemna en månads anstånd. Jag yrkar därför att Kammarerna, med afslag å Utskottets hemställan, måtte besluta, att ifrågavarande paragraf skall bibehållas oförändrad.

Herr Gustaf Jonsson: Då jag, vid den reservation jag enligt anteckning å betänkandet nedlagt emot Utskottets förslag i denna punkt, icke anfört några skäl till stöd för den mening, jag i frågan hyser, så har detta skett i den förhoppning, att den majoritet i Kammarerna, som vid sistförflutna riksdag uttalade sig emot borttagandet af den så kallade respitmånaden, icke sedan dess ändrat åsigt. Jag inskränker mig därför till att endast yrka afslag å Utskottets hemställan, samt att ifrågavarande moment i bankoreglementet må i oförändradt skick bibehållas.

Herr Olof Fredrik Pettersson: Jag kan icke föreställa mig, att de af Utskottet anförda skäl kunna vara tillräckliga för bifall till det förslag Utskottet framlagt rörande ifrågavarande punkt. Genom bibehållandet af respitmånaden vållas ju ingen förlust för banken, utan tvärtom en inkomst genom den under respitmånaden inflytande öfverräntan. Här har talats om att genom respitmånadens borttagande skulle vinnas större ordning och reda i affärslifvet. För min del hyser jag en helt annan åsigt, i det jag tror att den af Utskottet föreslagna åtgärden kommer att leda till oordning och oreda och en strypning i allmänna rörelsen. Jag kan således icke annat än på grund af hvad jag nu anfört, samt med åberopande af de skäl jag vid förra riksdagen i ämnet uttalade, yrka afslag till Utskottets hemställan och bifall till Herr Ola Månssons reservation.

Herr Carl Isak Bengtsson: Då icke någon af Kammarernas ledamöter ännu yrkat bifall till hvad Utskottet i detta ämne föreslagit, torde jag icke behöfva yttra mig vidare, än att jag förklarar, det jag instämmer i hvad föregående talare uti denna fråga hemställt.

Herr Jonas Jonasson: Jag kan sannerligen icke förstå, hvilka olägenheter uppkomma genom den så kallade respitmånaden, som Utskottet

nu vill borttaga, Åtminstone kan jag icke finna dessa genom de af Utskottet nu anförda motivena. Visserligen säger Utskottet, att, till följd af respitmånadens inverkan, brist på noggrannhet och punktlighet i likvider nästan blifvit en vana, men jag anser för min del detta påstående icke kunna lämpas hit, ty om det är tillåtet, att skulden betalas på 7:de månaden efter lånets beviljande, så måtte det väl icke vara mindre ordentligt att fullgöra sin betalningsskyldighet på den sjunde än under den sjette månaden. Någon skada genom respitmånadens bibehållande kan heller icke vållas riksbanken, enär banken tvärtom genom nu gällande stadgande derom vinner en procent å de utlånade medlen under respitmånaden, eller det belopp, hvarmed sträfräntan öfverstiger den procent som betalas, då lånet likvideras utan att respitmånad behöfver ifrågakomma. För jordbrukare lemnar äfven respitmånaden en ojemförligt stor nytta, i det dessa, de må vara fattiga eller rika, alltid äro beroende af en del omständigheter, som vålla att de ibland icke äro i tillfälle att på bestämd tid afbördas sig sina förbindelser. Så t. ex. måste de, i händelse de äro aflägsset boende, göra resor både när de skola söka ett lån och äfven när de skola skaffa penningar till lånets betalande, hvarigenom den tid, å hvilken de af lånet kunna draga nytta, betydligt inskränkes. Då således respitmånadens bibehållande är till fördel såväl för banken som för låntagarna samt det är en representants pligt, att, såvidt i hans förmåga står, söka verka för det allmänna bästa, får jag yrka att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, behagade besluta att nuvarande stadgande i 6 mom. af 63 § i Banko-reglementet måtte oförändradt få qvarstå.

Herr Hæggström: Ehuru jag villigt medgifver att det i banko-reglementet förekommande stadgandet om den så kallade respitmånaden är ingenting mindre än bankmässigt, så måste jag likväl, så länge icke något diskontkontor finnes i Norrland, motsätta mig förslaget om samma stadgandes borttagande. Följden deraf skulle nemligen blifva, att många utaf Norrlands innevånare skulle, vid erhållande af lån ur bankodisconten, få åtnjuta en betalningstid af endast $5\frac{1}{2}$ månad, då flertalet af landets öfriga innevånare i sådant afseende åtnjuta en tid af 6 månader. Detta förhållande, hvilket skulle vara obilligt för Norrländingarna, är jag i tillfälle att bevisa. Den ordinarie posten behöfver, åtminstone under senhösten och vintern, då kommunikationerna till sjös äro afbrutna, omkring 11 å 12 dygn för att framkomma till Haparanda, och dertill kan åtgå stundom äfven en längre tid. Posten norrut afsändes från Hernösand på bestämd tid, antingen paketposten från Stockholm anländt eller icke, hvadan i sednare fallet posten får ligga öfver i Hernösand några dagar och dess framkomst till Haparanda ytterligare fördröjes. Här af framgår, att en i trakten af Haparanda bosatt lånesökande, om man från den tid af 6 månader, hvarpå ett honom beviljadt diskontlån är utställt, afräknar den tid, som åtgår för penningarnes sändande fram och tillbaka, får af de upplånade medlen begagna sig endast under $5\frac{1}{2}$ å $5\frac{1}{4}$ månad, hvilket ofördelaktiga förhållande, såsom jag redan nämnt, icke eger rum i det öfriga Sverige, emedan, utom den snabba kommunikationen å jernväg, der på flera håll finnas särskilda diskontkontor, såsom i Malmö, Göteborg och på Gotland.

Utskottet

Utskottet anför att, till följd af ifrågavande stadgande i bankoreglementet, brist på punktlighet och noggrannhet i liqvider nästan blifvit en vana. Jag kan icke se, att sådant behöfver blifva följden af nämnda stadgande, ty i bankoreglementet finnes ju föreskrifvet, att bankens styrelse, i händelse sådant pröfvas nödigt, genast efter förfallodagen eger genom lagsökning göra Diskontkontorets rätt gällande. Här af visar sig tydligt och klart, att Bankstyrelsen kan, till följd af de stadganden som redan finnas, straxt efter det ett lån till betalning förfallit, lagsöka en försumlig gäldenär. Skulle nu, såsom föreslaget blifvit, respitmånaden borttagas, vore det bra hårdt för i Norrland bosatte ordentlige låntagare, om de, med den korta betalningstid som sålunda komme dem till del, skulle, i händelse de för en eller annan omständighet, exempelvis postens fördröjande, icke på dagen kunde fullgöra sina förbindelser, utsättas för obehaget att blifva lagsökte, hvaraf följden blefve att deras kredit rubbades. De låntagare som af en eller annan orsak blifvit lagsökte af Bankodiskonten, äro sedan för längre tid utestängde från låns erhållande derstädes. Jag hemställer, att Utskottets framställning måtte afslås och att 6 mom. 63 § bankoreglementet måtte få i oförändradt skick kvarstå.

Herr Johan Jönsson: Herr Talman! mine Herrar! Jag kan icke instämma i det förslag, Banko-Utskottet här framlagt, att man skulle borttaga ifrågavarande moment af 63 § i bankoreglementet. Skall man icke förutnå den mindre bemedlade industriidkaren och jordbrukaren den lilla förmån att vid inbetalande af lån till allmänna diskontfonden få åt-njuta respitmånad? Reservanten Ola Månsson har ju i sin reservation tydligen anført, att det kan gifvas sådana förhållanden, då det är af stor vigt för en låntagare att hafva denna respitmånad, och hafva vi icke lagsökningar nog, utan att vi skulle genom bifall till Banko-Utskottets förslag söka åvägabringa flera sådana? Om en låntagare af en eller annan orsak skulle å förfallodagen uteblifva med liqid och då genast blifva lagsökt för hela lånet, så inverkar ju detta menligt på hela hans kredit. Hvar och en, som haft med allmänna uppbörden att skaffa, vet alltför väl, att icke alla äro i tillfälle att å föreskrifven tid fullgöra sina förbindelser, men få de försumlige blott någon tid på sig, så erhålles oftast fullständig liqid, utan att lagliga åtgärder för medlens indrifning behöfva tillgripas. Så är äfven förhållandet med inbetalande af lån till Bankodiskonten, och då banken genom respitmånadens bibehållande icke lider någon förlust, så kan jag icke annat än yrka att Utskottets betänkande måtte afslås, samt att ifrågavarande § må få oförändrad i bankoreglementet kvarstå.

Herr Petter Pettersson: Banko-Utskottet har ansett, att 6 mom. i 63 § bankoreglementet skulle vara öfverflödigt och föreslagit detsamma borttagande. För min del kan jag icke dela en sådan åsigt, ty å ena sidan utgör detta stadgande om den så kallade respitmånaden en lindring för låntagaren, och å andra sidan har bankens styrelse äfven nu enligt gällande stadganden rättighet att genast efter förfallodagen anställa lagsökning, när bankens säkerhet sådant erfordrar. Under sådana förhål-

landen, och då icke något skäl framhållits, som visat, att Riksbanken genom respitmånaden lider någon skada eller förlust, så kan jag icke inse någon nödvändighet vara för handen att nu borttaga omnämnda moment i bankoreglementet. På de skäl jag sålunda anført får jag yrka afslag å Utskottets betänkande i denna del.

Herr Gumælius: Jag kan icke dela de åsigter, som här uttalats af åtskillige talare, synnerligast från Smålandsbanken, att låntagare i Riksbankens diskontkontor skulle vara mycket att beklaga, om man nu i fråga om lånens betalningstid skulle borttaga den extra sjunde månaden, och folk således i allmänhet åläggas att inlösa sina förbindelser å den tid, som i forskrifningarne blifvit utfäst. När det här särskildt talats om *fattiga* låntagare, manar mig den erfarenhet jag om sådan kan hafva att säga några ord. Såsom ledamot i styrelsen för en folkbank har jag ofta varit i tillfälle att behandla lånehandlingar af verkligt fattige personer, hvilket framgår af det sakförhållande, att folkbanken årligen utlemnar mer än ett tusental lån å belopp, som understiga 50 R:dr. I nämnda styrelse hafva vi från förstone ansett nödigt att söka vänja dessa låntagare vid stor ordentlighet, och det har varit oss en synnerlig glädje att se, att dessa fattiga personer visat större punktlighet vid sina likvider, än som i allmänhet iakttages af dem, hvilka låna i Bankodiskonten.

Af en talare på Norrlands-banken har blifvit anfördt, att borttagandet af den så kallade respitmånaden skulle vara en stor orättvisa mot Norrland, emedan låntagare derstädes derigenom skulle få åtnjuta en betalningstid af endast 5½ månader, då det öfriga Sverige i sådant afseende tillgodonjöte 6 månader. Ja! detta är en orättvisa, som är betingad af Norrlands läge och som i alla händelser kommer att kvarstå, ty äfven om betalningstiden å diskontlån fastställdes till sju månader, finge ju Norrländingen endast deraf åtnjuta 6½ månader. Bättre är utan tvifvel, redigare och rättigare, att, om så anses nyttigt och nödigt, låta alla diskontkunder, eller kanske undantagsvis de norrländska, få gifva förbindelser å 7 eller 8 månader i stället för 6, än att låta dem skrifva 6 men dröja i 7 eller 8 månader med betalningen. Då jag sålunda lägger stor vikt på, att alla låntagare, särdeles de som låna ur Bankodiskonten, må hållas till ordentlighet och punktlighet i fråga om lånens inbetalande, får jag, på grund af hvad jag nu anført, påyrka, att Utskottets förslag måtte af Kammaren godkännas.

Herr Agardh: Det förefaller mig, som om de ledamöter i Kammarren, hvilka ifrå emot borttagande af nu förevarande moment i bankoreglementet, icke riktigt läst detsamma. Der står nemligen icke, att en låntagare eger åtnjuta denna så mycket omtalade respitmånad, utan der står att bankens styrelse eger *rättighet* att genast efter förfallodagen ut-söka ett lån, om den så finner för godt, samt *skyldighet* att lagsöka om betalning eller omsättning af ett lån uteblifver under en månad efter förfallodagen. Således talas der om en rättighet och en skyldighet *för bankens styrelse*, men icke om någon rättighet för *låntagaren*. Om nu detta moment skulle ur bankoreglementet utgå, är det då dermed sagdt att i af-

seende å låntagare någon förändring komme att ske, och är det väl skäl att antaga, att bankens styrelse därför skulle börja att, mer än hittills varit fallet, förfara strängt emot låntagare? Jag tror det icke. Icke talas det i många andra penningeinträttningar reglementen eller lånereversal om någon respitmånad vid omsättningar och inbetalningar af lån, men icke har man derföre exempel på, att dessa inträttningar mer eller onödigtvis trakassera låntagare derstädes; hvarföre skulle man då antaga, att Riksbankens styrelse skulle förfara på sådant sätt emot låntagare i banken? Skälet hvarföre Utskottet nu föreslagit, att ifrågavarande stadgande bör ur bankoreglementet utgå, är att samma stadgande, så länge det kvarstår, gifver likasom en fingervisning åt allmänheten på oordentlighet i affärer; det är så att säga likasom ett af Rikets Bank meddeladt patent på att vara försunlig i uppfyllande af ingångna låneförbindelser. Afsigten med borttagandet af ifrågavarande stadgande är således att ernå större ordning och reda i lånetransaktioner och att smånigen vänja allmänheten vid större punktlighet med liqviderande af de upptagna lånen. Genom en sådan punktlighet skulle äfven vinnas den fördel, att bankens styrelse med bestämdhet visste, när de utlåta medlen åter skulle blifva för banken tillgängliga, hvilket kunde inverka förmånligt äfven för allmänheten vid beviljandet af nya lån, enär Bankstyrelsen vid sådant förhållande med säkerhet kände, hvilka medel vid hvarje tidpunkt kunde vara till utlåning disponible.

Då jag således är af den öfvertygelse, att alla skulle vinna och ingen förlora på att omförmälda moment ur bankoreglementet utginge, yrkar jag bifall till hvad Utskottet i sådant afseende föreslagit.

Herr P. Gunnarsson: Då denna fråga vid sistförflutna riksdag förev var till behandling, uttalade jag icke den åsigt jag i ämnet hyser. Då jag emellertid anser ett sådant uttalande nu vara min skyldighet, har jag begärt ordet för att tillkännagifva, det jag förenar mig med de talare, som yrkat afslag å Banko-Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Jöns Pehrsson: Jag vore frestad till att tro, att de Herrar, som talat för bifall till Utskottets förslag, äro boende i stad och icke känna till förhållandena på landet. Man kan icke jemföra diskontfonden med en folkbank, hvilken sistnämnda har sina operationer blott på en ringa omkrets omkring den stad, der den är belägen. De som bo uti städer hafva nemligen ett lätt tillfälle att skaffa sig medel till inbetalande af sina lån och genast derefter utfå nya, hvilket deremot icke är förhållandet på landet, åtminstone icke i glest befolkade och fattiga bygder. Om man skulle borttaga ifrågavarande stadgande ur Bankoreglementet, tror jag, i motsats mot hvad representanten från Lund antydt, att bankostyrelsen, om å ett låns förfallodag liqvid icke sker, genast måste låta anställa lagsökning hvad beträffar lånen från Allmänna diskontfonden. Man måste medgifva, hvad här blifvit anfördt, att hvarje låntagare bör vara beredd att å den utsatta tiden betala sin skuld, men man bör dervid komma ihåg att de, hvilka låna, ofta tillhöra den mindre bemedlade och på landet boende befolkningen, samt att, då för dem oförutsedda hinder att på dagen fullgöra sina förbindelser kunna uppkomma, bibe-

hållandet af ifrågavarande stadgande är af högsta vikt. Jag befarar att, i händelse nämnda stadgande borttoges, man derigenom skulle på Riksbankens bekostnad tillgodose privatbankerna, hvilka alltmer och mer börja lemna respittid med der upptagna låns inbetalande, och till hvilka bankinrättningar lånesökande sålunda komme att företrädesvis vända sig. Om man skulle godkänna Utskottets resonnement att till följd af förenämnda stadgande brist på punktlighet och noggrannhet i liqviden blir en vana, så skulle en liten orsak i sanning hafva en ganska stor verkan, då man tager i betraktande, att den, i förhållande till hela landets penningomsättning, ringa summa, som från Riksbankens diskont- och lånekontor utlånas, skulle, genom det sätt hvarpå dithörande medel utlånas och inbetalas, kunna utöfva inflytande på hela landets affärsverksamhet i öfrigt.

Jag anser att ifrågavarande moment i bankoreglementet länder till mycken nytta för låntagare, samt tror att det för närvarande icke är rådligt att borttaga detsamma, hvarföre jag yrkar att Kammaren måtte afslå Utskottets framställning och bifalla Herr Ola Månssons reservation.

Herr Carl Wikström: Afsigten med Utskottets hemställan att borttaga ifrågavarande moment i bankoreglementet är af Herr Agardh så fullständigt ådagalagd, att jag blott behöfde med honom förena mig, men jag vill, till hvad han yttrat, göra en hemställan till dem, som i ämnet hysa en motsatt mening, huruvida det icke vore att göra dem orätt, hvilka äro ordentliga i sina liqvider, om man medgaf dem, som äro mindre punktliga i sina affärer, ett dröjsmål med inbetalandet af de utaf dem upptagna lån. Det är ju alldeles klart att i samma mån man tillåter borttagandet af tillgångarne och ur diskontfonden — och det göra de, som vilja att de utlånta medlen skola utestå öfver förfallodagen — så minskas tillfällen till erhållande af lån för ordentliga lånesökande; en omständighet som synes mig förtjent af uppmärksamhet.

Vidare har man anført, att denna så kallade respitmånad skulle vara angelägen, derföre att, i fall man blefve mankerad på väntade penningar eller genom annan tillfällig omständighet, den man ej kunnat afvärja, urständsattes att på dagen fullgöra förbindelser, det skulle vara hårdt om man af sådan anledning skulle genast blifva lagsökt. Jag ber då att få erinra derom, att det icke är undantagsvis som man begagnar sig af respitmånaden, utan att ett sådant begagnande nästan synes vara i regel bestämdt. Man har vidare sagt, att den påföljd som drabbade en låntagare, derest lagsökning för förfallen, uteblifven liqid påbjödes, vore särdeles hård, derföre att en sådan låntagare derigenom för lång tid förlorat sin lånerätt i diskonten. Ja, det vore ingen nöd, om man betedde sig till den grad vårdslöst, ty då reglerades förhållandena sannolikt lättare, — ja af sig sjelfva. Men man går ingalunda så till väga, utan man tiger med sin oförmåga eller obenägenhet att betala på förfallodagen och låter långfivaren vänta jemnt och rätt så länge, som man kan fördröja liqviden, utan att öfverskrida den gräns, då man blir underkastad lagsökning med dess vidare påföljd.

Då jag således, på grund af hvad jag anført, anser ifrågavarande mo-

ment utöfva ett ganska förderligt inflytande, får jag yrka bifall till hvad Utskottet nu föreslagit.

Herr Hierta: Jag begärde ordet med anledning af hvad en talare midt emot anförde, emedan det skäl han åberopade mot bifall till Utskottets hemställan, nemligen att det skulle i landsorterna medföra svårigheter att anskaffa nödigt kapital till omsättningarne, syntes mig mindre tillfredsställande. Jag får nemligen fästa uppmärksamheten derpå, att det endast är sista gången afbetalning göres som kapital behöfver anskaffas. Vid de föregående omsättningarne erfordras allenast att anskaffa nya lånedokumenter; och det bör väl icke vara så svårt att rangera så, att man kan inlemna dessa å utsatt tid. Mig synes det vara bättre att, såsom en annan talare yttrat, ställa omsättningarne på sju månader än att bibehålla en absolut respitmånad. Den ärade ledamoten från Wermeland har ganska rätt karakteriserat det nuvarande förhållandet, då han erinrade att följden blir, att de ordentliga få lida för de oordentliga, om det nu inrotade missbruket eller ovanan får fortfara.

Herr Friherre Koskull: Jag måste lyckönska den siste talaren till den ringa erfarenhet han synes ega om diskontlån, då han säger, att det icke fordras penningar för att omsätta dem. Det är dock naturligt, att sådana behöfvas dertill, emedan man måste betala en femtedel af lånet för hvarje gång. Egentligen ville jag likväl säga, att man måste hålla Banko-Utskottet räknung för dess sträfvande att åstadkomma punktighet i affärer, hvilket är någonting högst lofvärdt. Likasom i fjor hyser jag dock betänkligheter vid att bifalla det ifrågavarande förslaget, med afseende på den inrotade vana, den häfd det nuvarande systemet gifvit åt det förfaringssätt, som hittills följts och som särskildt synes mig röra allmogen. Att underhålla denna vana bidraga ock hypothekslånen i de särskilda länen. Vid dessa lån finnes nemligen, såsom Herrarne torde veta, äfven respittid, i det att lagsökning derför icke anställes förr än tre månader efter förfallodagen. Deremot får låntagaren i stället betala någon straffränta. I betraktande af beskaffenheten utaf kommunikationerna inom riket och särskildt i de orter, hvilka ligga norr om Stockholm, får jag förklara, att jag, med afseende fästadt å dessa aflägsnare provinser, der låntagaren icke kommer i åtnjutande af sitt lån förrän en månad sedan det utfallit, men måste vara betänkt på att betala det en månad, innan den sjette månaden utlöper, af undsende, säger jag, för låntagarne i dessa orter, men ingalunda för Smålandingarne, kommer att rösta för afslag å Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr *Fredrikson* instämde med Friherre Koskull.

Herr Hæggström: Representanten från Lund har här utvecklat, att Bankofullmäktige för närvarande hafva icke blott rättighet utan äfven skyldighet att indriva länen genast efter förfallodagen, hvilken åsigt jag äfven delar och vid mitt förra anförande äfven uttalat. Frågan blir då hvem det är, som meddelat detta patent på oordentlighet, denna fingervisning till oordning, som några talare hafva kallat respitmånaden. Ifrågavarande paragraf kan väl

icke få skulden härför, utan ifrågavarande talares beskyllningar måtte vara riktade mot Bankofullmäktige, som icke begagnat sig af sin rätt och skyldighet att genast utsöka lånen af försumlige gäldenärer. En talare på Wermlandsbanken har sagt, att oordentlighet (begagnandet af respit-månaden) vid lånens inbetalning för det närvarande vore regel och att ordentlighet hörde till undantagen. Det förefaller underligt, att han kunnat erhålla upplysning härom, då man vet att Bankodiskontens tjänstemän enligt gällande reglemente äro förbjudne att lemna några upplysningar om enskilda personers affärsställning till Bankodiskonten. Hans uppgifter synas därför vara gripna i luften; och den betydelse man kan fästa vid dem synes därför icke vara synnerligt stor. Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Herr Ake Andersson: Sedan jag begärde ordet, är jag förekommen af Herr Hæggström och kan därför afstå ifrån att besvara en föregående talare. Jag yrkar således blott att paragrafen bibehålles oförändrad.

Herr Jöns Pehrsson: I anledning af hvad en talare på Stockholmsbanken yttrade, vill jag endast erinra, att det till omsättningarna af ifrågavarande slags lån icke är nog med att blott anskaffa nya lånehandlingar, utan att man äfven hvarje gång måste inbetala minst en femtedel af lånet. Han begick sålunda ett misstag, då han förklarade omsättningarna kunna gå för sig endast med papper. Jag vill väl icke tro, att den ärade talaren är ibland dem, som medelst vexlar göra slika omsättningar. Eljest lär det väl dock finnas en stor del affärsmän, som någon gång om-sätta sina affärer med nya vexlar.

I Manufakturdiskonten finnes en ganska lång respittid; men de, som få lån der, tala minsann icke om att taga bort densamma.

Jag kan icke heller förstå, hvartill den föreslagna förändringen skall tjena, då ju Bankstyrelsen nu har full frihet att genast lagsöka, om betalning uteblifver öfver förfallodagen.

Herr Hierta: Jag är skyldig att afbedja ett förbiseende, en distraktion jag begick vid mitt förra yttrande, i det jag nemligen dervid glömde att nämna, det en femtedel af lånet borde insättas vid hvarje om-sättning. Som jag sjelf i tre år varit ledamot af Bankodiskontverkets styrelse hoppas jag, att man icke måtte tro mig vara okunnig härom.

Herr Sääf: Jag anser mig såsom ledamot af Banko-Utskottet skyldig uppträda för att med några ord understödja dem, som förordat bifall till Utskottets förslag. Jag kan icke föreställa mig annat, än att den mening, som motsätter sig detta förslag, hvilat på en missuppfattning af följderna utaf förslagets antagande. Detta visar sig ock i den vid betänkandet fogade reservationen, der det heter, att följden skulle blifva den, att "Styrelserna tvingades att ovilkorligen genast efter det förfallodagen tilländagått hemsöka gäldenären med lagsökning." Detta är likväl en alldeles felaktig uppfattning af följden utaf det ifrågavarande momentets borttagande ur reglementet. Det har här redan blifvit visadt, hvad paragrafen

verkligen innehåller, att alldeles intet medgifvande der blifvit gjordt för låninnehafvaren att dröja med betalningen en månad öfver förfallotiden, utan att föreskrift der lemnats Fullmäktige att icke dröja med lagsökning längre än en månad efter nämnda tid och tillika att, om bankens säkerhet sådant fordrar, *genast* anställa lagsökning. Det är naturligt, att, äfven om man borttager detta moment, det måste blifva Fullmäktiges omsorg, lika väl hädanefter som hittills, att tillse, det bankens säkerhet iakttages, och att det icke inträffar längre dröjsmål med betalningen framdeles än nu, ty, såsom nämnt är, respitmånaden är icke i reglementet medgifven. Allt detta talet om att den fattige låntagaren skulle komma att behandlas mera hårdhänt hädanefter kan derför icke hemta något stöd i det förslag till ändring, som här föreligger. Utskottet har vid framläggandet af detta förslag endast fullföljt den grundsats, som i allmänhet gjort sig gällande, att man nemligen bör utur reglementet borttaga allt som onödigtvis binder händerna på Fullmäktige med afseende å administrationen och som för öfrigt endast står der fullkomligt öfverflödigt. Vi hafva nyss beslutit borttagande af flera sådana öfverflödiga stadganden i 52, 60, 61 och 62 §§; och det som nu är i fråga, 6 mom. i 63 §, är lika öfverflödigt som dessa nyss uteslutna bestämmelser.

De skäl, som för öfrigt hafva ledt Utskottet till detta förslag, hafva redan blifvit af andra talare angifna. En ledamot, som deltagit i ledningen af en folkbank, har omnämnt, huru man der bemödat sig om att vänja låntagarna vid noggranhet och punktlighet i fullgörandet af ingångna förbindelser. Banko-Utskottet inser nogsam, att det ifrågavarande stadgandet, såsom det nu allmänligen uppfattas, utgör ett svårt hinder för att dylika bemödanden kunna komma till heders, något som vi dock alla ju erkänna såsom högst önskvärdt. Ur denna synpunkt är det, som Banko-Utskottet har afgifvit sitt förslag, och det har dervid trott, att det icke vore en institution sådan som Riksbanken värdigt att ibland sina reglementariska föreskrifter ega ett stadgande, som så missleder den allmänna uppfattningen i fråga om den ordentlighet och punktlighet, som alltid böra iakttagas i gifna och ömsesidiga förbindelsers uppfyllande.

Inom Utskottet egde man visserligen kännedom om den ringa framgång enahanda förslag förlidet år rönt i Andra Kammaren, men pluraliteten ansåg förslaget hafva goda skäl för sig, och icke mer än en ledamot från denna Kammare motsatte sig detsamma. Då jag med Utskottet delar den förhoppning, att Kammaren nu, ett år sednare, kommit till en rätt uppfattning om hvad det ifrågavarande stadgandet egentligen innehåller, och då jag anser borttagandet af detsamma önskvärdt, på de skäl jag förut uppgifvit, samt icke ledande till någon förändring för framtiden i det sätt, hvarpå lagsökningarna för uteblifna inbetalningar anställas, anhåller jag om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Almquist: Af flere talare har det redan blifvit framhållet och upplyst, att det stadgande i bankoreglementet, som här är i fråga, icke innehåller annat, än att Bankofullmäktige *ega* att verkställa lagsökning *genast* efter förfallodagen, om sådant för bankens säkerhet pröfvats nödigt, men *äro skyldige* att göra det, om betalning uteblifver under en

månad efter förfallodagen. Det är således uteslutande på bankens styrelse det beror, om lagsökningen skall ske omedelbart efter förfallotidens utgång eller först en månad derefter. Man säger nu, att detta sednare öfvergått till praxis; och häraf framgår, att Bankstyrelsen visat konsideration för låntagarne i detta fall. Jag tror till och med, att det gått så långt, att den allmänna regeln är, att lagsökning icke anställes förr än efter utgången af den månad, under hvilken den, enligt reglementet, kan fördröjas. Sålunda har hos den stora mängden af låntagare alstrats den uppfattning, att de äro berättigade att dröja med betalningen en månad öfver förfallodagen, eller åtminstone att det icke är så farligt, om betalningen uteblifver en eller annan dag. Mig synes emellertid, att då en sådan uppfattning nästan öfvergått till vana, och då diskontverket har en så synnerligen stor och vidsträckt lånerörelse i alla landsorter, man icke bör utan särskilda giltiga skäl på en gång införa en förändring. Om Bankstyrelsen finner nödigt, kan den ju genom egna åtgärder så småningom öfvergå till det strängare förfaringssätt reglementet medgifver. Men att nu borttaga detta stadgande, hvaraf otvivelaktigt följden blefve en hastig öfvergång till dessa strängare åtgärder, anser jag icke stå i öfverensstämmelse med hvad en viss försigtighet bjuder. Någon olikhet förefinnes i detta hänseende emellan Riksbanken och enskilda bankerna. Riksbanken fordrar i allmänhet, jag tror till och med alltid, att låntagarens och löftesmännens vederhäftighet skall vara styrkt medelst officiellt intyg. Detta praktiseras deremot icke af enskilda banken i den ort jag tillhör, och, efter hvad jag tror mig veta, fordra icke heller andra enskilda banker dylika vederhäftighetsbetyg, utan de pröfva i allmänhet personernas säkerhet på grund af den kännedom de enskildt kunna ega derom. Denna skyldighet för låntagare i Riksbanken har emellertid till följd, att det fordras en större tidsutdrägt att komplettera lånehandlingarne och tillika större kostnader, än fallet är vid enskilda bankerna. Det kan till exempel hända, att när en lånesökande kommer till Konungens Befallningshufvud och begär vederhäftighetsbetyg för vissa personer, denna myndighet af ett eller annat skäl icke kan lemna ett sådant betyg, utan handlingarne måste återtagas, och sökanden nödgas höra sig om efter andra personer, hvilkas vederhäftighet kan intygas. Sålunda kan det stundom inträffa, fullkomligt ofrivilligt å låntagarens sida, att han blir urståndsatt att inom bestämd tid anskaffa sådana handlingar, som erfordras för omsättningen af hans lån. Det har i öfrigt redan blifvit påpekadt, att svårigheter i andra fall inom vissa mera aflägsna orter lätt kunna uppstå, som föranleda att äfven den mest ordentlige kan komma att sednare än som vederbör inbetala sitt lån. Det är af dessa skäl, och med åberopande af hvad vice Ordföranden i Banko-Utskottet nyss vid behandlingen af en annan fråga yttrade, nemligen att förändringar i reglementet icke böra vidtagas utan giltiga skäl, som jag anser, att, då banken icke förlorar något genom det nuvarande stadgandet och den åtgärd, som med förslaget åsyftas, nemligen att åstadkomma en större ordentlighet i låneangelägenheter, kan på annat sätt vinnas, men deremot genom borttagande af stadgandet ökade svårigheter och kostnader för de lånesökande föranledas — berörda stadgande utan olägenhet kan i reglementet kvarstå. Dock ber jag att få

tillika uttala den önskan, att Bankstyrelsen ville begagna sig af den rätt och makt, som i sådant hänseende är den förlänad, till befrämjande af en större ordentlighet och punktlighet i affärer. För min del kommer jag sålunda att rösta för afslag å Utskottets hemställan.

Herr Per Nilsson i Kulhult: Det synes vara alldeles tydligt och klart, att, om ifrågavarande paragraf skall utgå, Bankofullmäktige, hvilka måste strängt efterleva reglementet, i följd deraf äfven nödgas att anställa lagsökning omedelbart efter den sjettemånadens utgång. I annat fall fullgöra de icke sin skyldighet. Det har väl blifvit sagdt, att Fullmäktige icke torde komma att blifva så stränga. Men om så vore, skulle de ju icke heller efterleva reglementets föreskrifter. För öfrigt lärer väl ingen, som verkligen kan betala, underlåta det och i stället hafva penningarne liggande hemma ofruktbara, utan den lärer nog insända dem till banken. Jag kan då icke finna, att banken lider det aldrringaste deraf att den ifrågavarande paragrafen står kvar; och därför kommer jag för min del att rösta för paragrafens bibehållande i reglementet.

Herr Carl Wikström: Jag skall blott yttra några få ord. Ehuru jag väl icke befarar, att någon, med hvilken jag har den äran att i denna Kammare vara bekant, ens misstänker mig för att gripa de uppgifter, jag anser nödigt meddela, ur luften, ber jag att få, i anledning af den beskyllning derför som nyss riktades mot mig af en talare på Norrlands-banken, erinra, att mitt förra yttrande var, att man kunde i diskontverket få reda på, huru ordentligt lånen inbetalas. Jag menade dervid icke, att denna upplysning skulle gälla huruledes i sådant hänseende hvarje särskild låntagare stod till boks. Men en sådan upplysning, som den jag nämnde, kan erhållas när som helst; och Banko-Utskottet har utan tvifvel äfven på det af mig anvisade stället förskaffat sig kännedom om förhållandena härvidlag, då de kunnat säga, att oordentlighet vid lånens inbetalande öfvergått till ett allmänt missbruk. Jag hoppas, att den värde ledamoten skall vara nöjd med denna förklaring, och vill icke vidare upptaga tiden.

Herr Uhr: De, som äro angelägna att få bort den ifrågavarande paragrafen ur reglementet, beskylla dem, som vilja hafva den kvar, att de icke hafva reda på innehållet af densamma. Jag tror dock, att de, som vilja hafva bort den, icke hafva riktigt reda på innehållet. Denna paragraf ålägger Fullmäktige att genast lagsöka. Den lärs sålunda den lånesökande ordentlighet. Ty om han dröjer med inbetalningen utöfver sju månader, så vet han att han genast har en lagsökning på halsen. Skulle paragrafen tagas bort, kunde det fördröjas en, två, tre månader med lagsökningen, ty då funnes ju icke vidare stadgadt någon bestämd tid för lagsökningen. För min del yrkar jag därför, att paragrafen må få stå kvar.

Herr Törnfelt: Emedan jag har mig bekant, att låntagare i min hemort mycket värdera förmånen af den respittid, denna paragraf medgifver, får jag förklara, det jag kommer att rösta för paragrafens bibehållande.

Öfverläggningen var slutad. Enligt derunder förekomna yrkanden gåfvos propositioner dels å bifall till Utskottets förslag och dels å afslag derå samt bibehållande af hithörande reglementsstadgande oförändradt. Då ja förklarades öfvervägande för den förra meningen, begärdes votering, med anledning hvaraf följande proposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Banko-Utskottet hemställt i *tionde* punkten af dess betänkande N:o 8,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej; har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, beslutit, att 6 mom. i 63 § af gällande bankoreglemente skall oförändradt bibehållas.

Omröstningen utföll med 58 ja mot 106 nej, och hade alltså Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, beslutit, att 6 mom. i 63 § af gällande bankoreglemente skulle oförändradt bibehållas.

§ 7.

Vid föredragning af Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 2, angående allmänna bevillningen, blef

Utskottets anmälan (öfverst å sid. 3).

Lagd till handlingarne.

Öfver första punkten af Utskottets förslag yttrade

Herr Wedberg: Jag har begärt ordet för att yrka afslag å detta Utskottsbetänkande, emedan efter min åsigt den föreslagna förändringen, åtminstone för så vidt den rör kanalbolag, skulle föranleda till mycket trassel och många svårigheter i tillämpningen, ty om man strängt skulle följa den, så måste ju ett sådant bolag särskildt beskattas vid hvarje sluss, som ju är en slags station och jag vet knappast huru sådant ens skall låta sig göra.

Det har förut ofta anmärkts, att Bevillningsförrordningen är otydlig samt gifver anledning till olika uppfattningar af vederbörande taxeringsmän, och jag kan icke finna skäl uti att på detta sätt ytterligare föröka dessa svårigheter, synnerligast som vinsten för vederbörande kommuner sannolikt knappast skulle komma att ersätta kontrollen eller kostnaden därför.

Hvad de flesta kanalbolag beträffar, så förhåller det sig vanligen så, att den ort, som utgör slutpunkten, och der styrelsen har sitt säte, äfven är den som bekostat kanalläggningen, icke med afseende på att derå erhålla någon penningevinst, utan för att erhålla förbättrad kommunikation, och mig förefaller det orättvist att, under sådana förhållanden, ortens trafikinkomst kan komma att beskattas på annat håll. Jag känner

särskildt ett dylikt bolag, der aktieegarne under de första 10 åren icke haft någon utdelning och ingen gång öfver 2 å 3 procent å nedlagda penningar. Jag anhåller om proposition på afslag å betänkandet.

Friherre *Koskull* förenade sig med Herr *Wedberg*.

Herr J. Geijer: Det förslag Utskottet här framställt afser ej någon förändring af nu gällande bevillningsstadga, utan blott en förklaring eller ett förtydligande af densamma. Nu gällande stadga innehåller: "Bevillning för inkomst af kapital eller arbete påföres":

"bankbolag, der bolagets rörelse drifves, vare sig genom hufvudkontor, afdelnings- eller kommissionskontor;

annat bolag, der bolagets rörelse hufvudsakligen å en eller flera orter drifves, eller, i fall sådana bestämda orter icke förefinnas, der bolaget har sin styrelse".

Ett förslag i samma syfte var vid förliden riksdag väckt, men afslogs då af Bevillnings-Utskottet på den grund, att stadgan redan i väsendtlig mån medgifver det af motionärerna gjorda yrkandet, och att hvarje kommun, inom hvilken bolag drifver någon mera betydande rörelse, har full rätt att söka göra gällande sina anspråk på kommunalafgifter för den andel af bolagets behållna vinst, som inom densamma erhållits, men att en ändring enligt motionärernas förslag skulle inverka störande på den lätthet i tillämpningen och den säkerhet för ett riktigt utgörande af bevillningen för bolags inkomst till staten, som förordningens nuvarande stadganden förläna. Det är sålunda obestriddt, att lagstiftande makten i vårt land erkänt orättvisan deraf, att bevillningen för en i flera kommuner drifven rörelse blott blir inom en af dem påförd för rörelsens hela afkomst. Under diskussionen om denna fråga i Andra Kammaren under förra riksdagen anfördes åtskilliga exempel derpå, att lagskipande makten hade en annan mening om denna paragrafs tolkning än Bevillnings-Utskottet, ity att de taxeringskomitéens beslut, som tolkade stadgan så som Bevillnings-Utskottet, vanligen af Kammarrätten och Kongl. Maj:t ogillades. Ett förslag till förändrad lydelse antogs derföre af Andra Kammaren. Jag har här i min hand ett bevis på att ett sådant ej är obefhöfligt. Warnums församling, der en af de två ändpunkterna för Christinehamn—Sjöändans jernväg är belägen, hade nemligen taxerat jernvägsbolaget för dess rörelse äfven inom denna kommun, men Kammarrätten och sedan Kongl. Maj:t hafva genom detta utslag förklarat, att bolaget skall taxeras der styrelsen har sitt säte. Antingen skall man derföre taga bort andra momentet i nionde paragrafen eller ock förtydliga det, ty dess nuvarande lydelse ger blott anledning till tvister. Meningen är nu blott att uppflytta jernvägs- och kanalbolag inom samma kategori som bankbolag, i fråga om hvilka man ej heller utan strid kunnat genomdrifva taxering särskildt för afdelnings- och kommissionskontor. Att statens rätt och säkerhet skulle kunna lida intrång, eller att bolagen antingen skulle icke vilja eller icke kunna lemna särskilda uppgifter för hvarje station är svårt att inse, ty man får väl i båda fallen antaga, att bolagets styrelse är hederligt folk, och att de verificera sina utdrag ur räkenskaperna, som ligga till grund för uppgiften. Hvad svårigheten att lemna dessa upp-

gifter angår, så måtte väl hvarje bolag känna sina bruttoinkomster vid hvarje station och de speciela omkostnaderna vid hvarje station. De generela omkostnader, som ej drabba någon station särskildt, kunna fördelas på dem i proportion af bruttoinkomsten vid hvardera, och angående afkomsten af varor, som passera transito mellan tvänne ändpunkter, t. ex. mellan Falun och Gefle, är väl rättast att dela den mellan dessa begge. Min motion innefattade en antydan om detta sätt, men Utskottet ansåg en sådan speciel bestämmelse ej hafva sin plats här i bevillningsstadgan. Ingen lär väl bestrida orättvisan deraf, att t. ex. Falu—Gefle jernvägsbolag beskattas för hela sin rörelse i staden Gefle, och man må ej undra, om de flera kommuner, inom hvilka detta bolag drifver sin rörelse utan att lemna några bidrag till kommunernas skolor eller fattigvård, fullt inse denna orättvisa och derför ständigt återkomma med motioner om stadgaus förtydligande till öfverensstämmelse med lagstiftarens mening. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Asker: Herr Talman! Mine Herrar! Bevillnings-Utskottet har föreslagit, att bevillning för inkomst skulle påföras *bank-, jernvägs- och kanalbolag*, der bolagets rörelse drifves, vare sig vid hufvud-, afdelnings- eller kommissionskontor *eller vid större och mindre stationer*.

Meningen med detta ändringsförslag lär väl få anses vara, att Utskottet velat göra gällande en jennare fördelad beskattning och derigenom förekomma framtida tvister. Jag betvivlar likväl att Utskottet lyckats i någotdera. Förslagets antaglighet måste bero af förhållanden, som visa sig i fråga om tillämpningen. Om jag då t. ex. vill göra mig reda för huru dessa beskattningsgrundsatser skulle utfalla med hänseende till kanalerna i riket och särskildt Nya Trollhätte kanal, så torde det måhända förtjena uppmärksamhet, att denna kanalled genomlöper icke mindre än tio socknar, men att för trafiken å hela linien endast finnas fyra uppbördskontor. Vid fördelning af inkomsterna dem emellan företer sig det egna förhållande, att, inom vissa distrikt, anläggnings- och underhållskostnaden varit så betydlig, att de aldrig kunna gifva någon behållning, i följd hvaraf det nära nog är omöjligt att beräkna hvad rätteligen bör påföras och fördelas mellan de särskilda distrikten eller uppbördskontoren. Skulle nu, såsom Utskottets förslag lyder, endast de kommuner, der uppbördskontor finnas, hafva någon fördel af det nya beskattningssättet, är antagligt att öfriga kommuner skulle anse sig i sina derifrån härledda anspråk förnärmade, och om direktionen af en eller annan anledning flyttade uppbördskontoren från ett till annat distrikt af kanalleden, skulle sannolikt äfven en sådan åtgärd betraktas såsom ett ingrepp i kommunernas förmenta rätt och föranleda hvarjehanda tvister, hvilkas antal komme att tillväxa i förhållande till den föreslagna paragrafens obestämda innehåll.

Hvad så är sagdt med hänsyn till den af Utskottet ifrågasatta beskattningen af kanalleder gäller äfven beträffande jernvägarne. En ärad talare på Wermlandsbänken, som tyckes vara särskildt intresserad för att få den nya beskattningsmetoden tillämpad för Gefle—Dala jernväg, har sökt visa befogenheten af ett sådant anspråk från kommunernas sida. Följden af hans bevisningspåstående utfaller emellertid så, att jernvägs-

stationerna i allmänhet skulle tillskyndas oberättigade fördelar, medan hufvudstationen allena finge uppbära bördan af de olägenheter, som af den stora trafiken framkallas. Det ligger i sakens natur att alla de produkter, som åstadkommas vid jernvägslinien, sedermera från ofvanliggande verk och inrättningar framföras till skeppningsorten Gefle. Der behöfvas och måste anlitas betydliga arbetskrafter för de tunga produkternas transporterande från jernvägen till fartygen, som årligen äro sysselsatta med lossning och lastning. I ändamål att derpå förtjena sitt uppehälle är antalet af i staden bosatte arbetare ganska stort och hundratals tillströmma årligen för att söka arbetsförtjent. Men dessa förhållanden utöfva, såsom en hvar lätt finner, ett icke obetydligt inflytande på de kommunala uppoffringarne för fattigvård, sjukvård, ordningsanstalter o. s. v. Skulle nu kommunerna på jernvägslinien med hufvudstationen dela frukterna af behållningen på jernvägstrafiken, borde de väl äfven deltaga, efter vissa bestämda grunder, i de ganska betydliga uppoffringar, som hufvudstationen af nyss antydda orsaker måste vidkännas. Efter hvilka grunder och till hvilket belopp? Derom finnes icke ett ord sagdt i Utskottets betänkande. Men säkert skulle i dessa och andra frågor, som af en dylik beskattningsgrund vore att befara, framkallas så många och så svårlösta tvister, att man genom bemödandet att åstadkomma ett bättre, tvärtom hade lyckats tillvägabringa oreda och förvirring i denna del af beskattningsväsendet. Jag kan således *icke* föreställa mig, att Kammaren skall finnas benägen att godkänna betänkandet.

Herr Friherre Fock: De ständigt återkommande förslagen om förändring af Bevilhningsförordningen i detta afseende synes ådagalägga, att en förändring verkligen är af behovet påkallad. Att en förändring, sådan Utskottet föreslagit och hvarigenom Utskottet gått en del af motionärerernas önskningsar till mötes, skulle möta svårigheter, derom tviflade icke Utskottet. Jag insåg detta icke minst och har äfven vid en föregående riksdag uttalat mina farhågor i detta afseende. Men om man vill en billig och rättvis förändring, så bör man icke rygga tillbaka för de svårigheter, som möjligen kunna möta vid dess genomförande. Tvänne föregående talare hafva tillräckligt förtydligat Utskottets mening, hvarför jag ber få instämma med dem i detta afseende och vill nu endast yttra mig om några andra invändningar, som blifvit framställda mot Utskottets förslag.

Den första talaren yttrade sig egentligen mot Utskottets förslag i afseende på *kanalbolagen*, men slutade med att yrka afslag å förslaget i dess helhet. Det hade varit skäl att han motiverat sitt yrkande äfven med afseende å *jernvägsbolagen*. Såsom hufvudskäl mot förslaget, att bevilningen skulle påföras kanalbolagen vid hvarje sluss, anförde talaren den besvärliga bokföring, som skulle blifva nödvändig för att kunna redogöra för inkomsterna på detta sätt. Jag tillåter mig härvid erinra, att det icke är kanalbolaget utan ångbåtsbolagen, som hafva inkomsterna vid hvarje sluss. Kanalbolaget har sina inkomster på ett färre antal stationer, hvarigenom den af talaren antydda svårigheten i afseende å räknenskapsföringen icke blir så betydlig. Det är obestridligt, att förändringen skulle medföra de jemförelsevis största svårigheterna för kanalbolagen, men äfven om nå-

gon oegentlighet skulle uppstå vid tillämpningen af Utskottets förslag, så påstår jag dock att den nuvarande orättvisan är större.

Vidare har blifvit yttradt, att Utskottets förslag skulle vara egnadt snarare att framkalla än att förekomma tvistigheter. Det torde vara väl bekant, att det nuvarande stadgandet i icke ringa grad orsakat tvister, och det finnes väl icke något stadgande, som kan förebygga sådana.

En föregående talare anmärkte, att bolagens styrelser kunde eludera det föreslagna stadgandet genom att flytta stationerna eller uppbörds-kontoren. Utgår man från den synpunkten, att styrelsernas uppgift skulle vara att eludera stadganden och författningar, så torde visst många svårigheter möta, men jag hade föreställt mig att det skulle vara en fördel för styrelserna att få en ledning för sitt sätt att gå tillväga och jag tror, för min del, att de skola ställa sig stadgandet till efterrättelse.

Det är väl sannt, såsom en talare anmärkte, att ett samhälle, der en jernväg med stor trafik har sin slutstation, får vidkännas flera olägenheter och kostnader, såsom för polis och ökad fattigvård, men jag har aldrig hört att någon ort, som fått en ökad rörelse, vare sig genom jernvägar eller kanaler, ansett detta för en olägenhet eller velat mista den ökade rörelsen för att slippa de besvärligheter, den möjligen medfört. Jag är öfvertygad att vid sidan af olägenheterna stå fördelar, som fullt ut motsvara dem.

Såsom jag nämnde, hafva tvänne föregående talare plockat alla öfriga argumenter ifrån mig och jag har därför nu icke något annat att göra än att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Almquist: Den föregående talaren har så fullständigt utredt frågan att jag icke har något egentligt att tillägga hvad han anfört, men då jag erhållit ordet, ber jag få fästa uppmärksamheten på de svårigheter som ligga i det nära förhållandet mellan kommunalbeskattningen och bevilningen till staten, ty kommunalförfattningarne äro i detta afseende beroende af bevilningsstadgan. Utskottets förslag har härledt sig derifrån att Utskottet ansett det vara obilligt, att den kommun, der en jernvägs eller kanalbolags hufvudkontor vore beläget, ensam skulle tillgodonjuta fördelen af den kommunalskatt bolaget erlade, hvilken ej endast borde komma jernvägs- eller kanalbolagets ändpunkter utan äfven de mellanliggande stationerna tillgodo. Jag skall be att få upptaga några yttranden, som under diskussionen här blifvit fällda, och hvilka den sista ärade talaren icke berörde. Den talare, som först hade ordet i frågan, yttrade, om jag ej misstager mig, att kanalbolag finnas, som icke hade någon behållning på verksamheten i sin helhet och att svårigheter deraf skulle uppstå, då behållning ändock på en del stationer kunde ega rum, hvorigenom bevilning skulle kunna på en del ställen komma att påföras, fastän sådan icke borde ifrågakomma för bolaget på grund af dess verksamhet i sin allmänlighet. Till bemötande deraf får jag nämna att Utskottet tänkt sig, att bokslutet skulle verkställas vid hufvudkontoret, samt att slutredovisningen tydligt skulle ådagalägga, hvilka inkomster och kostnader, samt behållning i sin helhet, som belöpte sig på så väl bolagets hela verksamhet som på hvarje dess station, så att det icke skulle möta någon svår-

righet i det antydda hänseendet och ej heller att proportionerligt fördela den behållna vinsten, då sådan uppstode, på de särskilda stationerna.

Det är väl santt, såsom en föregående talare nämnde, att kanalbolag finnas, som icke hafva uppbördskontor i alla de kommuner, der stationer finnas, och att man i följd deraf icke kunde se huru stor behållning, som borde komma hvar kommun tillgodo, men Utskottet har trots att föreskrifterna i 27 § skulle göra det nödigt för bolagen att så reglera sin bokföring, att detta förhållande tydligt kunde ådagaläggas.

Samma ärade talare anmärkte äfven, att Utskottets förslag, långt ifrån att förekomma tvistigheter, snarare skulle framkalla sådana. Det är väl möjligt, att afvoghet och tvister kunde uppstå kommunerna emellan, men om bolaget aflemnar fullständig redovisning för hvarje år, upptagande nettobehållningen för hvarje station, och bevillningen derefter fördelas, så har den missnöjda kommunen rätt till klagomål, hvilkas befogenhet vederbörande myndigheter hafva att pröfva i vanlig ordning, och det synes mig att möjligen uppkommande tvistigheter emellan kommunerna icke böra blifva af någon betydelse och alls icke föranleda till tvister enskilda personer emellan.

Utskottet hyste visserligen i början någon tvekan huruvida stadgandet borde utsträckas äfven till kanalbolagen, men sedan upplysning vunnits, att dessa bolag förde sina räkenskaper så noga, att någon svårighet icke kunde uppstå att fördela inkomsterna på de olika stationerna, hyste Utskottet icke någon betänklighet vid att för kanalbolagen stadga detsamma som för jernvägsbolagen.

Den ärade representanten för Gefle nämnde, att det vore förenadt med all billighet, att staden Gefle erhöle den bevillning, som erlades af Gefle--Dalabolaget, enär den stora trafiken och stadens egenskap af utskieppningsort för Norrlands trävaruhandel orsakade, att en mängd löst folk strömmade till staden och tillskyndade den stora kostnader och besvär. Jag vill visst icke bestrida detta förhållande, men nekas kan väl ej heller, att äfven vid stationerna, der virket upplägges och omlastas, en mängd arbetare samlas, som kunna falla kommunerna till last, och det torde därför vara billigt att äfven dessa kommuner få någon fördel af den kommunalskatt jernvägsbolaget erlägger.

Jag tror, att Utskottets förslag har all billighet och rättvisa för sig, och jag kan icke tro att det borde framkalla slitningar och förvecklingar emellan olika intressen.

På grund häraf och de skäl, som af föregående talare blifvit framställda, yrkar jag bifall till Utskottets hemställan.

Herr Anders Andersson från Göteborgs län: Jag kan icke annat än på det lifligaste förorda den af Utskottet föreslagna förändringen, såsom ledande till en länge efterlängtd rättvisare förenkling af dessa bolags inkomstbevillning. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Jan Andersson: Jag begärde egentligen ordet i anledning af några yttranden, fälda af landshöfding Asker; men då en annan landshöfding, nemligen Herr Almquist, till besvarande upptagit dessa yttranden, har jag för min del föga att säga. Herr Asker har talat om den mängd

fattiga, som funnes i Gefle; men jag hemställer till den värde talaren, huruvida icke de kommuner på landet, der trävaror produceras och sedan afsändas till Gefle, icke blifva långt mer betungade af fattiga arbetare, som under detta hårda arbete med brädlastning fått sin helsa och sina kroppskrafter brutna, och huruvida dessa kommuner således icke äro berättigade till andel för den del af jernvägsbolagets vinst, som inom samma kommuner uppkommit. Jag vill i detta hänseende nämna Korsnäs sågverk med 2,000 arbetare; och jemväl andra kommuner, t. ex. Domnarfvet, som visserligen icke har såg, men lastageplats vid sjön Runn, sysselsätta en stor mängd arbetare för bolagets räkning, hvilka en gång kunna falla kommunen till last, oaktadt densamma af bolaget icke uppbär några kommunalutskylder för den betydliga inkomst dessa, ehuru indirekt, bereda bolaget. Jag hemställer således om det kan anses vara rättvist, att endast den kommun der jernvägsstationen finnes skall draga fördel af jernvägen. Jag yrkar bifall till betänkandet.

Herr Falk: Åtskilliga talare här hafva yttrat farhåga att denna förändring skulle föraleda orättvisor samt tvister kommunerna emellan. Jag för min del tror dock att det af Utskottet framställda förslaget skall med någon förändring komma att visa sig fördelaktigt i tillämpningen och det bör icke möta någon svårighet att upptaxera inkomsten på hvarje station med ledning af stationens räkenskaper. I insen väl, mine Herrar! hvilken obillighet det ligger i den nuvarande taxeringen, åtminstone hvad jernvägsbolagen beträffar. Huru förhållandena med afseende på kanalbolagen gestalta sig, har jag icke reda på. Men vidkommande jernvägsbolagen, så ligger det en uppenbar obillighet i att taxera hela dess årsinkomst för trafiken på en hel linie på en enda station. Så är t. ex. förhållandet med Gefle—Dala jernvägsbolag, som erlägger hela sin bevilning i Gefle, oaktadt af detta bolags inkomst en stor del uppsamlas på de öfriga stationerna. Representanten från Gefle har sagt, att staden Gefle skulle göra en anseelig förlust i händelse den nu föreslagna förändringen blefve lag, äfvensom att en mängd andra olägenheter deraf skulle följa. Hvad förlusten beträffar, så inskränker den sig dertill, att staden Gefle får afstå till andra kommuner en del af den bevilning, jernvägsbolaget nu odeladt betalar till Gefle, och hvad det sednare vidkommer, så ber jag endast få erinra den ärade representanten derom, att olägenheterna väl ändock icke äro större än att de motsvaras af de inkomster, som Gefle stad skulle erhålla om bevilningen fördelades efter Utskottets förslag; ty jag tror att i sådant fall Gefle stad, om jag rätt minnes, finge uppbära ej mindre än 54 procent af hela den bolaget åsatta bevilningen; således skulle i det närmaste hälften af bevilningen å hela inkomsten å Gefle—Dala-jernvägen komma att belöpa sig på Gefle i alla fall. Jag tror emellertid att den af Utskottet föreslagna fördelningen mellan hufvudstationen och de andra stationerna skulle lättare hafva gått för sig om till 27 § gjorts det tillägg, som Herr Hægermark föreslagit, nemligen att inkomsten för transitovaror mellan tvänne stationer fördelades lika mellan dessa stationer, hvarigenom försvunne den olägenheten, att varuafsändarne finge betala, å ena sidan, när varorna afsändas från hufvudstationen och, å den

å den andra, när de kommo dit. Så vet jag förhållandet vara med varor som skickas från Korsnäs, Carlsfors och Kopparbergs-Hofors sågverk, en del af dessa bolag betala sina afgifter till Gefle och en annan del vid Korsnäs station. Det skulle kunna hända att jernvägsdirektionen i Gefle sade: ni få betala alltsammans i Gefle. Dessa olägenheter skulle, såsom sagdt, hafva blifvit afhjelpa, om det redaktionsförslag, hvarom Herr Hægermark i sin motion hemställt, blifvit tillagdt i paragrafen 27. Jag för min del yrkar derföre bifall till Utskottets hemställan, med tillägg af Herr Hægermarks nu af mig antydda redaktionsförslag.

Herr Forsbeck: Att det i lagen stadgade nära sambandet mellan beskattningen och bevillningen till staten störande inverkar på lagstiftarens arbete i detta fall och ofta nödgar honom att stadna i en viss tvehågsenhet behöfver jag icke påpeka. Hvad nu förevarande fråga beträffar, så torde det vara eder bekant, mine Herrar! att det icke gäller något egentligt ingrepp i bevillningsförordningen, utan endast kommunens angelägenheter. För att nu försöka att åstadkomma en jemkning af bevillningen kommunerna emellan har Bevillnings-Utskottet upptagit alla de i ämnet väckta motioner och behandlat dem så noga som möjligt. Blefve den nu föreslagna förändringen af paragrafen antagen, skulle derföre icke någon kränkning af statens rätt ega rum, ty, såsom jag sagt, förändringen rörer endast bevillningens fördelning kommunerna emellan, det sätt hvarunder skatterna skola utgå. En mängd tvister hafva uppkommit i och för fördelningen af dessa bevillningsbidrag, och en stark påtryckning om förändring i frågan har på sednare tider gjort sig gällande. Ehuru jag icke reserverat mig mot Utskottets hemställan, -- som dock innebär ett steg framåt -- får jag bekänna, att jag tror den föreslagna förändringen blifva ganska svår att tillämpa i afseende på kanalbolag. Om vi särskildt gå till Göta kanal, så veta vi att alla ångbåtar, då de inpassera vid Mem, betala transitoavgift för hela vägen ända till Sjötorp, och under hela denna väg kunna de lasta af och på huru mycket de behaga, utan att vederbörande kommuner gerna kunna beräkna den inkomst ångbåtarna upphemta på mellanliggande stationer. Hvad seglande fartyg deremot beträffar, torde förhållandet i detta afseende gestalta sig något till förändringens fördel, ty jag tror att de klarera in och ut på hvarje station. I afseende på kanalbolag har jag derför hyst åtskillig tvekan. Vidkommande åter jernvägsbolag, är det en ovedersäglig sanning, att, om vi vända oss till Gefle—Dala jernvägen, så tager Gefle station hela inkomsten för trafiken der och att följaktligen bevillningen för denna inkomst utgår i nämnde stad. Deremot fruktar jag att denna olägenhet icke, såsom Herr Falk trott, afhjelpes genom den af Utskottet föreslagna fördelningen af bevillningen. Utskottet gifver nemligen följande lydelse åt vederbörligt moment: "Bank-, jernvägs- och kanalbolag, der bolagets rörelse drifves, vare sig vid hufvud-, afdelnings- eller kommissionskontor eller vid större eller mindre stationer". Om nu, såsom densamma ärade talaren äfven nämnt, det skulle falla Gefle—Dala bolag in att låta all uppbörd ske i Gefle, äfven om det lastas i Storvik eller Falun, så blir det naturligtvis Gefle hufvudstation, som kommer att draga vinst af alltsammans. Det

skulle derföre måhända vara bäst att begära återremiss i det syfte Herr Falk antydde; genom ett dylikt stadgande skulle nemligen inkomsten, som uppkommer genom transitotrafiken mellan tvänne stationer, komma att delas till hälften på hvardera stationen och med detsamma alla tvisteämnen vara undanröjda. I Första Kammaren är saken väl icke afgjord, men man har väl hört glunkas man och man emellan att den ämnar begära återremiss af förslaget till följd af åtskilliga skrupler mot detsamma; och vågar jag för min del anhålla att denna Kammare behagade fatta ett dylikt beslut.

Herr Asker: Herr Talman, mine Herrar! En ärad talare i mitt närmaste granskap har sökt visa huru lätt och ledigt det skulle gå för sig att, med tillämpning af Utskottets förslag, hvarje hufvudstation eller uppbörds kontor finge "reglera" sin inkomst och sin uppbörd samt derpå grunda en uträkning af hvad som kunde belöpa på hvarje större eller mindre station. Detta låter lätt säga sig, men är icke lika lätt att verkställa. En sådan reglering blifver ytterst beroende af konsten att gruppera siffror och måste leda till godtycklighet i beskattningsväg. Samme ärade talare yttrade, att Bevillnings-Utskottet, hyst mycken tvekan, att utsträcka den nya grundsatsen längre än till jernvägarne. För min del tror jag att Utskottet med sin tvekan icke bort stadna der: åsigten om nu stadgade föreskrifters lämplighet hade då blifvit hel och tillfredsställande.

En annan ärad talare, som ifrar för kommunerna i Kopparbergs län, har meddelat den lugnande upplysning, att äfven om Utskottets förslag bifölles, skulle största andelen af trafikbehållningen tillfalla hufvudstationen Gefle: han har till och med uträknat denna behållning till 54 procent af det hela. Det är mig omöjligt att utgrunda huru han kommit till detta resultat, ty någon ledning för omdömet i detta fall förefinnes icke i Utskottets förslag eller motiven dertill. Men deremot skulle vara intressant att erfara huru beskattningsaffären komme att utfalla för den i Kopparbergs län belägna station, der flera sågverk blifvit anlagda för ett grundkapital af åtskilliga millioner R:dr. När man vill beskatta jernvägs- trafiken bör en, enligt mitt omdöme, vigtig omständighet icke förbises eller förqätas: det gagn de vid jernvägen och i dess granskap belägna kommuner i många fall upphemta af detta kommunikationsmedel, som eger en naturlig förmåga att framkalla hvarjehanda anläggningar och industriföretag. Men alla dessa verk och inrättningar beskattas särskildt inom de kommuner, der de äro belägna, så att äfven i detta hänseende synas mig som de nu ifrågasatta anspråken hvarken äro med rättvisa eller billighet förenliga. Då emellertid samme ärade talare, hvars anförande jag nu bemöter, yrkat bifall till Utskottets förslag, med den af motionären föreslagna förändring, torde äfven detta yrkande få återopas såsom bevis huru osäker och vacklande frågans betydelse visar sig för uppfattningen. Af denna anledning och då en fullständig utredning af alla de förhållanden, som på sakens afgörande inverka, enligt mitt omdöme, erfordras innan Kammaren kan fatta ett afgörande beslut, så

tillåter jag mig hemställa att frågan må till Bevillnings-Utskottet återremitteras.

Herr Helander: Jag är visserligen lifligt öfvertygad om att bevillningsförordningen i vissa delar tariffar betydliga reparationer, men jag inser icke att till dessa nödvändiga förändringar kan hänföras det stadgande, som Bevillnings-Utskottet här föreslagit. Att icke statens rätt genom det föreslagna tillägget på något vis beröres, är redan af föregående talare anmärkt. Det är således endast fråga om kommunernas inbördes förmånsrätt, och denna torde väl egentligen lämpligast bestämmas genom att ifrågakommande stadgande införas i kommunalförfattningarne. Att emellertid kommunernas rätt äfven vunnit afseende i bevillningsstadgan, då ändring ifrågakom för bevillnings påförande enskilda bankinrättningsars särskilda afdelningskontor, utgör väl ett prejudikat för nu ifrågakomna förändring i afseende å kanal- och jernvägsbolag m. fl., men förändringen hade dock vida mera skäl för sig i fråga om de förra, och kunde vida lättare tillämpas. Nu ifrågakomna stadgande anser jag deremot skulle vålla ganska stor svårighet i afseende å tillämpningen.

Jag vill emellertid icke längre upptaga Kammarens tid med ordande härom.

Mot den förste talaren, som anförde de betänkligheter, som han ansåg möta för ifrågakommande föreskrifters tillämpande i afseende å kanalbolag, har från Stockholmsbanken blifvit anmärkt, att då han endast talat om de svårigheter, som mötte i afseende å kanalbolag, borde han hafva inskränkt sitt yrkande till dessa och icke deri inbegripit äfven jernvägsbolag. Jag ber att få komplettera den ärade talarens anförande genom att uttala mina betänkligheter äfven med afseende å jernvägsbolag.

Jag vill visserligen icke försvara det förfaringssättet att uppbära all inkomst å en jernvägslinie på ett enda ställe eller vid en hufvudstation, ty jag tror att, i fall sådant kunde förekommas, det skulle vara synnerligen bra, men jag tror icke det är så särdeles rättvist att för bevillnings påförande fördela inkomsten på ett större eller mindre antal stationer, ty det är i sjelfva verket icke stationerna, som gifva inkomsten, utan jernvägen i sin helhet. Skulle nu i enlighet med förslaget inkomsten fördelas på kommunerna, så blefve det ju endast de kommuner, inom hvilka stationerna äro belägna, som af denna åtgärd skördade någon fördel, då deremot de kommuner, genom hvilkas områden jernvägen går fram, men der inga stationer finnas, icke skulle få någon fördel i detta hänseende, ett förhållande, som äfven synes mig beaktansvärdt.

På grund af dessa betänkligheter och andra omständigheter, hvilka jag icke vill uppehålla Kammaren med att närmare angifva, men hvilka jag hoppas Bevillnings-Utskottet i händelse af återremiss kommer att taga i öfvervägande, förenar jag mig med dem, som yrkat återremiss.

Herr Falk: Jag har endast begärt ordet för att med några ord bemöta den siste talarens anmärkningar.

Jag vill då först nämna, att det icke är meningen att dela trafikinkomsterna på vederbörande kommuner, derför att jernvägen löper genom deras områden, utan derför att stationerna äro belägna inom dem,

och att en hop arbetare der äro behöfliga, hvilkas familjer ofta falla fattigvårderna till last samt förorsaka kommunerna många olägenheter och bekymmer. Det vore väl då rättvist att jernvägen, som vållar dessa utgifter, lemnar kommunen något skattebidrag. Men som det nu är, få de öfriga kommunerna intet sådant bidrag af t. ex. Gefle - Dala jernväg, ty Gefle stad tager alltsammans!

Samme ärade talare har sagt att stora industriela anläggningar uppstå långs med jernvägarne och att genom deras beskattande kommunerna skulle erhålla stora fördelar. Det är visserligen sannt att sådana företag komma till stånd på en del ställen vid jernvägarne, men det finnes andra ställen deremot der icke sådant inträffar.

Det är med påpekande af dessa omständigheter, som jag vidhåller mitt yrkande om bifall till Utskottets föreliggande betänkande, med det tillägg jag förut begärt.

Herr Gumælius: Jag ber att få förena mig med den, som yrkat återremiss, då jag nemligen föreställer mig, att Bevillnings-Utskottet i sammanhang med ett förnyadt ompröfvande af frågan torde komma att se densamma ur åtskilliga nya synpunkter, bland hvilka jag må nämna några. Då man här drifver den satsen, att hvarje kommun, som genomskäres af jernväg eller kanal, bör, i följd af bevillningens ifrågasatta fördelande, af sådant jernvägs- eller kanalbölag åtnjuta kommunalutskyld, så torde följdriktigheten fordra, att jemväl statens jernvägar, station för station, i de särskilda kommunerna upptaxeras och påföras bevillning.

Jag föreställer mig också, att Utskottet bör fästa afseende på den omständigheten, att en del stationer kunna gå med förlust. På det viset skulle ett bolag kunna komma att drabbas af en oskäligen hög bevillning, då det icke lärer undgå att till fullo beskattas för hvarje vinstgifvande stations behållna inkomst, utan utsigt till afskrifning för andra stationers underbalans.

Slutligen vill jag fästa uppmärksamheten på ännu ett förhållande. Samme motionär från Wermland, hvars framställda förslag i ämnet blifvit af Bevillnings-Utskottet i hufvudsak tillstyrkt, och hvilken här lifligt försvaret Utskottets hemställan, har jemte åtskilliga andra personer ingått till Kongl. Maj:t med koncessionsansökning för Falu - Krossekärr jernvägsbolag och dervid, bland andra äskade villkor, anhållit om frihet från all bevillning för bolaget. Att han då icke i sin motion eller i denna dags öfverläggning velat göra undantag för åtminstone detta bolag eller för sådana, som för framtiden kunna komma i samma ställning som ifrågasvarande jernvägsbolag synes hoppas att vinna, det förundrar mig på det högsta. Äfven åt denna sida af frågan torde Bevillnings-Utskottet finna anledning vända sin blick.

Jag hemstället om återremiss till Bevillnings-Utskottet.

Herr Almquist: Herr Talman! Mine Herrar! Jag ber att med några ord få bemöta ett yttrande af den siste talaren. Han sade, att då Utskottet ansett lämpligt att uti föreliggande betänkande föreslå ett stadgande om att enskilda jernvägsbolag skulle till bevillnings utgörande

taxeras så, att trafikinkomsten vid hvarje station särskildt uppskattades och bevilning därför påfördes i den kommun, der den samma vore belägen, konsekvensen fordrade att äfven statens jernvägar på enahanda sätt upp-taxerades till bevilnings erläggande.

Ja — åtgärden kunde möjligen hafva en viss billighet för sig om man endast afsåge kommunens intressen, men den förefaller mindre lämplig, sedd från statsintressets synpunkt. Ty att påföra staten bevilning för den rörelse, som den sjelf drifver på egna jernvägar, med egen materiel och för egen räkning, anser jag verkligen vara att, som ordspråket säger, "taga med ena handen och gifva med den andra. En dylik åtgärd förefaller dessutom så mycket olämpligare, som uti Bevilningsförordningens 2 § tydligen stadgas undantag med afseende å bevilnings erläggande för staten tillhörig fast egendom, och samma princip väl också bör vara gällande beträffande bevilning af inkomst utaf rörelse som för statens räkning drifves.

Jag föreställer mig i öfrigt — och mitt yttrande afser just framhållandet deraf — att denna framställning, som hufvudsakligen torde härflutit från önskan att tillgodose kommunernas intressen, icke i dess nuvarande form lär kunna af Utskottet till behandling upptagas, då den utgör en alldeles ny fråga, som, för att kunna till pröfning upptagas, måste genom motion i vanlig ordning framläggas.

Jag ber vidare att få nämna några ord i afseende på ett yttrande af den ärade talare, som har sin plats här närmast framför mig. Han sade sig anse den föreslagna åtgärden med afseende å jernvägs- och kanalbolagens taxering vara af så mycket mindre betydighet för kommunerna, som dessa genom de industriella anläggningar, som vanligen uppstå längs med jernvägslinierna och kanalerna, beredas ökade inkomster genom den kommunalskatt, som på grund af åsatt bevilning påföras sådana anläggningar, hvilken förmån jemförelsevis dock måste anses ringa emot de fördelar, som de lättade kommunikationerna böra bereda de kommuner, der de förekomma, genom ökade arbetstillfällen och en lifvad industriell verksamhet i allmänhet. Jag vill endast härvid erinra, att frågan nu gäller sjelfva den industri, som kallas jernvägs- och kanal-anläggningar, men alldeles icke de industriella företag, som tilläfventyrs kunna genom dessa lättade kommunikationer uppkomma. De industriella anläggningar, som den värde talaren fästade uppmärksamheten på, böra därför, enligt min tanke, ej lemnas något inflytande vid afgörandet af föreliggande ärende.

Då återremiss blifvit yrkad, så vill jag — ehuru jag i mitt föregående yttrande i frågan yrkade bifall till Utskottets nu föredragna betänkande — likväl icke motsätta mig den yrkade återförvisningen, om Kammaren finner den nödig. Jag är fullt förvissad att all den utredning, som är möjlig, och all den uppmärksamhet, som kan egnas frågan, också skola inom Utskottet användas vid dess förnyade behandling.

Herr Altin: Då jag, i egenskap af suppleant, deltog i ärendets behandling i Bevilnings-Utskottet, hyste jag verkligen tvekan i fråga om ändamålsenligheten af detta förslag i hela dess vidd, enär jag väl fann förslaget vara tillämpligt beträffande jernvägsbolag, men deremot ansåg

stora, om icke oöfvervinneliga svårigheter möta för utsträckningen af detta förslag äfven till kanalbolag. Vid sådant förhållande, och i betraktande af de skäl, som nu under öfverläggningen äfvenledes framställts mot Utskottets förslag i denna del, anser jag mig böra instämma uti det redan gjorda yrkandet om återremitterande af denna punkt till Utskottet. Men jag anser icke, att Utskottet, i händelse återremiss beslutes, kan taga i öfvervägande den af en talare väckta fråga om, att äfven statens jernvägar skulle upptaxeras och betala bevillning i de kommuner, der hvarje station är belägen. Jag är redan i afseende derå förekommen af Herr Almqvist, som efter min uppfattning angifvit tillräckliga skäl mot en sådan mening. Jag vill blott tillägga, att det synes mig vara temligen långsökt, att i förevarande fall betrakta staten såsom ett jernvägsbolag, och att sålunda på staten tillämpa hvad uti den föreslagna paragrafen talas om "enskilda bolag". I alla händelser måste frågan derom anses som en ny fråga, hvilken endast i form af motion kan komma under ompröfvande.

Herr J. Geijer: En talare från Örebro yttrade för en stund sedan, att jag jemte andra personer skulle hafva undertecknat en till Kongl. Maj:t ställd ansökan om koncession för Falu Krossekärr jernvägsbolag, och bland andra villkor betingat bolaget frihet från bevillning.

Jag får i anledning häraf bekänna, att jag icke punkt för punkt har genomläst den ifrågavarande koncessions-ansökningen, som jag verkligen har underskrifvit. Men att utaf de personer, som haft i uppdrag att uppsätta ansökningen, någon så minst sagdt besynnerlig anhållan som den om framtida frihet från utgörande af kronoutskylderna blifvit i den samma intagen, det tror jag icke förr än jag får se det med egna ögon.

Öfverläggningen var slutad. Punkten blef till Utskottet återförvisad.

Punkten 2.

Friherre Fock: Då första punkten blifvit återremitterad till Bevillnings-Utskottet, får jag anhålla, att samma åtgärd vidtages med denna punkt af betänkandet.

Herr Almqvist: Då första punkten af betänkandet blifvit återremitterad och denna punkt står i nära sammanhang med den förra, så anhåller jag om proposition på återremiss till Bevillnings-Utskottet äfven af denna punkt.

Vidare anfördes ej. Punkten återförvisades.

Kammarens ledamöter åtskiljdes nu klockan $\frac{3}{4}$ 3 e. m., men sammanträdde åter

Kl. 6 e. m.

§ 8.

Vid den fortsatta behandlingen af Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 2, angående allmänna bevillningen, förekom nu närmast till afgörande:

Punkten 3.

Härvid yttrade:

Herr Rylander: Herr Talman! Mine Herrar! Jag hyser en åsigt, som är skiljaktig från Utskottets och jag ber att få nämna mina skäl dertill. Utskottet säger, att 1869 års Riksdag afslog en dylik motion på den grund, att det med densamma afsedda syftemål mötte hinder i 57 § af Förordningen angående kommunalstyrelse å landet, men det erkänner emellertid sedan, att motionären till undanrödjande af detta hinder väckt särskild motion om ändring af denna paragraf i kommunallagen; hvarför jag hemställer, att Bevillnings-Utskottet måtte sammanträda med Lag-Utskottet för att i förening med detta kunna företaga frågan till behandling.

Jag anser det nemligen icke med rätt och billighet förenligt att helt och hållet undertrycka motionen, synnerligen som den har mycket, som talar för sig.

Denna min åsigt blef emellertid inom Utskottet icke den gällande, ty vid voteringen voro 10 röster för afslag och 9 för bifall. Jag har därför anmält min reservation och vill nu hos Kammaren anhålla att frågan måtte till Utskottet återförvisas för att behandlas på det sätt jag föreslagit.

Herr Ehrenborg: Jag har tänkt ungefär detsamma som den näst-föregående talaren, nemligen, att, då Utskottet stödt sitt afstyrkande hufvudsakligen blott på den omständigheten att ett ännu gällande kommunallagstadgande utgör hinder för förslaget följdriktiga genomförande så väl i stad som på landet, men då motionären vid denna riksdag väckt en motion, som afser undanrödjande af detta hinder och som är beroende af denna Riksdags beslut och ännu under Lag-Utskottets behandling; så synes det vara skäl att denna punkt, liksom de båda nästföregående, återremitteras till Utskottet, hvarpå jag anhåller om proposition.

Herr Åke Andersson: Herr Talman! mine Herrar! Den som arbetar för en rättvis sak, hyser alltid den förhoppning, att den förr eller senare skall kunna genomföras. Jag har, hvad denna fråga angår, lefvat i detta hopp under tvänne föregående riksdagar, vid hvilka jag väckte en lika beskaffad motion som den nu föreliggande. För-

sta gången, vid 1868 års riksdag, tillstyrkte Bevillnings-Utskottet denna min anhållan, men Kammaren afslög densamma, hufvudsakligen på det skäl, att jag liksom Bevillnings-Utskottet förbisett den omständigheten, att presten kan uppbära tionden och andra inkomster äfven utom pastoratet. Vid 1869 års riksdag förnyade jag min framställning och inskränkte mig då till de inkomster, som presten eger att uppbära blott inom pastoratet; men eget nog afslög då samma Bevillnings-Utskott min anhållan och det på ganska svaga skäl. Det enda Utskottet anförde, såsom egentligt skäl, var nemligen det, att 57 § i kommunalförordningen lade hinder i vägen för sådant tillägg till bevillningsförordningen, som jag föreslagit. För att undanröjda detta hinder har jag nu äfven genom en annan motion, hvilken är till Lag-Utskottet remitterad, anhållit om ett tillägg till 57 § i Kongl. Förordningen om kommunalstyrelsen på landet i föreliggande hänseende, under hopp att genom sammansatt Lag- och Bevillnings-Utskott få frågan löst. Att frågan är rättvis, kan väl ingen bestrida, och dess befogenhet har heller icke blifvit i hufvudsaken bestridd hvarken af Utskottet eller af Kammaren. Men man har framställt en och annan liten svårighet, utom den som 57 § skulle bereda, men dessa svårigheter anser jag så enkla, att de mycket lätt kunna öfvervinnas, blott den goda viljan får göra sig gällande. Jag ser nemligen i Utskottets Betänkande först det skäl upprepadt, hvilket Utskottet vid 1869 års riksdag framdrog såsom skäl för afslag, men derefter heter det: "visserligen förmäler sig motionären nu hafva för undanröjande af detta binder i särskild motion föreslagit ändring af denna § i kommunallagen". -- Ja detta har jag också gjort för att på en gång, såsom jag tänkt mig, möjligen vinna rättelse i detta missförhållande, "men", säger Utskottet vidare, "då likväl densamma ännu kvarstår orubbad, synes icke något skäl förefinnas att i Bevillningsförordningen intaga den föreslagna särskilda föreskriften angående prests påförande af bevilling" o. s. v. Ja, att denna § kvarstår är visserligen sannt, men just därför höra ock, såsom reservanten med rätta påpekat, Bevillnings- och Lag-Utskottet sammanträda för att få saken afgjord. För öfrigt voro, såsom nämnt är, endast 10 inom Utskottet mot, då 9 voro för bifall till min motion; så att alltså den förseglade sedeln fällde utslaget. Imellertid är jag de ledamöter tack skyldig, hvilka understödde mitt förslag.

Jag yrkar i likhet med den första talaren återremiss å Betänkandet, på det man genom sammansatt Lag- och Bevillnings-Utskott må få frågan löst; och jag anhåller hos herr Talmannen om proposition å detta mitt yrkande.

Herr Almquist: Herr Talman! mine Herrar! Alla talare före mig hafva yrkat den ifrågavarande punktens återförvisande till Bevillnings-Utskottet hufvudsakligast på grund deraf, att motionären afgifvit en särskild motion om förändring af 57 § i kommunalförfattningen, -- och i afsigt att Bevillnings- och Lag-Utskottet tillsammans skulle behandla den nu förevarande frågan såsom stående i nära sammanhang med omförmälda 57 §. Det kan naturligtvis icke vara utan skäl att återremittera frågan, om den är af den beskaffenhet, att man, utan att rubba grunden för bevillingen i allmänhet, kan vidtaga den förändring motionären afser,

men jag befarar att just en ganska kännbar rubbning deraf skulle blifva en följd.

Det är ganska sannt, att Bevillnings-Utskottet här hänvisat till sitt vid 1869 års riksdag afgifna betänkande i ämnet, uti hvilket det såsom hufvudsakligt skäl för sitt afslag anförde sambandet mellan de båda författningarne, bevillningsförrordningen och kommunallagen; men jag finner också andra förhållanden föranleda svårigheter att lemna bifall till denna framställning. Om densamma bifalles, så att den prest, som har löneinkomster från tvänne särskilda socknar, upptages till bevillning för hvardera, — då vore nemligen den vägen beträdd, att hvar och en borde erlägga bevillning uti den kommun, der han förvärfvar sina inkomster, och då skulle många andra tjänstemän på samma grund påföras bevillning uti olika kommuner. Jag ber att få påpeka, att detta skulle blifva fallet med t. ex. våra domare, våra landtmätare, våra läkare. Huru är nemligen förhållandet med våra domare? Hvarutaf utgöras deras inkomster? Jo, utaf den expeditionslösen de erhålla för hvarje särskildt utslag; de uppbära följaktligen sina inkomster från olika orter, och borde sålunda — om den ifrågavarande principen skulle göra sig gällande — äfven å dessa olika orter påföras bevillning. I afseende på landtmätare framstår saken ännu mera bjert. De hafva ingen ordinarie lön — utom första och andre landtmätarne — men de hafva ganska goda inkomster; dessa förvärfva de genom tjensteförrättning i olika orter efter förordnande, och det kan bestämdt uträknas, huru stora inkomster de uppbära från hvarje kommun. Det skulle då vara lika stort skäl att påföra dem bevillning i de olika socknar, der de hafva förordnande. Af öfrige tjänstemän å landet hafva läkare ingen stor lön, men de erhålla sockenarvode efter mantal uti flera olika socknar, der de tjenstgöra.

Skulle man således gilla motionens syfte i afseende å presterskapet, så förefaller det mig som om ganska många andra tjänstemän borde på likartadt sätt beskattas. Likaledes borde man, med tillämpning af denna åsigt, bifallit Herr Hægernarcks motion, som förut i dag behandlats, och i hvilken yrkas, att enskilda handlande eller näringsidkare skulle påföras särskild bevillning å hvarje ort, der de utöfva handel, yrke eller näring. Att tillämpa allt detta skulle emellertid vara förenadt med ytterst stora svårigheter, ty om taxeringen skulle förrättas på olika orter för olika inkomster, skulle man stöta på svåra hinder vid desammas kontrollering. Det är därför, enligt min åsigt, en ganska riktig bestämmelse i bevillningsstadgan, att en skattskyldig påföres bevillning endast der han är mantals-skrifven, utom hvad bevillning af honom tillhörig fast egendom beträffar.

Jag har dessutom redan i Bevillnings-Utskottet framhållit ett förhållande med presterskapets aflöning, som jag anser icke böra förbises vid bedömande af denna fråga. Det lärar nemligen icke kunna förnekas, att en stor del, om ej aldra största delen af presterskapets aflöning utgöres af den så kallade tertialen, eller den delen af kronotionde, som från äldre tider öfverlåtits åt församlingarne till presterskapets aflöning. Berörda andel af de ifrågavarande lönerna, hvilken därför är af kronotiondenatur, måste sålunda anses såsom ett kronans bidrag till presterskapets aflöning. Skulle under sådant förhållande hvarje församling tillerkännas rättighet

till kommunalbidrag för den delen af presterskapets aflöning, hvilken på detta sätt utgår, anser jag att kommunerna med lika skäl skulle kunna framställa anspråk derpå, att öfriga tjänstemän, till hvilka kronotionde är såsom andel af lönen anvisad, skola till den församling, från hvilken dylik kronotionde till dem utgår, för densamma erlägga kommunalafgifter, till belopp motsvarande kronotiondens värde i förhållande till församlingens bevillningssumma i sin helhet och deraf beroende fyrktal. Detta skulle emellertid vara förenadt med så stora svårigheter och vålla en sådan rubbning i våra nuvarande bevillnings- och beskattningsgrunder, att det vore en betänklig, ja en farlig väg att beträda. Utaf här anförda skäl har jag i Utskottet afstyrkt förslaget och yrkar äfven nu afslag derå och bifall till Utskottets hemställan.

Herr Helander: Då nästföregående talare redan fullständigt uttryckt hvad jag ämnat anförä, så inskränker jag mig till att yrka bifall till Utskottets betänkande.

Herr Jöns Rundbäck: Herr Talman! Mine Herrar! Som man lätt finner, har motionären icke för afsigt hvarken att föröka prestens skatter eller minska statens inkomster, utan han har endast velat, att kyrkoherden skall påföras bevillning utaf de olika kommuner, hvarifrån han tager sin lön, på det han må i förhållande till denna bidraga till hvardera af de särskilda kommunernas utgifter.

Men huru skulle förhållandena gestalta sig, om detta blefve lag? Jo, så att presten t. ex. alltid skulle komma att lemna sitt bidrag till utgifterna i sin församlings annex, der han dock aldrig finge åtnjuta några kommunala rättigheter. Men den församling åter, i hvilken han bor, skulle nödgas försörja hans fattighjon; och vill presten begagna skola, så har han rätt dertill i den församling han bor, men icke uti annexet. Med ett ord, den kommun, som endast skulle erhålla *en del* utaf prestens kommunalutskylder, skulle få *alla* skyldigheter, hvaremot annexet skulle erhålla ständiga inkomster utan att ega deremot svarande skyldigheter. Kan man jemka förhållandena så, att rättigheter och skyldigheter gå upp mot hvarandra uti hvar och en af de olika kommunerna, så att t. ex. inga af prestens tjenstehjon komme att falla blott den ena kommunens fattigvård till last, o. d., så anser jag förslaget vara ganska godt, och jag skulle i sådant fall gerna biträda detsamma. Men kunna icke båda församlingarnes skyldigheter komma att motsvara deras rättigheter, så kan jag icke rösta för återremiss; och om en sådan skulle blifva Kammarens beslut, hoppas jag Kammaren dock icke ger sitt bifall till motionen.

Herr Peter Andersson: Jag får för min del säga, att jag anser Utskottet i denna fråga hafva kommit till ett ganska förnuftigt resultat. De skäl, jag skulle velat nämna för denna min åsigt, äro emellertid redan af dem som talat för bifall till Utskottets hemställan och synnerligen den siste talaren fullständigt anförda. Jag vill blott tillägga, att jag känner en församling, hvilken af presten uppbär cirka 200 R:dr i kommunalutskylder, men denna församling skulle sannerligen gerna efterskänka detta

bidrag till kommunen, om den blefve qvitt de fattige, hvilka i och för prestens skull nu påbörjas densamma.

Det är troligen icke obekant, att å prestgårdarne erfordras en större del tjenstepersonal, å bostället oftast en mängd dagsverkstorpäre, som, då dessa blifva gamla och icke orka fullgöra sina skyldigheter, måste afträda torpen, å hvilka de icke kunnat göra några besparingar, utan för sin framtida bergning måste taga fattigvårdens omtanka i anspråk. Jag hemställer, om det i så fall är rättvist att denna kommun skall, oaktadt skyldigheten att försörja dessa och öfriga fattiga, som nedlagt sitt arbete å prestgården, betagas rättigheten till den kommunalskatt, som presten åligger till fattigvården utgifva. Jag är åtminstone icke af den meningen, i följd hvaraf jag yrkar bifall till Utskottets afstyrkande hemställan.

Herr Rylander: En talare från Norrlandsbänken har sagt, att man likaså väl borde tillämpa ifrågavarande förhållande på såväl domare som landtmätare och läkare, derför att de på olika orter uppbära arfvode. Detta kan emellertid icke vara tillämpligt här. Ty presten är hänvisad till en kommun, under det de andra få sina inkomster både här och der på skilda orter. Hvad åter angår rättvisan utaf en förändring, sådan som den föreslagna, så skulle man såsom stöd derför kunna anföra mångfaldiga exempel. Jag känner sålunda en kommun, der landtförsamlingen förut varit moderförsamling, hvilken håller prestgård och der presten fått bo till för några år sedan, då han flyttade in till staden. Denna bidrager emellertid endast med 3—400 R:dr till hans aflöning, under det landtförsamlingen lemnar 3,000 R:dr. Och dock betalar presten ingenting till socknen utom kommunalutskylderna för sjelfva prestgården. Det vore väl nu rättvist, att han finge betala i förhållande till sina inkomster.

Jag fortfar med mitt yrkande om återremiss, i hopp att Utskottet må kunna vidtaga några allvarsamma åtgärder i denna viktiga fråga.

Herr C. A. Jönsson: Jag instämde med motionären, då han väckte denna motion, och jag gör det äfven nu. Det är derföre som jag begärt ordet. Flera bland mina kommittenter hafva önskat, att jag skulle väcka förslag i ämnet, men jag gjorde det ej, då jag ansåg Herr Ake Anderssons motion i allo tillfredsställande. Motionen har nu, med tillhjälp af den förseglade sedeln, blifvit af Utskottet afstyrt, men det finnes dock ofantligt många skäl som kunde anföras för bifall till henne. Jag är, hvad den beträffar, i det hufvudsakligaste förekommen af Herr Rylander och instämmer i allo i hvad han i frågan yttrat. Såsom exempel på det orättvisa i det nuvarande stadgandet vill jag endast nämna, att det i närheten af min hemort finnes ett pastorat, bestående af tvänne församlingar, en lands- och en stadsförsamling. Den förra är mycket större än den sednare och lemnar således största delen af pastors inkomster, men han bor i stadsförsamlingen. Landsförsamlingen har följaktligen af sin kyrkoherde inga bidrag till bestridande af sina utgifter, men är deremot skyldig att underhålla de personer, som från kyrkoherdebostället möjligen kunna falla fattigvården till last. Hvad beträffar den af en talare på Norrlandsbänken, Herr Landshöfdingen Almqvist, framställda anmärkningen, vill jag erinra att motionären ej begärt ändring i stadgandet om bevillningens

påförande för andra tjenstemän än prester, och anmärkningen kan således ej ega någon tillämplighet på motionärens förslag.

Jag önskar för min del, att punkten må blifva återremitterad till Utskottet, för att i sammanhang med det af motionären väckta förslaget om ändring af 57 § i Kongl. Förordningen om Kommunalstyrelse på landet behandlas af sammansatt Lag- och Bevillnings-Utskott. Skulle Utskottet finna lämpligt att bestämma en viss gräns, då pastors skyldighet att äfven i annexförsamlingen erlägga bevillning skulle inträda, d. v. s. föreslå att han af annexförsamlingen måste åtnjuta en viss inkomst t. ex. 300 eller 400 R:dr för att der kunna påföras bevillning, så har jag deremot ingenting att invända.

Herr Åke Andersson: Man må resonnera i denna sak huru som helst, så vill jag dock fråga, om det icke är orättvist, att den ena kommunen skall, om också på indirekt väg, betala skatt till den andra. Det finnes i Skåne pastorat, der presten har fyra gånger så stor inkomst i tionde och andra naturaprestationer af annexförsamlingen som af moderförsamlingen. Han betalar således, genom härför påfördt fyrktal, kommunalskatt till den sednare församlingen, men ej till den förra, och moderförsamlingen gör således en vinst på annexförsamlingens bekostnad. En representant på Norrlands-bänken har af motionen dragit den konsekvensen, att åtskilliga andra tjenstemän, såsom t. ex. domare, landtmätare, läkare, borde beskattas på samma sätt, påföras bevillning i alla de kommuner, hvarifrån de drogo sina inkomster. Jag har dock för min del aldrig tänkt på något sådant och således ej heller föreslagit det, ty jag insåg ganska väl att en fördelning, tillämpad på dessa tjenstemän, skulle leda till många och svåra trakasserier. För öfrigt tror jag att, om ett sådant förslag någonsin skulle blifva väckt, det då kan vara tids nog att söka visa det orimliga deri; nu deremot hafva vi, som jag tror, ej med den saken att göra. En annan talare här bakom mig har påstått, att då pastor genom de tjenare, torpare o. s. v., hvilka finnas vid bostället, kan komma att förorsaka tunga för fattigvården i moderförsamlingen, det också är rätt och billigt, att denna erhåller de kommunalutskylder, det åligger honom att erlägga. Jag vågar dock hemställa, om det icke är mera att befara, det arrendatorn eller brukaren af prestens egendom i annexförsamlingen skall öka sin kommuns utgifter för fattigvården, än att kyrkoherden på bostället i moderförsamlingen skall åstadkomma sådant för sin kommun.

Jag fortfar i mitt yrkande om återremiss.

Herr Ehrenborg: Då jag hört en ärad representant från Wester-Norrland söka visa de svårlösta konsekvenser, som skulle uppstå genom bifall till motionen, och för sådant ändamål ställa domare och landtmätare, läkare och handlande uti samma kategori som presterna, så ber jag att få erinra, att emellan dessa samhällsklasser å ena sidan och presterskapet å den andra finnes den väsendtliga skilnaden, att de förstnämnde dels äro statens tjenstemän och dels enskilde industriidkare, men de sednare deremot kommunernas tjenstemän, och att, ehuru visserligen äfven de förre hemta sina inkomster från olika håll, det dock är alldeles

omöjligt att afgöra med huru stor del den ena eller andra kommunen dertill bidrager, synnerligen hvad handlande och industriidkare angår, under det att deremot presterna i allmänhet hafva ett gifvet och lätt beräkneligt lönebelopp af hvarje kommun, hvars tjenstemän de äro. Jag tror ej heller, att det kan nekas, att, om t. ex., hvilket icke så sällan är händelsen, en liten stad med några hundrade innevånare och en stor landsförsamling med flera tusen äro förenade till ett pastorat, och pastor, hvilket vanligen är fallet, är bosatt i staden, det är oegentligt och obilligt att samtliga hans kommunalutskylder skola komma stadsförsamlingen till godo. Att det kan vara svårt att på ett fullt tillfredsställande sätt lösa frågan, vill jag ej neka, men jag tror dock den vara af sådan vikt, att den förtjenar ett allvarligt bemödande om utredning och anser därför att en återremiss af motionen har goda skäl för sig.

Herr Rundgren: Frågan rör egentligen icke presternas rättigheter, och jag kan således anses tala alldeles opartiskt i denna sak. Det är nembigen klart att för presten kan det i det hela taget göra alldeles detsamma, om han skattar endast till en enda kommun, eller skattebeloppet fördelas på tvänne eller flera kommuner. Men det förefaller mig, som hade de representanter, hvilka förordat motionen, sammanblandat tvänne olika förhållanden, beivllningen till staten och skatten till kommunen. Lagstiftningen har visserligen gjort sig skyldig till samma fel, men den väg man bör gå, för att vinna det mål hvartill man vill komma, är, efter hvad jag föreställer mig, icke den att ytterligare sammanbinda de tvänne skatterna, utan den att i afseende på de kommunala skatterna söka finna en sådan utväg, hvarigenom de i större eller mindre mån blifva oberoende af beivllningen. Detta mål befordras ingalunda genom den nu framlagda motionen. Hvad man vid genomgåendet af den ifrågavarande paragrafen i Beivllningsförordningen har att fråga sig sjelf, det är ingalunda, såsom motionären och de med honom lika tänkande ansett, "är beivllningsförordningen, sådan hon nu är, af den beskaffenhet att hon föranleder till vissa orättvisor kommunerna emellan?"; utan den fråga man har att göra sig, då det gäller beivllningen till staten och ej någon utgift till kommunen, är den: "är det för staten enklast, indrättagast och beqvämast att beivllningen utaf en persons inkomst utgår på ett ställe eller flera ställen?" Den frågan läser väl icke kunna besvaras på mer än ett sätt, och det är, att i afseende på kontroll, reda och enkelhet måste det för staten vara fördelaktigast, att hon icke fördelas mellan flera kommuner, utan utgöres endast i den kommun, der personen är mantalsskrifven. Detta är också den grndtanke, som genomgår Beivllningsförordningens alla bestämmelser i fråga om utgifter till staten. Ur denna synpunkt synes det mig således, att motionären icke haft rätt, då han talat om sin rättvisa sak; ty det kan ej vara fråga om någon orättvisa mot kommunerna, då det gäller en utgift till staten. Hvad motionären och de med honom lika tänkande yttrat i afseende på orättvisa, gäller deremot om kommunal-skatten, hvilken är beroende utaf beivllningen till staten. Då vi nu hafva särskilda förordningar rörande de kommunala angelägenheterna, så synes det mig att det af honom åsyftade ändamålet är att vinna icke genom ändring uti Beivllningsförordningen utan genom ändring uti kommunalförordningarne

Mig förekommer det som skulle motionen snarare innebära ett aflägsnande från än ett närmande till det mål, hvartill man utan tvifvel måste förr eller sednare komma, att söka bilda sig en egen grund för utgörandet af den kommunala beskattningen, oberoende utaf bevillningen till staten. Först då man kommit derhän, kan man klart yttra sig öfver såväl den ena saken som den andra, utan att, såsom här skett, sammanblanda dem båda. Ty ingen lärer väl kunna förneka, att denna motion ej hade framkommit såvida icke den kommunala beskattningen varit beroende på bevillningen till staten. Är det då icke bättre att i stället arbeta på, att den förra må så mycket som möjligt befrias från beroendet af den sednare? Då jag för min del icke vill bidraga till en ytterligare sammanblandning af förhållanden, hvilka böra skiljas från hvarandra, så kan jag icke annat än instämma uti Utskottets förslag att icke godkänna motionen.

Herr J. Geijer: Jag vill blott yttra mig med afseende på det formela i denna fråga. Motionären har väckt tvänne förslag i samma syfte, det ena om ändring i Bevillningsförrordningen, det andra om förändring af § 57 i Kongl. Förordningen om kommunalstyrelse å landet. Mig har det synts vara enklast, att den förra motionen hade behandlats af Sammansatt Lag- och Bevillnings-Utskott; men vid votering inom Utskottet har den motsatta åsigten med 10 röster mot 9, genom den förseglade sedelu, vunnit segern. Jag yrkar af detta skäl återremiss af punkten. Jag tror visserligen icke, att motionären i sak vinner framgång, men jag anser att vi böra fatta detta beslut, på det att han icke må klaga öfver att motionen i formelt afseende blifvit oriktigt behandlad.

Herr Johan Jönsson: Jag förenar mig med de talare, hvilka yrkat återremiss af punkten. Såsom exempel på det obilliga i det nuvarande förhållandet vill jag nämna, att i den kommun jag tillhör betalas, enligt af Kongl. Maj:t fastställd lönekonvention, årligen till kyrkoherden 3,000 R:dr. Församlingen är annexförsamling, moderförsamlingen, som endast betalar 1,500 R:dr, får, derför att pastor der har sin bostad, tillgodonjuta kommunalutskylderna ej endast för dessa 1,500 R:dr, utan äfven för de 3,000 annexförsamlingen betalar. Billighet och rättvisa fordra, synes det mig, att pastor påföres bevillning inom hvarje kommun för den lön han der åtnjuter, helst som moderförsamlingen i alla fall alltid har den stora fördelen att hafva honom nära till hands.

Här har blifvit sagdt, att kyrkoherden ej finge kommunala rättigheter, motsvarande de skyldigheter hvilka han måste utgöra, om annexförsamlingen erhöle kommunalskatten för den inkomst, han drager från henne. Jag ber dock att få erinra, att han är sjelfskrifven ordförande i annexförsamlingens kyrko- och skolråd, och om jag icke misstänker mig har fattigvårdskomiteén i sitt betänkande föreslagit, att han må ega rätt att deltaga i fattigvårdsstyrelsens öfverläggningar och beslut. Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan och anhåller, att motionen må till Utskottet återremitteras.

Herr Per Ericsson: Jag har inom Utskottet ej kunnat bidraga till det fattade beslutet, emedan jag ansett det för ganska orättvist, att om

en prest uppbär lön af flera församlingar, större från den ena än från den andra, så skall han likväl erlägga utskylder endast till den församling der han bor. Förslaget är ej heller nytt; det har vid ett par föregående riksdagar blifvit framställt. Att få frågan löst är emellertid ej lätt, ty om man väcker motion derom, som kommer till Bevillnings-Utskottet, så säger Bevillnings-Utskottet, att bevillningsstadgan är bra och att det är kommunalförfattningen som bör ändras och remitteras motionen till Lag-Utskottet, så får man det svaret, att felet ligger i bevillningsstadgan ej i kommunalförordningen och att det således är den förra förordningen, ej den sednare, som bör rättas, och på det sättet kau ingen förändring göras. Jag yrkar återremiss.

Herr Hæggström: Jag har begärt ordet egentligen endast i anledning af ett yttrande af en af representanterna från Norrköping, hvilken påstod att det, för att få rättelse i ett i kommunalt afseende menligt förhållande, vore att börja i orätt ända, om man sökte att få ändring i det stadgande i Bevillningsförordningen, som vore orsaken till detta förhållande, och att man borde vänta till dess Bevillningsförordningen blifvit ändrad, så att den icke stode i något samband med kommunalförordningen. Det är dock klart, att då kommunalskatten bestämmes efter bevillningen till staten, så måste det också för hvarje kommun vara af vikt att se till, att den bevillning, som bör åsättas, också blir åsatt. Skulle sambandet emellan kommunallagen och Bevillningsförordningen upphävas, så fruktar jag, att statens inkomster skulle på ett betänkligt sätt krympa ihop.

Jag instämmer med de talare, hvilka yrkat återremiss.

Herr Almquist: Det är med anledning af några föregående talares yttranden, som jag tagit mig friheten att ännu en gång begära ordet. En ledamot af Bevillnings-Utskottet har yttrat, att den förändring motionären föreslagit åsyftade, att kommunerna skulle hvar och en erhålla andel i de kommunalskatter deras prester erlade, lämpad efter den inkomst dessa uppbure från hvarje af de olika församlingar, som till deras aflöning bidraga och särskildt angifvit ett fall, der stads- och landsförsamling voro förenade, der presten, bosatt i staden, från landsförsamlingen hemtade största delen af sina inkomster, utan att skatta någonting till henne. Härvid må det dock tillåtas mig att anmärka, att för bostället bevillning alltid erlägges inom den kommun, inom hvars område det är beläget, och den landsförsamling han åsyftade blef således ej heller i saknad af alla kommunala bidrag af sin pastor, efter dessa äro till en viss grad af bevillningen beroende. Det har af åtskillige talare blifvit sagdt, att den motion som nu föreligger icke bort gifva anledning till ett yttrande, som jag, då jag sednast hade ordet, fällde, nemligen att om motionen bifölles, så skulle konsekvensen fordra, att äfven åtskillige andra tjänstemän, med hvilka förhållandet är nära jemförligt med presterna, då äfven de hemta sina inkomster från flera olika kommuner, skulle påföras bevillning inom alla dessa kommuner, hvaraf följden åter skulle bliwa, att bevillningsstadgan på ett ganska betänkligt sätt blefve rubbad. Härom vore nu icke fråga, har man sagt; motiou hade ej härom blifvit väckt, och det förhållande, som blifvit påpekadt, behöfde derföre ej nu framhållas, då ovisst vore,

huruvida detsamma någonsin kunde uppstå. Mig synes dock otvifvelaktigt, att om en reglering skall göras och full rättvisa åstadkommas, så måste man tillse, att förhållandet blifver så ordnad, att *hvarje* tjänsteman får till kommunen erlägga skatt för det belopp, som derifrån till honom i lön eller arvode utgår, och således betala bevillning ej endast inom den kommun, der han är boende, utan äfven inom alla de kommuner, hvarifrån han hemtar sina inkomster, allt efter den andel deraf, som han på hvarje särskildt ställe åtnjutit. Förhållandena, sådana de nu äro, synas mig dock förmedla hvarandra ganska väl. I de flesta pastorat, som bestå af flera socknar, finnas både komminister och pastor, båda två hafva inkomster från hvardera af socknarne och komma således att i viss grad motväga hvarandra, ehuru, då pastorn väl alltid uppbär större löneinkomster än komministern, detta föranleder något större fördelar för den församling der han är bosatt. Men se vi åter på andra tjänstemän, såsom militärer, landtstatstjänstemän med flera, som hafva dels ordinarie lön, dels sportler, från olika håll, så finna vi lätt, att då en eller annan sådan tjänsteman torde vara i de flesta församlingar boende, förhållandena derigenom i det antydda hänseendet till en viss grad jemnas. Skall ändring ske i afseende på bevillningens påförande, hvad presterna beträffar, så torde man, enligt min öfvertygelse, jemväl snart vilja åstadkomma ändring äfven i afseende på öfriga tjänstemän och näringsidkare, hvilka äro bosatte inom en kommun, men uppbära inkomst inom en eller flera andra, hvilket skulle till ganska väsendtlig grad rubba den säkra grund, som nu är antagen för beräkning af de inkomster, hvarå bevillning skall till staten erläggas. Vidtages den förändring, som nu är föreslagen, torde vida större ändringar i bevillningsstadgan snart påyrkas, hvilket efter min tanke kunde vara förenadt med ganska stora betänkligheter. Då här blifvit yrkadt återremiss, på det att motionen måtte kunna behandlas i sammanhang med samma motionärs till Lag-Utskottet remitterade motion om ändring af § 57 i Kongl. Förordningen om kommunalstyrelse på landet, vill jag visserligen icke motsätta mig ett sådant beslut, men jag yrkar dock på anförda skäl fortfarande bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, framställde Herr Talmannen, enligt hvad derunder yrkats, propositioner, såväl å bifall till Utskottets hemställan som å punktens återförvisande. Den sednare meningen fann Herr Talmannen besvarad med öfvervägande ja, men då votering äskades, uppsattes följande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Bevillnings-Utskottet hemställt i tredje punkten af dess Betänkande N:o 2,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, är den ifrågavarande punkten till Utskottet återförvisad.

Omröstningen utföll med 75 ja mot 70 nej, hvadan Utskottets hemställan bifallits.

Punkterna

Punkterna 4—6.

Biföllos.

Punkten 7.

Herr Granlund: Herr Talman! mine Herrar! Då jag väckte den motion, Bevillnings-Utskottet i sitt nu föreliggande betänkande ansett sig böra afstyrka, var det min fulla öfvertygelse, att mitt förslag om öfverflyttande på landstingen af präfningskomitéernas åligganden är praktiskt utförbart. Jag bibehåller ännu denna öfvertygelse. Dessutom tror jag, att många af denna Kammares ärade ledamöter, som tillika äro ledamöter af landsting, kunna vistorda det af mig i min motion afgifna förhållande. I de flesta län sammanträda präfningskomitéerna några dagar sedan landstinget afslutat sina göromål. En ganska stor del af landstingsmännen, som tillika äro ledamöter i präfningskomitéen, nödgas då, jemte öfrige ledamöter af präfningskomitéen, göra en onödig resa till denna komités sammanträde. Detta förorsakar statsverket ej obetydliga kostnader, som kunde besparas, uppgående i somliga län ända till 1,400 R:dr och i andra till 1,200 eller 1,300 R:dr, och i samtliga länen till omkring 20,000 à 25,000 R:dr. Dertill komma de personliga uppoffringar som genom särskilda resor till präfningskomitéerna förorsakas 600 à 700 ledamöter; ty då hvarje af rikets 24 län skall hafva en af 20 à 30 ledamöter bestående präfningskomité, uppgå de minst till detta antal. I händelse min motion vinner Riksdagens bifall, skulle ofvannämnda kostnader och personliga uppoffringar kunna undvikas. Utskottet har, enligt min tanke, alltför knapphändigt affärdat min motion och förklarat, att den af mig åsyftade förändring icke alls kan anses lämplig, men såsom skäl för sin hemställan att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, anför Utskottet inga andra motiver, än att landstingets ledamöter naturligen utses med hänsyn till helt andra egenskaper och insigter, än dem som bevillningsstadgan velat söka hos de till präfningskomitéerna valbara. För min del kan jag icke inse hvilka egenskaper, som mera böra tillerkännas ledamöter i präfningskomité än i landsting. Kongl. Förordningen om landsting stadgar för valbarhet till landstingsman, att den, som dertill kommer i fråga, skall hafva uppnått 25 års ålder, vara inom länet boende och ega rösträtt inom valdistriktet; och för valbarhet till ledamot i taxeringskomité fordras samma rösträtt. Men icke ens någon viss ålder föreskrifves. Således förutsätta villkoren för valbarhet till landstingsman mera den mognade mannens lämplighet till detta kall. Beträffande de mera speciella egenskaper och insigter, som Utskottet påstår erfordras för präfningsåtgärder, så kunna dessa finnas lika väl hos den ene som hos den andre personen, och lika väl om han är landstingsman som ledamot i präfningskomité.

Då landstingen i de flesta län hafva ganska litet att göra, så är jag nästan öfvertygad derom, att deras arbetstid icke skulle, i följd af detta nya åliggande, komma att förlängas med mera än *en* dag, helst jag i min motion föreslagit, att frågor rörande taxeringen och deröfver inkomna

klagomål skulle först utredas och behandlas af ett vid landstingets början valdt utskott. Det förefaller mig besynnerligt, att man påstår det en landstingsman, hvilken jag förutsätter hafva fått lika stort förtroende inom sin kommun som en ledamot i taxeringskomité, icke skulle vara i tillfälle att lika väl känna länets olika förhållanden i olika delar, de särskilda fastighetsvärdena, näring och rörelse m. m. Man kan icke antaga, att en person från den ena delen af länet skulle, derföre att han är ledamot i taxeringskomité, för sin aflägsna kommun vara mera kompetent att bedöma förhållandena i de andra delarne af länet, än om han vore landstingsman och icke taxeringsman. Jag tror för min del icke, att så är förhållandet. Det vore särdeles eget, om man icke skulle till samma personer, som fått förtroendet att bestämma om länets angelägenheter i ekonomiskt och flera andra hänseenden, hvarigenom länets landstingsskatt bestämmes, kunna öfverlemna uppdraget att bestämma grunderna, hvarefter beskattningen skall ske. Då pröfningskomité egentligen åligger att pröfva de öfver taxeringsåtgärderna inkomna besvär, skulle dessa göromål i allmänhet kunna undångöras på en dag. Jag har erfarenhet deraf både såsom landstingsman och ledamot i pröfningskomité.

Då, såsom det nu synes, det icke är skäl att med något hopp om framgång påyrka bifall till min motion, inskränker jag mig till att yrka återremiss i den syftning, att, om icke Utskottet vid ny behandling kan förorda densamma, den ändring i Bevillningsstadgans 61 § föreskrifves:

att i hvarje län årets pröfningskomité sammanträder i länets residensstad eller, der landsting hålles under September månad, dagen eller dagarna näst före länets landsting.

Härigenom vinnes till någon del det af mig åsyftade ändamålet, nemligen att de landstingsmän, som tillika äro ledamöter af pröfningskomitéen, då icke nödgas göra en eljest behöflig hem- och återresa, hvarigenom statens utgifter och de personliga uppoffringarne till någon del minskas. Jag anholder om återremiss i den af mig nyss antydda syftningen.

Herr Almquist: Motionärerne i denna fråga hafva hufvudsakligen stödt sin framställning på tvänne förhållanden, då de yrka att pröfningskomitéernas göromål måtte öfverflyttas på landstingen, nemligen dels att det nu stadgade sättet för pröfningskomitéernas utseende vore föga öfverensstämmande med Svenska folkets beskattningsrätt, och dels att en icke obetydlig besparing i statsutgifterna skulle genom den af motionärerne föreslagna åtgärden erhållas.

Hvad det förra beträffar, så kan jag för min del icke inse, huru man kan tyda Bevillningsstadgans föreskrifter om pröfningskomitéernas utseende derhän, att dessa stadganden skulle rubba grunden för Svenska folkets rätt att sig sjelft beskatta. Jag anser, att vi hafva ett så fullkomligt och väl ordnad beskattningsväsende genom de tredubbla beskattningskomitéerna, att vi icke gerna kunna önska oss större säkerhet i detta afseende. Först utses ledamöterna i bevillningsberedningen inom de särskilda kommunerna, der ledamöterna således känna till kommunens medlemmars förhållanden i afseende på jordbruk, näring och rörelse, inkomst af kapital eller arbete m. m. Derefter väljas på allmän kommunalstämma ledamöterna i taxeringskomitéen och dervid tages hänsyn till att, såvidt möjligt är, såväl fastig-

hetskare som näringsidkare och löntagare inväljas i komitéen. Slutligen bildas pröfningskomitéen på det sätt, att de särskilda taxeringskomitéerna utaf sina egna medlemmar föreslå ett visst antal till ledamöter i pröfningskomitéen och bland de sålunda föreslagna utser Konungens Befallningshafvande pröfningskomitéens ledamöter. Således är hvar och en, som af Konungens Befallningshafvande anmodas att taga plats i pröfningskomitéen, redan af taxeringskomitéen dertill utsedd och ansedd såsom mest lämplig att pröfva inkommande besvär. Jag kan icke tänka mig ett säkrare och bättre sätt att ordna beskattningen till trygghet för det skattdragande folket än detta. Derjemte synes mig en väl uttänkt anordning för bevakande i viss mån af statens rätt ligga i bestämmelsen, att Konungens Befallningshafvande väljer pröfningskomitéens ledamöter bland de af taxeringskomitéen dertill föreslagna personer. Jag kan ej inse, huru man skulle erhålla mera säkerhet för en rättvis beskattning genom det af motionärerne föreslagna sättet; ty landstingsmännen kunna visserligen vara ledamöter såväl i bevillningsberedning som taxeringskomité, men så är icke alltid fallet, utan beror af särskilda händelser. Landstinget består af personer med stort anseende och allmänt förtroende, men deraf följer icke, att de äro lämpliga för eller välbekanta med pröfningskomitéens göromål. Då deremot i pröfningskomitéen insätts personer tagna från de särskilda taxeringskomitéerna i alla delar af länet, ligger deruti en garanti att dessa personer skola på bästa möjliga sätt pröfva besvär öfver och utreda grunderna till taxeringskomitéernas beskattningsåtgärder.

Jag kan således icke tänka mig större trygghet genom landstingens öfvertagande af pröfningskomitéernas åligganden, utan snarare motsatsen. Beträffande statsverkets utgifter för pröfningskomitéernas arbeten, så erkänner jag villigt, att någon besparing kan erhållas genom det af motionärerna föreslagna sättet; men det är påtagligt att, om landstinget skulle erhålla detta för landstingsinstitutionen främmande uppdrag, landstingsmännen kunna med skäl fordra särskild ersättning för de förökade göromålen och uppoffringen af tid. I öfrigt äro statsverkets utgifter till ledamöterna i pröfningskomitéerna icke de största, ty dessa ledamöter åtnjuta intet arvode utan blott ersättning för rese- och traktamentskostnader; men deremot äro utgifterna till andra personer i och för särskilda uppdrag och åtgöranden beträffande taxeringsgöromålen rätt betydliga, och dessa omkostnader förblifva desamma under hvilka omständigheter som helst, i följd hvaraf den hufvudsakliga besparingen säkerligen skulle blifva ganska obetydlig.

Hvad angår påståendet att landstingen, i följd af den inskränkta rättighet de ega att fatta beslut, hafva obetydligt med göromål, så får jag nämna, att, om äfven förhållandet i några län är sådant, landstingen i andra län dock äro år från år så öfverhopade med göromål, att till dessas sammas behandling och bringande till slut åtgår hela den arbetstid af åtta dagar lagen högst tillåter. I det län, hvars styrelse är mig anförtrodd, har landstinget särdeles mycket att göra. Dessutom synes det mig icke vara lämpligt att öfverflytta pröfningskomitéernas åligganden på landstingen. Antalet af pröfningskomitéens ledamöter är i Bevillningsstadgan bestämdt till 20, högst 30 personer. Detta antal är, enligt min tanke,

fullt tillräckligt för hvarje län; ty det torde icke kunna bestridas, att det är särdeles vanskligt för en komité med sådant uppdrag som det ifrågasvarande att utgöras af ett alltför stort antal ledamöter. Deremot räkna landstingen sina ledamöter till ett antal af 50, 60, 70 och måhända äfven ända till 100 personer. Åtminstone finnes det landsting med flera än 80 medlemmar. En sådan komité för beskattningen vore allt för stor och skulle föranleda till lika mycken osäkerhet i göromålens behöriga handläggning och pröfning, som stor tidsutdrägt. Motionären har visserligen föreslagit, att landstinget skulle inom sig tillsätta en delegation eller ett utskott för att bereda beskattningsfrågorna, men detta sätt torde icke heller vara ändamålsenligt, ty då vore det blott ett utskott af landstinget och icke hela landstinget som behandlade de göromål, hvilka nu tillhöra pröfningskomitéerna. För min del tror jag det vara lika litet lämpligt att öfverflytta pröfningskomitéens åligganden på landstinget in corpore som på en delegation af detsamma.

Beträffande det af en motionär alternativt framställda förslag att öfverlemna åt landstingen att utse ledamöterna i pröfningskomitéen, finner jag icke någon fördel dermed förenad, ty kommunerna och de skattdragande på de särskilda orterna i länet böra, enligt min tanke, kunna bättre välja ledamöterna i nämnda komité, än landstinget kan göra det för hela länet, såvida icke landstingen utse dessa ledamöter inom sig sjelfva, hvilket sednare dock sannolikt icke skulle ske på bästa sätt eller till allmän belåtenhet.

Då jag biträdt Utskottets mening och är fullt öfvertygad derom, att större trygghet och säkerhet för en rättvis beskattning icke skulle vinnas genom öfverflyttning på landstingen af pröfningskomitéernas åligganden, kan jag icke lemna min röst till bifall af motionärernes förslag.

En af motionärerne har påyrkat ärendets återremitterande till Utskottet i den syftning att, om icke Utskottet vid förnyad behandling af motionen ansåge sig kunna förorda densamma, den ändring i bevillningsstadgan måtte göras, att tiden för pröfningskomitéens sammanträde bestämmes till dagen eller dagarne näst före landstingets början. Den tanke, som härvid föresväfvat motionären, kan väl synas riktig, men att i en författning inrymma en sådan bestämmelse synes mig föga lämpligt, ty många omständigheter kunna medverka dertill, att den i lag bestämda dagen för pröfningskomitéens sammanträde icke är tjenlig, vare sig för ordföranden eller de vid komitéen anställde tjänstemän eller ledamöterna sjelfva.

Dessutom är det särdeles svårt att beräkna, huru lång tid erfordras för göromålens handläggning. Här har blifvit uppgifvet, att pröfningskomitéens arbete i de flesta fall räcker blott en dag. Jag ber dock att få nämna, att i vissa län taga göromålen en tid af 2, 3 och 4 dagar. Det är således svårt att på förhand bestämma arbetstidens längd; den beror af besvärens antal, kronoombudets anmärkningar m. m. Om det alltså icke är, enligt min tanke, lämpligt att i en författning intaga en föreskrift om tiden för pröfningskomitéens sammanträde, är jag likväl å andra sidan fullt öfvertygad derom, att pröfningskomitéens ordförande, landshöfdingen, skall, så snart han förnummit länsboarnes önskan med

afseende på tiden för pröfningskomitéens sammanträde, gå denna önskan till mötes så långt sig göra låter.

Jag yrkar bifall till Utskottets betänkande i denna punkt.

Herr *Östman* förenade sig med Herr *Almquist*.

Herr *Hæggström*: Jag har till en stor del redan blifvit förekommen af den siste talaren, hvadan jag ock anser mig ej särdeles vidlyftigt behöfva genmåla hvad den ene af motionärerne i ämnet nyss anfört. Endast några få anmärkningar ber jag att få framställa. Skulle man, såsom motionärerne föreslagit, öfverflytta pröfningskomitéernas göromål på landstingen, så skulle verkligen det besynnerliga förhållandet inträffa, att, åtminstone inom de tvänne nordligaste länen af vårt land, Norrbottens och Vesterbottens län, flere af landstingets ledamöter komme att deltaga i en mängd göromål, hvarmed de hittills varit fullkomligt obekanta. Inom dessa båda läns landsting finnas nemligen representanter äfven från Lappmarkerna, hvilka icke utgöra någon bevillning, och hvilka landstingsmän följaktligen icke hafva någon kännedom om taxeringsförrättningarne. Att nu desse, det oaktadt, skulle deltaga i taxerings- och uppskattningsgöromålen vore väl ganska oegentligt. Motionären yttrade visserligen, att det ej torde vara svårt för de landstingsmän, hvilka bo i det ena hörnet af länet, att hafva reda på fastighetsvärdena i det andra; men detta påstående håller åtminstone icke streck inom de norrländska länen, hvilkas landstingsområden hafva 30—40 miles utsträckning i längd. Är det väl vid sådant förhållande lämpligt, att de landstingsmän, som bo i den nordligaste delen af länet, skola vara med om att bedöma fastighetsvärdena för den sydligaste delen? Om dessutom den nu föreslagna förändringen vidtoges, så vet jag knappast, huru det skulle blifva möjligt för landstinget att inom den föreskrifna tiden, 6 dagar, hinna avsluta sina arbeten. Man kan häremot visserligen invända, att landstingen ega begära ytterligare tvänne dagars förlängning för sin sammanvaro, hvilket äfven ofta inträffar; men om hädanefter landstingen, såsom föreslaget är, utom öfriga göromål äfven skulle komma att sysselsätta sig med de nuvarande pröfningskomitéernas arbeten, så fruktar jag i sanning, att antingen allt detta arbete blefve slarf och hastverk, eller att en del af landstingets egentliga göromål måste undanskjutas och åsidosättas, eller ock slutligen blefve det nödvändigt att förändra landstingslagen i afseende å den tid landstinget har rättighet att vara tillsammans.

På grund af de skäl jag nu anfört, yrkar jag för min del bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Herr *Bäckström* instämde i detta anförande.

Herr *Forssbeck*: Då jag inom Utskottet deltagit i detta ärendes behandling, torde jag få anmäla, att jag icke varit ense med Utskottets majoritet vid beslutets fattande. Jag ansåg nemligen, att det vore ganska lämpligt, om en delegation af landstinget äfven komme att behandla dessa pröfningskomitéens nuvarande göromål. Utom den besparing, som derigenom för statsverket uppkomme, och hvilken för hela landet visserligen

icke komme att utgöra mer än omkring 25,000 R:dr årligen, anser jag ock, att landstingen skulle hafva ganska god tid att äfven sysselsätta sig med dessa göromål. Då landstingsinstitutionen tillkom, var meningen, att folket genom densamma skulle vänjas vid att utöfva sin sjelfbeskattningsrätt; men man har verkligen tilldelat landstingen ett så knappt verksamhetsområde, att de, snart sagdt, blott ega att befatta sig med kommunens enskilda angelägenheter. Åtminstone inom den provins jag tillhör, är dess verksamhet ganska inskränkt, de motioner, som inom detsamma väckas, äro icke särdeles många, och i allmänhet hinner landstinget att inom tre à fyra dagar afsluta sina arbeten. Det vore ju då icke olämpligt, om de finge egna den tid de hade öfrig åt dessa pröfningskomitéernas arbeten. Man säger visserligen, att många af dem, som nu deltaga i pröfningskomité, förut varit ledamöter af taxeringskomité, och att det vore en fördel att ledamöterna af den förstnämnda komitéen valdes af landshöfdingeembetet; men jag tror, att de personer, som mera direkt väljas af folket, äfven kunna vara fullt ut så kvalificerade, som behöfves för detta uppdrag. Det är visserligen sannt, att det ej bland de af taxeringskomitéernas 60–80 ledamöter föreslagna torde blifva svårt för Konungens Befallningshafvande att utse 20 ledamöter i pröfningskomitéen, hvilka befinnas villige att ingå på höga vederbörandes åsichter angående högre taxering. Derföre tror jag det vore en särdeles stor fördel vunnen, om i dess ställe en delegation af landstinget finge omhändertaga detta bestyr. Hvad som verkligen kunde tala emot denna reform är, att åtminstone ett och annat landsting blott utgöres af 17–18 ledamöter, under det att, som bekant, pröfningskomitéen bör bestå af minst 20; men detta förhållande vore väl icke alldeles omöjligt att få ändradt.

Det har äfven blifvit nämndt, att landstingens tid vore alltför knappt tilltagen, för att de äfven skulle kunna medhinna att sysselsätta sig med pröfningskomitéens arbeten. Detta vågar jag helt och hållet bestrida, åtminstone hvad de södra landskapen beträffar, hvarest landstingens tid verkligen är mer än tillräcklig; och då jag sjelf suttit som ledamot af Östergötlands landsting, kan jag intyga, att detta landsting stundom under hela dagar haft nästan ingenting att göra.

Som jag imellertid tror mig veta, att Första Kammarén redan bifallit Utskottets förslag, och att följaktligen under denna riksdag icke något vidare kan i denna sak åtgöras, så har jag endast till protokollet velat anteckna, att jag i allo instämmer i motionärernas förslag.

Herr Granlund: I anledning af en föregående värd talares yttrande ber jag få nämna, att jag alls icke, såsom han förmenat, sammanblandat utgifterna för uppbördsprovision med omkostnaderna för pröfningskomitéledamöternes resekostnader, enär, såsom man vet, det är en stor skillnad mellan dessa två saker. Uppbördsprovisionen uppgår nemligen till 70,000 R:dr, och reseomkostnaderna för pröfningskomitéerna till cirka 25,000 R:dr årligen. Af uppbördsprovision skulle väl ock igenom antagandet af mitt förslag betydlig besparing kunna göras. Man har vidare sagt, att då vi nu hafva bevilningsberedningar, så vore den af mig föreslagna förändringen obehöfelig. Jag tror tvärtom, att just genom dessa bevilningsberedningar, hvilka på grund af särskild kännedom om de lokala förhållandena uppsatt sina förslag, man kan vara öfvertygad derom, att klagomålen öf-

ver eller yrkandena på förändringar uti taxeringskomitéernas åtgärder skola, åtminstone i landsorten, blifva alit mindre och mindre. Jag tror dessutom, att det är sällsynt, att pröfningskomitéen vidtager någon förändring i det som af bevillningsberedningarna och taxeringskomitéerna gemensamt blifvit föreslaget. Man har äfven förmodat, att större förtroende skulle hysas till de personer, som blifvit valde till taxeringsmän, därför att desse satt sig in i förhållandena; men för den som känner till, huru dessa val tillgå, torde giltigheten af detta skäl till en del bortfalla. Taxeringsmännen väljas nemligen på kommunalstämmor, som ofta äro ganska fåtaligt besökta, under det att deremot ledamöter af landsting inom landskommunerna väljas inför Häradsrätt genom elektor, hvilka på kommunalstämma dertill blifvit valde. I städerna väljas landstingsmän af stadsfullmäktige, hvadan man bör temligen säkert kunna antaga dem vara lika kvalificerade som taxeringsledamöter, till hvilkas antal de ock oftast höra. Då det vidare anmärkts, att landstinget icke torde medhinna någon vidare tillökning i göromål, så får jag erinra om, hvad som för öfrigt är noggsamt bekant för hvar och en, som själf varit ledamot i landsting, nemligen att vid en stor mängd af inom detsamma väckta motioner intet afseende fästes, därför att de anses innefatta ämnen, som ligga utom landstingets befogenhet. En följd häraf är ock, att landstingens göromål allt mer och mer förminskas, så att de ofta nog hafva ganska litet att göra. Ytterligare har man mot mitt förslag anmärkt, att enligt detsamma alldeles för många ledamöter skulle komma att handlägga pröfningskomitéens nuvarande göromål, enär landstingets ledamöter stundom uppgå ända till 100 (detta lärer väl dock ej vara händelsen i flera län). Jag får härvid åberopa hvad jag förut nämnt, att min afsigt varit, att endast en delegation af landstinget till en början skulle vidtaga förberedningen af de göromål, som nu åligga pröfningskomitéen, och att först derefter denna delegations förslag skulle till afgörande föreläggas landstinget in pleno, och då skadar det ju icke att de beslutandes antal är stort. Slutligen har en talare på Norrlandsbänken anmärkt, att mitt förslag icke vore tillämpligt på de säregna förhållandena i Lappmarkerna; men icke bör väl Sveriges lagstiftning grunda sig på de egendomliga förhållandena inom de aflägsna Lappmarkerna?

Jag fortfar i mitt yrkande om återremiss af den föredragna punkten.

Herr Geijer Till hvad Herr Almquist redan anfört i detta ämne har jag föga att tillägga. Jag ber endast få fästa uppmärksamheten derå, att jag hört verkligen befogade klagomål framställas deröfver, att deputerade för markegångssättningen numera utses af landstingen, då de deremot förut valdes af kommunernas löngifvare och löntagare jemte Konungens Befallningshafvande. Jag tror därför, att det nu icke är skäl att än vidare utsträcka landstingens verksamhet, hvarföre jag ock yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: För min del skulle jag helst vilja tillstyrka bifall till motionärernas förslag, att pröfningskomitéernas åligganden måtte öfverflyttas på landstingen, hvilket jag anser mycket väl kunna realiseras. Genom antagandet af detsamma skulle en årlig bespa-

ring af 24,000 à 25,000 R:dr i statens utgifter uppkomma; och dessutom äro landstingen vida lämpligare att reda dessa beskattningsfrågor än pröfningskomitéerna, just derför att antalet ledamöter i den förra institutionen är större än i den sednare. Herr Almquists skäl att landstingets ledamöter vore alltför många för att sysselsätta sig med dylika frågor anser jag sålunda bevisa raka motsatsen mot hvad han åsyftade; ty det är klart, att i ett vidsträckt län det måste vara nästan omöjligt för det ringa antalet af pröfningskomitéens ledamöter att i hvarje särskildt fall kunna noggrant bedöma de klagomål som till dem inkomma. Vore deremot ledamöternas antal två- eller tredubbelt mot hvad nu är förhållandet i pröfningskomitéerna, och om dessa personer vore från olika delar af länet, såsom oftast är händelsen vid landstingen, anser jag äfven, att de skulle, bättre än nu, vara i tillfälle att lemna erforderliga upplysningar i många hithörande förhållanden. En talare har antydtt att, derest förslaget antoges, det besynnerliga förhållande skulle komma att inträffa, att personer från Lappmarkerna, hvaräst ingen bevilning utgöres, skulle komma att sysselsätta sig med för dem främmande göromål. Men detta är ju ett undantagsförhållande, hvarvid ej synnerligt afseende torde böra fästas. För öfrigt tror jag, att desse personer skulle ganska opartiskt komma att bedöma dessa beskattningsfrågor, emedan just de hvarken skulle hafva skada eller nytta af det ena eller andra beslutet i detta fall. Något oöfverstigligt hinder för reformens genomförande bör väl ej hvarken bevilningsförordningen eller förordningen om landsting lägga i vägen, ty dessa, liksom andra lagar och författningar, kunna ju förändras i detta såväl som andra fall, och när så anses nödigt. Den siste talaren har som skäl mot förslaget anført, att stort missnöje skulle råda deröfver, att deputerade för markegångssättningen utses af landstinget. För min del får jag säga, att jag ej hört några dylika klagomål, och jag tror för öfrigt, att allmänheten skulle blifva än mindre belåten, om desse deputerade utvaldes af Konungens Befallningshafvande.

Då jag sålunda anser, att landstingen, hvars ledamöter äro valde af folket och således åtnjuta dess förtroende, äfven äro mest lämpliga att öfvertaga pröfningskomitéernas nuvarande åligganden, skulle jag, som jag redan yttrat, helst vilja bifalla motionärens förslag, så vidt de afse att pröfningskomitéernas åligganden måtte öfvertagas af landstingen, men då den ena motionären Herr Granlund redan yrkat återremiss af denna punkt, så ville jag förena mig i detta hans yrkande, fastän ej i samma syfte som han, utan på det Utskottet må komma i tillfälle framlägga förslag i den mening jag nu antydtt.

Herr Anders Persson från Malmöhus län: Då man här framhållit hvarjehanda exempel för att närmare belysa denna fråga, så ber äfven jag få anföra ett sådant. Det synes mig nemligen, som det sätt, hvarpå pröfningskomitéerna disponera öfver statens medel, på ett tydligt sätt åskådliggöres i den nästföljande punkten af detta betänkande. Skulle vi väl deraf vilja hemta ett skäl att fortfarande låta Konungens Befallningshafvande utse dessa pröfningskomitéer? Jag tror verkligen, att, om man bestämde sig för att, såsom föreslaget blifvit, låta landstingen utse ledamöter i pröfningskomitéerna, en större hushållning med de till nämnda

komitéers förfoganden ställda medel skulle komma att iakttagas — lika väl som att härtill fullt lämplige personer tvifvelsutan skulle blifva utsedda; — hvarföre jag ock instämmer med dem som yrkat återremiss af denna punkt.

Herr Falk: Denna fråga har af en talare från Norrlands-bänken blifvit så väl utredd, att jag endast har föga att tillägga. Jag ber derföre att blott få yttra några ord angående förslaget att val af ledamöter i länsens pröfningskomité hädanefter skulle öfverflyttas på landstingen. Jag för min del anser, att den ifrågavarande förändringen komme att till sina följder visa sig mera skadlig än nyttig. Såsom sjelf ledamot i Stora Kopparbergs läns landsting skulle jag nemligen råka uti den största förlägenhet, om jag skulle nödgas deltaga i val af ledamöter i länets pröfningskomité, emedan jag naturligtvis icke kan känna hvilka personer som i de aflägsnare delarne af länet vore lämpliga till ett dylikt uppdrag. Till följd häraf skulle jag icke hafva någon annan utväg än att rätta mitt val efter de upplysningar jag möjligen kunde få af landstingsmännen från dessa aflägsna taxeringsdisrikt, och under sådant förhållande kunde dessa val blifva temligen ensidiga. Jag kan ej heller finna, att svenska folkets urgamia rätt att sig sjelf beskatta blifvit för nära trädd genom nuvarande stadgande; ty då de skattskyldige sjelfva ega att välja ledamöter i taxeringskomitéerna, och dessa sedan inom sig utse fyra personer hvardera, samt Konungens Betallningshafvande slutligen bland dessa sistnämnda har att utvälja ledamöter i pröfningskomitéen, så och då man med skäl bör kunna förutsätta, att Konungens Befallningshafvande bättre än en enskild landstingsman känner förhållandena i länets alla delar, torde väl ingen med fog kunna bestrida, att ju detta sätt att gå till väga är på samma gång det förnuftigaste och mest betryggande för allas rätt, hvarföre jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Hæggström: Den ene af motionärerne yttrade, då han andra gången hade ordet i denna fråga, att klagomålen öfver taxeringskomitéernas åtgärder skulle blifva mindre, om pröfningskomitéens göromål öfverflyttades på landstinget. Jag kan icke begripa detta, ty klagomålen hafva väl uppstått förut och äro således alldeles oberoende af pröfningskomitéens åtgärder. Vidare sade samme talare, att allmänhetens intresse vid val af elektoror för utseende af landstingsmän är större än vid val af taxeringsledamöter. För min del har jag hemtat en motsatt erfarenhet från dessa val, ty, om någonsin, är det just för de direkta valen, som intresset är varmt och lifligt, då detsamma deremot slappas vid de indirekta eller medelbara valen. Samma erfarenhet visar sig äfven, då det är fråga om att utse elektoror för val af riksdagsmän, vid hvilka tillfällen kommunalstämmorna äro ganska fåtaligt besökta. En talare på skånska bänken uppgaf, att man kunde vara försäkrad om, att landstingen, hvilka äro valda af folket, bäst skulle sköta pröfningskomitéens nuvarande åligganden. Men jag frågar, om icke taxeringskomitéen i ännu mer egentlig mening är vald af folket, då densamma genom direkta val utses på kommunalstämma, under det att deremot landstingets ledamöter tillsätts genom indirekta val och medelst elektoror. Härtill kommer äfven, att 47

§ Bevillingsstadgan föreskrifver, att till ledamöter i taxeringskomité skola utväljas halfta antalet jordbrukare och andra hälften näringsidkare och löntagare. Något sådant finnes icke stadgadt i afseende å landstingsmännen, utan dessa få innehafva hvilken samhällsställning som helst och landstinget kan följaktligen bestå af antingen idel jordbrukare, idel näringsidkare eller idel löntagare. Då nu fråga är, om hvad som i förevarande fall är det bästa, kan jag för min del ej annat finna, än att folkets rätt att sig sjelft beskatta bäst tillgodoses genom Utskottets förslag, till hvilket jag fortfarande yrkar bifall.

Herr Granlund: Med anledning af ett yttrande af den sednaste talaren ber jag endast få upplysa, att jag aldrig påstått, att klagomålen öfver bevillningsberedningens och taxeringskomiténs åtgärder skulle aftaga, derest pröfningskomiténs göromål öfverflyttades på landstinget. Jag sade endast, att dessa klagomål fortfarande blifva till antalet allt mindre och mindre, just till följd deraf att vi erhållit bevillningsberedningar, hvilka, jemte taxeringskomitéerna, undångöra på förhand det mesta arbetet för pröfningskomitéen, som sällan finner anledning att i de förres förslag vidtaga någon förändring, då dessa förslag grunda sig på sakkännedom i så väl ena som andra hänseendet inom de särskilda kommunerna.

Herr Grefve Sparre: Jag har blott några få ord att tillägga till hvad i detta ämne redan blifvit yttradt. Då en talare från Norrland anmärkt, att de medelbara valen i allmänhet omfattas med mindre intresse än de omedelbara, så får jag fästa uppmärksamheten derå, att, derest pröfningskomiténs ledamöter skulle utses af landstinget, detta blefve ett icke blott medelbart utan dubbelt medelbart val, enär först kommunalstämorna utse de elektor, som skola välja landstingsmän, och sedan desse sistnämnda komme att utse ledamöter i pröfningskomitéen. Dessutom är det uppenbart, att ledamöter af landstingen, åt hvilka man nu vill öfverlemna detta uppdrag, omöjligen i lika hög grad som taxeringskomitéerna äro i stånd att för detta bestyr utse personer med erforderlig kännedom om lokala förhållanden. I en pröfningskomité böra ej lämpligen sitta andra personer än just sådana, hvilka, genom att dessförinnan hafva varit ledamöter i taxeringskomitéer, förvärfvat kännedom i de frågor som dervid förekomma. Till ledamöter af landstinget åter utses de personer, som besitta de för landstingets göromål lämpliga egenskaper, men det är icke alltid gifvet, att de, som inväjas i landstinget, förut deltagit i bevillningsberedningarnes och taxeringskomitéernas arbeten, till följd hvaraf de som äro landstingsmän icke alltid äro lämpliga att befatta sig med pröfningskomitéens arbeten. Härtill kommer äfven att, då landstingsledamöternas antal i vissa län uppgår till 70 å 80, det icke torde blifva så lätt för dessa att på ett tillfredsställande sätt verkställa val af pröfningskomité, isynnerhet i de län som hafva en utsträckning af 30—40 mil i längd, och personer i ena ändan af länet icke äro för dem hvilka bo i den andra ändan bekanta. Då det måste ligga i det allmännas intresse, att pröfningskomitéerna må så väl som möjligt uppfylla sitt grannliga uppdrag att utöfva folkets sjelfbeskattningsrätt; då denna rätt icke blifver förnärmad derigenom att Konungens Befallningshafvande eger utse

ledamöter i pröfningskomité bland de af taxeringskomitéerna dertill föreslagne personer; samt då det är nödvändigt, att ledamöter af pröfningskomité fortfarande må vara lika kvalificerade för sitt maktpåliggande uppdrag som hittills, så måste jag för min del yrka bifall till Utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Öfverläggningen var slutad. Efter upptagande af de olika meningarne och derå framställda propositioner blef Utskottets hemställan af Kammarken bifallen.

Punkten 8.

Herr Engman: Jag är Utskottet tacksam för den uppmärksamhet det behagat fästa vid min motion och den utredning det vidtagit, ehuru det resultat hvartill Utskottet i denna punkt kommit icke är detsamma som jag i min motion hade föreslagit. Jag hade nemligen, såsom i betänkandet nämnes, velat, att den uti 76 § bevillningsstadgan till tre procent utgående utgift måtte bestämmas till högst en och en half procent, men Utskottet har här i stället föreslagit en graderad skala olika i de stora och små länen, börjande med tre procent för de första 75,000 R:dr och slutande med en half procent af allt hvad bevillningssumman öfverstiger 200,000 R:dr. Denna skala torde komma att medföra ännu alltför stora procentbelopp på flera ställen, såsom hvar och en af den betänkandets bifogade tabellen lätt kan finna, större nemligen än ändamålet kräver. Då Utskottet haft en summa af 73,000 R:dr att taga utaf, synes mig med stora skäl som det bort kunna föreslå högre besparing för statsverket årligen än 12,666 R:dr 60 öre och summan ändå varit stor nog för de dermed afsedda ändamålen. Men då emellertid frågan ännu icke förekommit i Första Kammarken, så vill jag, för att icke möjligen bidraga till en allt för stor olikhet i Kammarkens beslut utan möjligen till och med kunna vinna öfverensstämmelse, frångå mitt i motionen gjorda yrkande om lika procentbelopp eller egentlig ytterligare nedsättning och i stället anhålla om bifall till Utskottets förslag, blott med den ändringen att de mot slutet förekommande orden "en half procent af allt hvad bevillningssumman öfverstiger 200,000 R:dr" utbytas mot "ej någon procent af allt hvad etc.", hvarpå jag vördsamt anhåller om proposition, ty om detta mitt yrkande bifalles, besparas ytterligare omkring 1,600 R:dr R:mt för statsverket.

Herr Friherre Fock: Jag ber få göra en liten erinran vid det förslag motionären nu gjort i fråga om ändring af slutmeningen i Utskottets utlåtande. Det var verkligen ifrågasatt inom Utskottet att afskära all procentberäkning, när bevillningssumman öfverstege 200,000 R:dr, men det fanns ett skäl att icke göra det och hvilket Riksdagen förut godkänt, nemligen när 1867 års Riksdag, i fråga om den då beviljade vapenskatten, bestämde, att de pröfningskomitéerna genom dess upptagande förorsakade ytterligare besvär och kostnader skulle ersättas just genom en half procent af allt hvad bevillningssumman öfverstege 200,000 R:dr. Frågan är

i sig sjelf föga betydande, men för konsekvensens skull yrkar jag bifall till Utskottets förslag oförändradt.

Vidare anfördes ej. Utsskottets hemställan bifölls i oförändradt skick.

Punkterna 9—11.

Biföllos.

Utskottets slutliga anmälan (sist å sidan 13).

Lades till handlingarne.

§ 9.

Föredrogs Stats-Utskottets utlåtande N:o 23, i anledning af Riksdagens år 1870 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af de under Kongl. Kommers-kollegii förvaltning ställda fonder och medel.

Punkterna 1 och 2.

Biföllos.

Punkten 3.

Herr Sjöberg: Jag har icke begärt ordet för att framställa något yrkande med anledning af denna Stats-Utskottets hemställan, utan endast för att i största korthet göra en erinran och fästa Kammarens uppmärksamhet å ett särskildt förhållande, som här eger rum och torde böra beaktas.

Utskottet har såsom hufvudsakligt motiv för sin framställning anført, att, genom bifall till densamma, ej mindre Kongl. Maj:t än Riksdagen kunde komma i tillfälle att erhålla kännedom, huru hvarje stad, som erhåller tolagssättning, fullgör de dermed förenade åligganden. Detta syftemål med förslaget står emellertid otvifvelaktigt i temligen uppenbar strid med det förklarande, Rikets Ständer vid 1850—1851 årens riksdag afgåfvo, då de, i anledning af vid samma riksdag väckta enskilda motioner, uttryckligen tillkännagåfvo, att "*tolagsmedlen blifvit städerna från äldre tider anslagna för bestridande af förefallande kommunala behof*", och att följaktligen dessa medels förvaltning icke vore underkastad någon granskning af Rikets Ständers revisorer — och med samma skäl naturligtvis icke heller af Riksdagen. Nu lider det visserligen icke något tvifvel, att, om Riksdagen finner för godt att besluta en sådan åtgärd, som Stats-Utskottet föreslagit, den må kunna i vissa hänseenden vara af något intresse, men jag vågar antaga, att densamma icke kan hafva — hvad som dock här borde åsyftas — ett *statistiskt* intresse, i egentlig mening, enär en sådan redogörelse för tolagssättningsmedlens användande väl icke kan sägas tillhöra

landets officiella statistik, utan snarare måste betraktas såsom en utväxt å densamma.

Den erinran, jag önskat framställa, åsyftar dock egentligen en påminnelse derom, att, till följd af ett temligen färskt regeringsbeslut af den 2 Mars nästlidna år, det numera åligger Kommers-kollegium att i sin årligen afgifvande berättelse om inrikes handeln och sjöfarten införa fullständig redogörelse beträffande trafiken med fartyg och varor i de särskilda hamnarne äfvensom uppbörden af hamnafgifter. I följd af denna föreskrift blir således Riksdagen och hvar och en för öfrigt, som intresserar sig för någon kännedom i detta afseende, satt i tillfälle att bedöma hvad som i egentlig mening tillflyter hvarje särskild kommun såsom inkomst af dess inrikes handel och sjöfart; — och vid sådant förhållande synes det ändamål, som skulle vinnas genom den nu föreslagna åtgärden, vara öfverflödigt att söka åstadkomma på denna väg. Noga räknadt, skulle väl ock den nya föreskriften i fråga leda dertill, att kommunerna i allmänhet borde tillhållas att redogöra för användandet af vissa andra, dem anslagna medel. Sålunda skulle både lands- och stadskommunerna redovisa, huru de disponera sina anparter af t. ex. bränvinsmedlen. Den föreskrift, som Stats-Utskottet nu åsyftar, synes äfven icke vara förenlig med de grundsatser, som under nära nog ett tiotal af år gjort sig gällande, och hvilka afse att medgifva kommunerna, likasom de enskilde, en temligen obegränsad frihet att röra sig inom sina olika verksamhetsområden utan något onödigt kontrollerande och administrerande från allmänna myndigheters sida.

För öfrigt må jag bekänna, att den verkliga och innersta tanken uti detta förslag synes mig något oklar, och om jag än kan gissa mig till den, vill jag dock icke formligen uttala min föreställning derom; men jag har icke kunnat underlåta att påpeka, att detsamma, efter min uppfattning, står i uppenbar strid så väl med de principer, som under en längre tid varit tillämpade i fråga om den myndighet, som utövas från det offentligas sida, som äfven med det tydliga och bestämda uttalande angående beskaffenheten af ifrågavarande tolagsmedel, som, på sätt jag nyss erinrat, vid 1851 års riksdag egde rum.

Sedan jag nu tagit mig friheten att yttra detta, återkommer jag till det tillkännagifvande, hvarmed jag inledde detta korta anförande, eller att jag icke har något yrkande att afgifva, och att jag således anser mig icke böra begära afslag å Utskottets framställning i denna punkt.

Vidare yttrades ej. Punkten bifölls.

Punkten 4.

Herr Friherre Åkerhjelm: Den fråga, som afhandlas i den nu föredragna fjerde punkten af Stats-Utskottets utlåtande N:o 23, rörer ingenting mindre än den behandling, som kommit till del den upprepade gånger väckta och ännu hvilande, men ingalunda nedlagda, frågan om indragning af ett embetsverk, angående hvars behöflighet åsigterna möjligen kunna vara delade, ehuru måhända de småningom blifvit alltmera stadgade derom, att detsamma bör upphöra. Då statsrevisorerna vid deras

sednaste sammanvaro ansett sig kunna och böra taga frågan härom i öfvervägande, och då jag deltagit i revisorernes arbete, kan det måhända icke synas olämpligt att något mera i detalj belysa förhållandet.

Till en början ber jag att få förutskicka det erkännande, att, sedan den inom Andra Kammaren i ämnet väckta motion, på sätt i nu föredragna utlåtande omförmäles, blifvit af Stats-Utskottet i ett föregående betänkande särskildt behandlad och deruti förordad att för närvarande icke föranleda till någon åtgärd, samt sedan Kamrarne gillat denna hemställan, Utskottet nu, med hänsyn till revisorernes framställning i denna del, svårligen kunnat komma till annat resultat, än ifrågavarande fjerde punkt af detta utlåtande närmare utvisar. Icke förty torde det dock kunna vara skäl att i någon mån se till, huru med frågan sig förhåller och huru den tillkommit.

För att emellertid icke gå allt för långt tillbaka i tiden, vill jag endast återföra i minnet, hurusom vid 1867 års riksdag väcktes en motion, hvilken hade till följd en underdänig skrifvelse till Kongl. Maj:t, deruti hemställdes, det Kongl. Maj:t ville besluta, att, intilldess frågan om Kommers-kollegii indragning eller dess förändrade organisation kunde varda slutligen afgjord, embeten och tjänster inom nämnda embetsverk måtte endast på förordnande och tills vidare tillsättas. Denna underdäniga framställning från Riksdagens sida föranledde till Kongl. Maj:ts nådiga beslut af den 4 Juni 1868, deri Kongl. Maj:t förklarar sig "framdeles vilja taga i nådigt öfvervägande, huruvida en sådan anordning kunde ske, att de till Kommers-kollegium hörande mål och ärenden skulle, utan uppoffring af deras ändamålsenliga handhafvande, kunna på annat, till besparing i statsutgifterna ledande, sätt pröfvas och afgöras". Detta Kongl. Maj:ts nådiga uttalande, afgifvet, såsom jag nämnde, för tre år sedan, har syns mig tillräckligt mana revisorerne att taga kännedom om, i hvilken ställning frågan för det närvarande kunde befinna sig, samt tillse, huruvida densamma i någon mån nalkats sin lösning. Man har dervid icke kunnat finna, att ärendet sedan nämnda tid ytterligare fortskridit, och revisorerne hafva derföre ansett sig böra göra den uppställning, som sednaste revisionsberättelse innehåller, öfver de till Kongl. Kollegiets behandling hörande göromål, på sådant sätt fördelade, att derigenom ådagalades möjligheten att öfverlåta dem åt andra embetsverk, hvilka redan förut hafva mer eller mindre likartade åligganden sig ombetrodda. Man har visserligen sagt, att någon vinst för statsverket icke skulle uppkomma genom Kommers-kollegii indragning såsom särskildt kollegialt embetsverk, enär den öfverflyttning till andra förvaltningsgrenar af de till Kollegii verksamhet hörande göromål, som derigenom nödvändiggjordes, icke skulle kunna ega rum utan en, torde hända, lika stor kostnad för det allmänna. Jag anhåller dock att få försöka ådagalägga det i min tanke oriktiga i ett sådant antagande.

Lönestaten för den i och för Kommers-kollegii förvaltning erforderliga tjänstemannapersonal har för närvarande följande utseende:

En President	R:dr	9,000.
2 Kommerseråd	à R:dr	5,000
2 d:o	à „	4,500
	„	9,000.

Transport R:dr 28,000

Transport R:dr 28,000.

2 Sekreterare à 3,500 R:dr	„	7,000.
En Registrator och Arkivarie, lön 2,200 R:dr, arfvode 400 R:dr	„	2,600.
2 Notarier à 2,200 R:dr	„	4,400.
5 Kanslister à 1,000 R:dr	„	5,000.
En Advokatfiskal	„	4,200.
En Kanslist i advokatfiskals-kontoret	„	1,300.
2 Kamererare à 3,500 R:dr	„	7,000.
En Kontrollör i manufakturdiskonten	„	3,500.
En Registrator i d:o, lön 2,200 R:dr, arfvode 400 R:dr	„	2,600.
Bokhållare i d:o	„	2,200.
En Kammarförvandt i kammarkontoret	„	2,200.
4 Kammarskrifvare à 1,000 R:dr	„	4,000.

Summa R:dr 74,000.

Härtill kommer:

En Föreståndare för grufvekarte-kontoret R:dr 900.
 och således uppgå endast lönerna till 74,900 R:dr om året.

I enlighet med den arbetsfördelning, revisorerne angifvit, skulle deremot för samma ändamål erfordras följande tillökning i arbetskrafter inom andra embetsverk, nemligen:

Inom Statistiska centralbyrån:

En Sekreterare	R:dr	4,000.
En Aktuarie	„	2,500.
	R:dr	6,500.

Inom Utrikes-departementets konsulat-afdelning:

En andre Sekreterare	R:dr	1,800
En d:o d:o	„	1,200.
	R:dr	3,000.

Inom Civilepartementet en särskild bergs- och patentbyrå med:

En Chef	R:dr	4,500.
En Protokollssekreterare	„	3,500.
En Kanslist	„	1,800.
2 Kopister à 1,000 R:dr	„	2,000.
	R:dr	11,800.

För tekniska skolorna:

En Inspektör	R:dr	4,500.
Ett Biträde	„	1,000.
	R:dr	5,500.

Och om, vid manufakturdiskontens öfverförande till Riksbanken, hela dess löneanslag fortfarande beräknas utgå med tillsammans R:dr 13,800, så kommer jag då till en årsafgift af 40,600 R:dr emot den kostnad af 74,900 R:dr, som Kommers-kollegii förvaltning för närvarande tager i anspråk, och till en årlig besparing således af 34,300 R:dr, hvilken torde vara för statsverket ganska afsevärd. Om jag nu härtill lägger, att den åsigt, som inom revisionen gjort sig gällande om ändamålsenligheten af Kommers-kollegii indragning och möjligheten af en öfverflyttning af göromålen på andra embetsverk redan för fyra riksdagar sedan, vunnit understöd af framstående riksdagsmän, hvilkas utmärkta egenskaper sedermera tillvunnit

dem det högsta bevis på Konungens nådiga förtroende, synes det mig, att revisorerne haft ökad anledning att upptaga frågan och ånyo väcka den till lif.

Jag ber om ursäkt, att, ehuru jag nu icke ser på statsråds-bänken närvarande de ledamöter af Första och af Andra Kammaren, hvilka jag företrädesvis åsyftar, jag ändock tillåter mig att till stöd för den mening, statsrevisionen uttalat, åberopa, huru sålunda representanten för Göteborg, Herr C. F. Wærn, vid 1867 års riksdag i Första Kammaren yttrade: "Jag anser det också vara en erkänd sak, att en reorganisation af Kommers-kollegium är nödvändig, och att Kollegium numera icke uppfyller det ändamål, som afsågs vid detsammes bildande", samt, sedan han derefter genomgått de göromål, hvilka enligt instruktionen åligger Kollegium, slutade med den förklaring, att "ej något annat af Kollegii åligganden än förvaltningen af manufakturdiskontfonden torde vara af någon större vikt".

Från Christianstads-bänken yttrade sig i denna Kammare samma år Herr Per Axel Bergström, hvilken dervid uppträdde i egenskap af ordförande i det Tillfälliga Utskott, som hade att behandla frågan om förändrad organisation af förvaltningsverken i allmänhet: "Under dessa förarbeten har hos mig stadgats den öfvertygelse, hvilken jag, till den kraft och verkan sådant kan hafva, här vill uttala, nemligen att bland alla de centrala förvaltningsverken Kommers-kollegium företrädesvis bör indragas och de samma Kollegium tillhörande göromål på annat sätt ordnas". Jag hoppas, att detta yttrande numera skall hafva långt större "kraft och verkan", än Kammaren och möjligen den ärade ledamoten sjelf då tänkte sig. Efter det han vidare framhållit att aflåtandet af en underdånig skrifvelse i föreslagen syftning "vore en ganska oskyldig åtgärd", framställde visserligen den ärade representanten från Christianstad en betänklighet mot bifall till Stats-Utskottets hemställan, den nemligen att en underdånig skrifvelse i ämnet redan vore vid någon föregående riksdag aflåten till Kongl. Maj:t, men, fortfor talaren, "*möjligen har denna skrifvelse råkat i glömska*". Jag befinner mig -- jag tillstår det -- uti detta hänseende nu i alldeles samma ställning till frågan, som den han då intog. Jag frågar mig nemligen, huruvida icke, då en "föregående" underdånig framställning kunnat "råka i glömska" år 1867, det icke äfven vore likaså möjligt, att en underdånig skrifvelse, aflåten år 1867, hvilken år 1868 föranledde ett Kongl. Maj:ts uttalande, då sedan dess ingenting vidare i ärendet försports, kan hafva "råkat i glömska" år 1871; — och vid sådant förhållande har det förefallit mig vara lika befogadt som naturligt, att frågan åter blifvit väckt. Jag erkänner gerna, att för närvarande svårighet torde möta för Riksdagen att i saken komma till annat resultat än att se tiden an. Men jag fogar mig deri så mycket heldre, som jag hyser den fasta förhoppning, att de ledamöter af Första och Andra Kammaren, hvilkas uttalanden i ämnet jag nyss citerat, skola, sedan de inträdt i Konungens Råd, bibehålla samma åsikter samt äfven veta att göra dem gällande, och att vi sålunda kunna med förtröstan emotse en lycklig och snar lösning af en önskningsfråga, som flera Riksdagar haft på dagordningen. I värsta fall torde nog redan nästa riksdag en utväg till frågans lösning finnas, genom att helt enkelt här åter väcka den troget återkommande

mande motionen om Kommersekollegii indragning, hvilken måhända nog skulle i denna Kammare då vinna ett så kraftigt understöd i rösturnan, att något vidare undanskjutande af frågan blefve omöjligt.

Jag skall emellertid icke framställa något yrkande; det kunde derföre vara nog med det redan sagda. Jag kan dock icke underlåta att slutligen fästa uppmärksamheten på ett yttraende af Kommersekollegium, hvilket, enuru det endast återfinnes i en mellanmening, man torde nödgas erkänna vara rätt egendomligt. I Kollegii aflåtna underdåniga svar å revisorernes framställning förekomma i afseende på denna nu förevarande punkt följande ord, dem jag ber att få för Kammaren uppläsa: "— men då Eders Kongl. Maj:t icke funnit godt att särskildt anbefalla Kollegium att deröfver yttra sig, har Kollegium, *utan att tillåta sig något omdöme, huruvida den sålunda väckta frågan må ligga inom området af Riksdagens revisorers af statsverket, enligt instruktion, uppdragna befattning*, icke heller trott sig böra ens antydningssvis afgifva de erinringar" o. s. v. Då således Kollegium här, så vidt jag kan förstå, vill "antydningssvis" hafva förmenat, att revisorerne icke skulle hafva egt befogenhet att göra den framställning, som är i fråga, har jag derför desto heldre trott mig pligtig att för Kammaren framlägga någon utredning af förhållandet, på samma gång jag hoppas, att, huru än Kommersekollegii göromål, sedan dess ursprungliga uppdrag upphört, snart sagdt sammanletats från olika håll, vi dock ännu icke må hafva kommit derhän, att ett gammalt Rikskollegium skall behöfva belastas med åliggande att inför Konungen afgifva utlåtande om och omdömen öfver, huruvida Riksdagens delegationer efterlefva sina instruktioner eller öfverskrida sin befogenhet. Härom tager jag för alldeles afgjort, att Riksdagen sjelf förbehåller sig sin pröfningsrätt.

Herr Sjöberg: Jag skall anhålla att få börja, der den näst föregående talaren slutade, nemligen i fråga om det sätt, hvarpå Kommersekollegium i sitt underdåniga utlåtande till Kongl. Maj:t i anledning af sednast församlade revisorers berättelse, angående verkställd granskning af de under Kollegii förvaltning ställda fonder och medel, erkänt sig hafva tagit kännedom om den framställning, med hvilken revisorerne afslutat sagda berättelse och hvarom här är fråga. Hvad Kollegium såsom sådant icke kunde tillåta sig uttala — och jag hoppas, att *det* uttalande, som i antydda hänseende egt rum från Kollegii sida, är så submissivt som det gerna kan vara, då Kollegium, utan att tillåta sig något omdöme, huruvida den väckta frågan låge inom området af den revisorerne, enligt instruktion, tillhörande befattning, icke heller trott sig böra ens antydningssvis angifva de erinringar, berörda framställning skäligen skulle kunna föranleda, vid det förhållande nemligen, att Kongl. Maj:t icke anbefallt Kollegium att derom afgifva något yttrande — hvad, säger jag, Kollegium såsom sådant, möjligen icke borde tillåta sig, kan en enskild riksdagsman tillåta sig, och det är just af en sådan rätt, jag nu ämnar mig begagna. Det synes mig tydligt och klart, att Riksdagens revisorer, enligt sin instruktion, redan hafva ett tillräckligt vidsträckt, omfattande och innehållsrikt fält för sin verksamhet, utan att de behöfva utsträcka sin granskningsrätt till områden, hvilka ligga utom den be-

stämdt angifna gränsen för deras befattning. Ty hvad än må hafva blifvit förut yttradt i denna sak, står det dock fast, att här är fråga om en åtgärd, som rör rikets styrelse och förvaltning, samt att revisorerne i afseende derå uttalat ett omdöme, hvartill åtminstone jag för min del anser, att revisorerne saknat all befogenhet — åsyftande jag härmed naturligtvis icke de grunder, på hvilka framställningen hvilat, utan uttalandet i och för sig. Skulle man nemligen antaga, att revisorerne hafva en *sådan* granskningsrätt, som de här tillvällat sig, torde ej finnas något, som hindrar, att revisorerne kunna utlåta sig snart sagdt om hvilket ämne som helst, som kan blifva föremål för mensklig kunskap. Finna sålunda revisorerne, att, efter deras uppfattning, grundlagarne i en eller annan del icke äro sådana, de böra vara, framställa de förslag till ändring deruti. Är vidare något till civillagen hörande att anmärka, kunna de under samma förutsättning äfven dermed taga befattning. Sådant låter ganska väl tänka sig. Man berör t. ex. under den granskning, som tillkommer revisorerne, af lånedokumenter och sådant borgenssystemet; man finner de principer, på hvilka kreditlagstiftningen i denna del hvilat, vara olämpliga och skadliga; — man anser, att någon förändring börga rum i denna lagstiftning och genast uppställa revisorerne nya grunder derför. Likaså låter det tänka sig, att revisorerne i frågor, som falla inom kriminal- och kyrkolagstiftningens områden, kunna med samma rätt uttala sig, utan att anse sig derigenom hafva öfverträtt sin befogenhet. Men jag vill icke längre uppehålla mig vid alla de orimliga konsekvenser, hvartill en dylik tolkning af revisorerens maktfullkomlighet måste otvetydigt leda.

Jag skall endast i korthet fästa mig vid det särskilda förslag, angående öfverflyttning till andra embetsverk af de till Kommersekollegii verksamhet hörande göromål, hvarom revisorerne gjort framställning och som nu är i fråga.

Jag må bekänna, att jag för min del icke kan finna annat, än att detta förslag är, lindrigast sagdt, något besynnerligt. Att öfverflytta göromål, hvilka äro af en alldeles särskild art samt i följd deraf hafva en bestämd och gifven karakter, till embetsverk, för hvilka behandlingen af sådana ärenden måste vara främmande — såsom till Jernvägstrafikstyrelsen, Styrelsen öfver väg- och vattenbyggnader, Öfverintendents-embetet, Generaltullstyrelsen, Sundhetskollegium, Landtbruksakademien, städernas kommunalstyrelser och vederbörande landshöfdingeembeten med flera — är i sjelfva verket en orimlighet, hvilken, så vidt jag vet, icke heller blifvit annorstädes försökt. Jag ber härvid få anmärka, att jag ingalunda uppträder såsom advokat för Kommersekollegii bibehållande. Säge jag härvid endast på min enskilda fördel, borde jag önska att detta embetsverk upphörde ju förr dess heldre. Men detta har nu blifvit ett tal och med något tal skall man sysselsätta sig. En lång tid var det landshöfdingarne, som skulle bort. Derefter eller snarare samtidigt blef det, såsom Herrarne torde erinra sig, biskoparnes tid att aldrig få ro. Riksdag efter riksdag talade man om deras umbärlighet och nödvändigheten att upphäfva deras befattningar. Så kommo kronofogdarne i sin tur på dagordningen. Sednast vid denna riksdag har man väckt förslag om indragning af dessa tjänster. För närvarande är det dock före-

trädesvis Kommersekollegium, som i berörda afseende kommit på tal, och detta kan åtminstone vara nyttigt så till vida, som de öfrige derigenom fått eller kunna få någon hvila. Nu kan man möjligen antaga, -- med hänsyn till den ombytthet i tänkesätt, hvarpå våra Riksdagar lemnat flera bevis -- att Kommersekollegium äfven skall förunnas en sådan ro, men för min del önskar jag icke detta. Äfven jag är af den åsigt, hvilken jag tillförene också haft tillfälle att här uttala, att detta Kollegium, likasom hvarje annat med detsamma jemförligt kollegialt embetsverk, kan upphöra. Men jag tror, att förhållandena för närvarande icke äro sådana, att det bör ske ännu. Det torde tillåtas mig att härvid fästa Kammararens uppmärksamhet å det utlåtande, som afgafs vid 1868 års riksdag af det Särskilda Utskott, som då tillsattes för behandling af frågan om åtgärders vidtagande till besparing i utgifterna för den civila administrationen samt med förslag till grunder för ett sådant ändamåls vinnande. I detta betänkande behandlas frågan om det relativa företrädet af det kollegiala och det departementala förvaltnings sättet, och Särskilda Utskottet kom till den åsigt, att de gamla rikskollegierna borde upphöra, såsom inom administrationen fristående embetsverk, och en fullständig departementalstyrelse i stället införas. Dervid gjordes likväl af Utskottet den väsendliga erinran, att hvad som i främsta rummet erfordrades inom området för denna reform vore, att Kongl. Maj:t befriades från de så kallade administrativa besvärsmålen; och, innan detta skett, ansåg Utskottet det vara för tidigt att öfvergå till den departementala behandlingen. Ännu har, så vidt jag känner, någon åtgärd i sådan syftning icke blifvit af Kongl. Maj:t vidtagen, för så vidt som Kongl. Maj:t sedan dess icke från sig skiljt en enda grupp af de mål, som nu af Kongl. Maj:t i Statsrådet afgöras och göra detsamma till en verklig domstol. Detta är i min tanke ett abnormt förhållande, som, äfven från andra synpunkter betraktadt, bör upphöra. Dermed är ock rätta gången af reformen angifven. Så tänkte jag då, och jag anser äfven nu, att man i främsta rummet bör frigöra Statsrådet från dessa besvärsmål, hvilka alldeles otillbörligen tynga på regeringens tid och arbetskrafter. Först sedermera kan det, enligt min öfvertygelse, med utsigt till verkligt gagn, blifva fråga om den koncentration af förvaltningen, som åstadkommes genom en ombildning af de centrala embetsverken till byråer inom de särskilda departementen, och hvilken numera kan sägas vara af behovet påkallad. Ty en af de omständigheter, som mest tala för en dylik ombildning af våra administrativa förvaltningsformer, är den, att den föreslagna förändringen afser att, så mycket ske kan, koncentrera kraften, insigterna och upplysningen just hos regeringen och göra densamma så stark, som den under nuvarande representativa förhållanden bör och behöfver vara. Men innan någon reform föregått med hänsyn till den administrativa domsrätten i syfte att flytta pröfningen af dithörande tvistemål utom regeringen, tror jag, som sagdt är, icke, att den kollegiala förvaltningen lämpligen kan upphöra.

Hvad särskildt beträffar formen för öfverflyttningen af Kommersekollegii göromål på andra embetsverk, som den förre talaren äfven i korthet vidrörde, synes det mig vara gifvet, att det väsendtigaste af de ärenden, hvilka det tillkommer Kollegium att handlägga, måste öfvertagas

af Civildepartementet, under förutsättning att detta departement vid den tid, då öfverflyttningen sker, har samma verksamhetsområde som nu, eller, med andra ord, så vida man icke finner för godt att inrätta ett nytt statsdepartement, på hvilket största och hufvudsakligaste delen af Kollegiets åligganden skulle öfverlåtas. Alltnog — dit, eller till Civildepartementet, anser jag, att behandlingen af dessa göromål måste öfverföras. För att ådagalägga detta, vill jag nu endast fästa uppmärksamheten på en klass af ärenden, som vid första påseendet synes med största lätthet kunna öfverlemnas till ett annat departement eller konsulsärendena. Mig har det städse förefallit såsom gifvet och klart, att när Kommerskollegium må komma att upphöra såsom kollegialt embetsverk, dessa ärenden böra hänskjutas till någon byråförvaltning inom Civildepartementet. Detta har sin grund deruti, att en sådan särskild förvaltning för norska ärenden af denna art finnes för Norges del i det Norska departementet för det inre uti vissa fall och hos norska regeringen i sin helhet för andra. Skulle nu dessa mål, såsom revisorerne synas hafva antagit, komma att för Sverige sortera ensamt under Utrikes-departementet, der desamma, så vidt de röra båda rikena gemensamt, äfven skola slutligen handläggas, förefaller det mig, att dessa mål, hvad Norge beträffar, skulle få en mångsidigare utredning, än hvad de för Sveriges del kunde erhålla i Utrikes-departementet, som dock måste i viss mån betraktas såsom ett unionelt embetsverk, samt i följd deraf Norges intressen gent emot Sveriges i slika fall kunna med större styrka framhållas och bevakas. Hvad jag nu i sjelfva saken yttrat, innefattar emellertid blott några antydningar om den riktning, i hvilken reformen, enligt mitt förmenande, bör gå. I allt fall torde skiljaktigheter i åsichter emellan mig och den sednaste statsrevisionens ärade ordförande icke vara synnerligen stor i verkligheten. Den reform, hvilken han synes så lifligt omfatta, finner äfven jag önskvärd. Lika litet, som han, finner jag den vara omöjlig att genomföra. Men jag anser att densamma bör föregås af en annan reform: att den först derefter inträder i sitt rätta skede, och att den endast i sådan ordning kan blifva fruktbärande.

Friherre Åkerhjelm: Jag vill blott yttra några ord med anledning af den siste talarens uttalanden emot revisorerne. Mig veterligen äro dessa revisorer den enda delegation af Riksdagen, som kan vara i tillfälle att taga kännedom om ett förvaltande verks göromål och åligganden och, i detta fall särskildt, att närmare granska Kommersekollegii diariier, och utan en sådan granskning föreställer jag mig, att det vore omöjligt att inför Riksdagen framlägga en, i hvad den rör detta verk, fullständig revisionsberättelse. Jag vet icke hvarföre man skall afhålla statsrevisorerna från denna granskning, helst om från densamma sedan kan hemtas stöd för åsichter som redan flera gånger ledt till en underänig skrifvelse, och möjligen kunna en dag föranleda Kongl. Maj:t att fatta ett afgörande beslut i en af Riksdag och Regering länge uppmärksamrad fråga; tvärtom synes mig sådant falla under revisorernes befogenhet. Icke heller tror jag att, då Kongl. Maj:ts tillmötesgående blifvit så tydligt uttaladt som i statsrådsprotokollet af den 4 Juni 1868, grannlagenheten mot konungamakten på detta sätt trädes för nära. Detta säger jag med

afseende på hvad den ärade talaren påpekade, att om sådant i allmänhet tillåtes, som hvad revisorerne här vågat göra, skulle möjligen framtida revisorer komma att befatta sig med snart sagdt hvad slags frågor som helst, med grundlagsfrågor, bankfrågor, lagtolkningar, o. s. v. Jag ber härutinnan endast att få fästa hans uppmärksamhet på, att i fråga om statsmedel och dessas användande jag och mina kamrater, likasom alla föregående revisorer, ansett oss befogade att göra framställningar och utredningar; och det lärer väl icke kunna bestridas, att ju en fråga, som innebär en sannolik besparing för staten af omkring 34,000 R:dr årligen, angår statsmedel. I alla sådana fall, der statens medel äro i fråga, icke blott kunna utan äfven böra Riksdagens revisorer, så vidt jag förstår, söka undångöra det förarbete som är behöfligt till ledning för det Utskott, hvilket vid riksdagen har att sysselsätta sig med utredning öfver huru hela rikets penning- och medels-förvaltning skall ordnas. Således tror jag icke, att den slutsats, hvartill den ärade talaren kom angående stats-revisorernes befogenhet, var berättigad.

Jag ber vidare att få nämna, att i den bouppteckning, om jag så får säga, öfver Kommersekollegii göromål, som revisionsberättelsen innehåller, revisorerne icke hafva satt i fråga, att sådana embetsverk som Jernvägstrafikstyrelsen, Styrelsen öfver väg- och vattenbyggnader, Öfverintendentembetet, General-tullstyrelsen, Sundhetskollegium, Landtbruksakademien m. fl. skulle åtaga sig några Kollegii *embetsgöromål*, utan revisorerne hafva dervid endast framställt den åsigten, att Kongl. Maj:t lika väl direkt från dessa embetsverk skulle kunna infordra de *utlåtanden*, ur hvilka nu, såsom den ärade talaren torde bättre än någon annan hafva sig bekant, resumeras hvad som i Kollegii underdåniga utlåtanden innehålles; en omväg som kan synas mången temligen öfverflödig.

Med afseende på den vid konsulsfrågors behandling af talaren framhållna stora fördelen för Norge att fortfarande hafva en mellanlänk i ett departement för det inre, under det att vi här, om Kommersekollegium indrages, skulle få endast en byrå för handels- och konsulatärenden, lydande under Utrikes-departementet, är jag af alldeles olika åsigt med den ärade talaren. Jag tror det skulle vara en särdeles stor fördel för Sverige att endast hafva denna byrå, der ärendena direkt kunde beredas och behandlas utan att behöfva betungas med särskildt embetsverk som måste höras i dessa ärenden, en omväg hvaraf jag icke kan förstå gagnet.

Man skulle också kunna säga, att Kollegiets nuvarande tjänstemän torde komma på indragningsstat, och således skulle besparingen för statsverket icke genast blifva särdeles stor. Men för det första äro åtskillige af dessa tjänstemän af Kongl. Maj:t tillsatte endast på förordnande — och, såsom frågan nu står, torde väl knappast någon tjänst inom verket hädanefter annorlunda tillsättas; vidare är presidenten pensionsmässig, så vidt jag vet; och hvad Kollegiets öfrige tjänstemän beträffar, så tror jag att ej få bland dessa lämpligen skulle kunna öfverföras till de nya tjänster och den byrå jag tänkt mig erforderliga för att öfvertaga kollegiets bestyr, och slutligen torde några af ålder och meriter vara berättigade till att vänta befordran till andra och högre platser inom administrationen, der deras insigter och förmåga skulle komma staten till gagn och nytta.

Jag vill icke längre upptaga Kammarens tid, utan ber endast få

än en gång framhålla, att om jag icke motsätter mig Utskottets utlåtande, så sker det därför, att jag hyser fullt förtroende till de tvänne män, som nu sitta i Konungens Råd, och hvilka, innan de i Statsrådet inträdde, från representantplatsen, på sätt jag, då jag förra gången hade ordet, anförde, uttalat säkerligen väl stadgade åsikter i frågan, dem jag hoppas att de ännu vidhålla, och hvilka jag är öfvertygad om att de ega kraft och förmåga att äfven genomdrifva.

Hans Excellens Utrikes-statsministern Herr Grefve Wachtmeister: Jag har begärt ordet endast med anledning af Friherre Åkerhjelm's yttrande om konsulatärendena, hvaraf tycktes framgå, att han önskade, att den del af dessa ärenden, som nu behandlas af Kommersekollegium, skulle öfverflyttas till Utrikes-departementets handels- och konsulatafdelning. Jag kan fatta mig kort, enär jag fullkomligt instämmer med hvad Herr Sjöberg i detta hänseende yttrat; jag vill endast tillägga, att departementets konsulatafdelning behandlar och skall behandla sådana konsulatärenden, som äro för båda rikena gemensamma, hvaremot Kollegiet blott sköter Sveriges ärenden. Skulle under Utrikes-departementet inrättas en sådan byrå, som friherre Åkerhjelm tycktes åsyfta, så skulle denna endast handlägga svenska ärenden och således äfven aflönas endast af Sverige, hvilket dock vore ganska olämpligt när departementet för öfrigt aflönas af båda rikena gemensamt och handlägger de för båda gemensamma angelägenheter, således är ett för begge rikena gemensamt embetsverk. Då nu motsvarande, det vill säga rent norska ärenden i Norge handläggas af Norska departementet för det inre, så synes all analogi tala för att de rent svenska ärendena, som nu handhafvas af Kommers-kollegium, i händelse af dettas indragning, blifva förlagda under Civildepartementet.

Herr Olof Fredrik Pettersson: Då jag har väckt motion om Kommersekollegii indragning, så anser jag mig här böra yttra några ord, då Utskottet på grund af en föregående skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet lyckligt och väl affärdat motionen utan att bifalla ringaste del deraf. Måhända förslaget var till någon del bristfälligt, jag vill icke bestrida möjligheten deraf; det hör nu egentligen icke hit. Emellertid låter man nu här påskina, att man gerna kunde undvara detta Kollegium. Hvarföre motsätter man sig då dess indragning? Jag vågar icke tro, att andemeningen är så, som yttrandena gifva vid handen, ty då skulle man ju icke så motsätta sig saken.

Här torde nu emellertid för denna gång icke kunna göras annat än godkänna hvad Utskottet framställt, men jag instämmer i Friherre Åkerhjelm's önskan, att frågan snart måtte slutligen nå sin lösning.

Öfverläggningen var slutad. Punkten lades till handlingarne.

§ 10.

Föredrogos och biföllos Stats-Utskottets memorial:

N:o 24, angående medgifvande för Fullmäktige i Riksgälds-kontoret att godtgöra beloppet af några vid eldsvåda förkomna premieobligationer;

och N:o 25, angående erbjuden slutliqvid för lånet till aftappning af vattendränkta trakten Slöjdan i Wermlands län.

§ 11.

Till afgörande företogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition i fråga om afskrifning ur Kronans jordebok och räkenskaper af Böle bys skattelaxfiske.

Härvid yttrade

Herr Almqvist: Utskottet har här föreslagit en inskränkning uti Kongl. Maj:ts nådiga förslag i denna fråga. Kongl. Maj:t hemställer nemligen, på grund af förutgången utredning, att Riksdagen måtte medgifva, det Böle bys skattelaxfiske finge ur Kronans jordebok och räkenskaper för alltid afskrifvas, under det att Utskottet tillstyrker bifall härtill endast på det sätt, att den fisket åsatta ränta finge, från och med nästkommande år och så länge fiskerättigheten icke utöfvas, i Kronans räkenskaper afkortas. Nu är förhållandet med denna sak följande. Fisket har ursprungligen varit ett kronofiske på särskild plats i Ume elf, och Kronan hade icke någon vidare rätt till fiske, emedan Kronan icke egde någon strand, utan endast den plats i sjelfva forssen, der fisket varit anlagdt. Nu hade under tidernas lopp kungsådran tagit en annan riktning på sidan om det ställe der fisket var beläget, samt derunder utskurit marken på Ytterhiske bys område och förorsakat uppdämningar å andra ställen genom ditförd äfja och lös jord. Då fann man nödigt att göra något för att hindra ytterligare utskärningar och elfvens vidare uppgrundning. Jag ber få nämna såsom ett föregående, att redan 1851 inköptes detta fiske mot skatteränta af Böle by i Westerbotten, och denna by fick således samma rätt som Kongl. Maj:t förut haft till fisket; den årliga räntan skulle utgöra 1 tunna 15 skålpund salt lax, motsvarande 54 R:dr 9 öre rmt enligt ränteförvandlingsuträkningen. När nu vattnet tog en annan riktning och vållade skada dels genom utskärningar och dels genom uppdämningar, så fann man, såsom nämndt, nödigt att hindra vidare skada. Ytterhiske byamän, som voro mest intresserade häraf, för-
enade sig då om beslut att söka inlösa fisket och åstadkomma en upprensning af sjelfva elfven, hvilken måste ske å samma ställe der det forna fisket var beläget, samt ingingo till Kongl. Maj:t med anhållan om statsbidrag, hvilket af Kongl. Maj:t i November 1868 beviljades med 10,000 R:dr. Det första dessa byamän hade att göra, var att inlösa fisket som tillhörde den midtöfver liggande byn, — och det inlöstes med öfver 3,000 R:dr, hvarjemte de äfven måste åtaga sig att svara för den årliga fiskeräntan med 54 R:dr 9 öre. Sedan började arbetet med det nya afloppets upptagande, som afsåg strömfårans inledande i dess forna riktning till förekommande af vidare skada på den motsatta stranden och uppdämningarnes fortgående. Detta arbete var förenadt med stora och betydliga uppföringar, med anledning hvaraf Ytterhiske bymän ånyo ingingo till Kongl. Maj:t med anhållan att blifva befriade från fiskeräntan, synnerligast som fisket icke vidare kunde utöfvas. Kongl. Maj:t fann denna

begäran billig och afgaf proposition till Riksdagen om räntans afskrifvande. Då säger Utskottet, att räntan bör tillsvidare i Kronans räkenskaper afkortas, men att strandegarne skulle vara skyldige att utgifva den så snart fisket åter upptoges. Jag ber i detta hänseende få fästa uppmärksamheten å stadgandet uti 9 § af Kongl. Förordningen den 29 Juni 1852 angående fiskerierna, hvori säges att "Kronans rätt på grund af häfd till enskilda fisken i vissa vattendrag ej må sträckas till andra lägenheter än dem, der sådana fisken af ålder varit och ännu innehafvas — — — —."

Det var *Kronans* rätt till fisket i denna elf, som å nämnde hyamän öfverflyttades, och dessa kunna således icke lägga fisket å något annat ställe än der det förut fanns. Nu är en kanal upptagen, hvilken utgör utloppet för Ume elf, och denna går just öfver det ställe der fisket förut var beläget; således kan fisket icke heller läggas på *samma* ställe, utan att denna kanal åter skulle stängas, och hela ändamålet med det gjorda arbetet förfelas. Följaktligen finnes intet skäl att antaga, det nämnda fiske åter skall komma att ega rum. Men det kan tilläfsventyrs sägas, och det antydes äfven af Utskottet, att vederbörande strandegare möjligen kunna göra sig skadeslöse, om de medelst begagnande af sådan fiskeredskap, genom hvars utsättande någon uppdämning eller förändring af strömmens riktning icke försakas, eller ock annorledes, i mer eller mindre mån draga fördel af den fiskerättighet, som åtföljt det förra kronolaxfisket i elfven. I detta hänseende ber jag få nämna, att Ytterhiske bys vattenrätt slutar strax ofvanom der fisket var beläget, och således kan denna by icke få något gagn af det förbättrade fiske, som kan komma att ega rum ofvanför det forna fiskestället eller med anledning af det forna kronofiskets upphörande. Det synes mig derföre, som desse strandegare, hvilka bekostat kanalen och inlöst fisket samt nu stå i ansvar för fiskeräntan, aldrig kunna få samma fiske upprättadt, och ej heller genom någon annan fiskeinrättning kunna få ersättning för det förlorade forna kronofisket. Af sådan anledning är det som jag vågar hemställa, att Kammaren med afslag å Utskottets hemställan ville bifalla Kongl. Maj:ts nådiga proposition i ämnet.

Jag ber dessutom få nämna, att jag icke rätt fattar hvad Utskottet i sin framställning menar dermed, att fiskeräntan må tills vidare afkortas. Häraf vill det synas, som meningen vore att fiskeräntan skall årligen först uppdebiteras och sedan åter afkortas; ty afkortning eger rum endast sedan uppdebitering först försiggått. Således skulle här användas en sådan omväg, att Kronans uppbördsmän först skulle uppdebitera räntan, sedan ingå till Konungens Befallningshafvande, förmodar jag, med hemställan huruvida den skall indrivas eller icke, och Konungens Befallningshafvande derpå bevilja afkortning så länge fisket ännu icke vore ånyo upptaget. En sådan afkortning eger väl Konungens Befallningshafvande i allmänhet rätt att meddela, men skall dock underställa densamma Kammarrättens pröfning, och således skulle nu äfven här en sådan pröfning förekomma, så vidt jag kan förstå.

Jag anser således, att, om Utskottets hemställan skulle bifallas, beslutet, utom att det vore alltför hårdt för strandegarne, äfven skulle förorsaka alltför långa omvägar vid utförandet. Troligen har det varit Utskottets mening att denna ränta, likasom för ödeshemman brukas, skulle

afskrifvas, med vilkor att åter uppdebiteras om fisket framdeles ånyo upptoges, och sådan borde, efter min tanke, Utskottets framställning varit för att kunna bifallas.

Emellertid hemställer jag, på de skäl jag nu anført, att Kammaren, med afslag å Utskottets framställning, bifaller Kongl. Maj:ts nådiga förslag; hvarå jag vågar anhålla om proposition.

Herr Grefve Posse: Det förefaller mig såsom all billighet och rättvisa här vore tillfredsställd, när, enligt Utskottets förslag, räntan helt och hållet försvinner, så länge fisket icke kan utöfvas. Skulle deremot ett sådant förhållande inträffa, att fisket framdeles kunde utöfvas, så har jag ganska svårt att finna någon anledning hvarföre bymännen äfven då skulle vara befriade från räntans utgörande. Jag tror således att här är fullt skäl att bifalla Stats-Utskottets hemställan i frågan.

I afseende på de af föregående talare nämnda omvägarne med uppdebitering och afkortning vågar jag påstå, att sådana icke behöfva ega rum, utan så länge fisket icke utöfvas, ligger det i sakens natur att afkortningen är helt enkelt likbetydande med befrielse från räntans utgörande, men om fisket åter upptages, måste sådant föregås af anmälan hos vederbörande myndighet, som då har att förordna om derefter skeende uppbörd af motsvarande ränta.

Herr Kallstenius: Jag hade icke observerat, att Stats-Utskottets ärade Herr ordförande före mig anhållit om ordet, i hvilket fall jag skulle ansett öfverflödigt att begära detsamma, men då jag nu blifvit uppropad, ber jag att få i ämnet yttra några ord.

Det torde förefalla en hvar temligen tydligt, att det icke är någon lätt sak att sitta här i Stockholm och med säkerhet bedöma förhållanden med strömmar och fisken i Norrland, isynnerhet då man, såsom jag, aldrig besökt denna del af landet. Såsom af utlåtandet synes, har Utskottet gjort hvad det kunnat för att skaffa sig erforderliga upplysningar rörande ifrågavarande skatte-laxfiske, i det Utskottet för sådant ändamål vändt sig till fiskeri-intendenten. Denne man, hvilken borde ega kanske den bästa kännedomen i sådana saker som den förevarande, har det oaktadt icke kunnat lemna ett definitivt svar, huru det förhåller sig med ifrågavarande fiske, om detsamma kan åter anläggas eller icke, utan han har sagt, att, för att afgifva ett bestämdt yttrande härom, det vore af nöden att göra en besigtning på platsen. Då fiskeri-intendenten har varit så försigtig i sitt uttalande, bör det icke förundra någon, att Stats-Utskottet ansett sig icke kunna så absolut bifälla Kongl. Maj:ts nu i frågan framlagda proposition. Jag för min del försäkrar, att jag icke har klart för mig, huruvida icke strömmens riktning ännu en gång kan förändra sig, och vederbörande strandegare derigenom åter i en framtid kunna komma i tillfälle att draga nytta af fisket vid Böle laxfiske. Å andra sidan vore det dock obilligt om, derföre att ett fiske förut funnits å platsen, egarne till detsamma skulle, oaktadt fisket blifvit utrifvet och icke vidare lemnade någon alkastning, fortfarande nödgas för detsamma betala skatt. Om man tager dessa båda sidor af saken i öfvervägande, tror jag man måste medgifva, att det är rättast och försigtigast att i frågan besluta, på sätt Stats-

Utskottet föreslagit, hvarigenom såväl Kronans rätt som Böle byamäns skäliga begäran, såvidt möjligt är, tillgodoses. Jag delar dock den åsigten, som här uttalats, att det i Utskottets förslag förekommande uttrycket "afkortas" är mindre lämpligt, hvarföre jag gerna medgifver, att detsamma, såsom här föreslagits, må utbytas mot ordet "afföras"; och yrkar jag, att Utskottets hemställan, efter vidtagande af nämnda lilla förändring, må af Kammaren godkännas.

Öfverläggningen var slutad. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Härefter började föredragningen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 27, i anledning af Riksdagens år 1870 församlade revisorers berättelse angående granskning af statsverkets samt andra utaf allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning.

Punkten 1.

Hans Excellens Utrikes-statsministern Herr Grefve Wachtmeister: Stats-Utskottet har visserligen i den nyss upplästa punkten af förevarande betänkande hemställt, att Riksdagen måtte vid den afgifna förklaringen i ämnet låta bero, men då Utskottet tillika uttalat, att icke tillräckliga upplysningar i sakförhållandena meddelats, ber jag att nu få uppläsa en i Utrikes-departementet upprättad redogörelse för dessa sakförhållanden:

Stockholms stads 5 procents-obligationer af den 30 September 1858 blefvo, enligt deras ordalydelse, efter 10 år uppsägbara äfven å innehafvarens sida. Vid tiden för ifrågavarande obligationsköp var detta förhållande dels nära förestående och dels hade det redan inträdt, när de sista köpen egde rum. Någon kapitalrabatt kunde icke af köparen, som behöfde köpa, betingas å sådana obligationer, ehuru den, som af en eller annan anledning var tvungen att sälja, å fondbörs verkligen fått, enligt officiel mäklare-attest, vidkännas en förlust af en half procent år 1868 och ännu i Februari år 1869 $\frac{1}{2}$ procent. För att komma i åtnjutande af denna utaf Herrar revisorer, såsom *icke obetydlig* betecknade kapitalrabatt af högst tillfällig natur, hade uppdrag måst lemnas åt någon att för konsulsfondens räkning öfvervaka de sällsynta tillfällen, när å fond-börserna ifrågavarande, till följd af deras uppsägbarhet, särdeles efterfrågade obligationer utbjödos, hvarvid dock varit att befara, att de med detta uppdrag och auktionsförrättningen förenade kostnader skulle slukat nästan hela det belopp, hvarmed de inropade obligationerna möjligen understigit pari.

Detta sätt, att medelst obligationsköp tillgodogöra konsulsfondens besparingar, har tillkommit af följande anledning: 7 § af Kongl. Maj:ts instruktion för chefen för kameral-afdelningen af den 27 April 1858 har följande lydelse: "till lättnad vid likvider å främmande orter eger chefen "för kameralafdelningen, att med statsministerns autorisation öppna "räkning med välkända bankirer i Stockholm eller utlandet, äfvensom att "genom dem låta utbetala traktementen, arfvoden eller ersättningar till

“de å mera aflägsna orter anställde diplomatiska eller konsular-embets-
“män och tjänstemän.”

Vid sitt tillträde till sin nu innehafvande tjänst fann — år 1862 — nuvarande chefen för kameral-afdelningen, att hans företrädare, med stöd af nyss citerade paragraf, hade med ett bankirhus i Stockholm en löpande räkning, hvars saldo till departementets favör alltid utvisade från år 1859 ett betydligt belopp af minst 34,000 R:dr R:mt, hvarå godtgjordes endast 3 procent ränta. För att förskaffa konsulsfonden en högre afkastning af dess besparingar, afslutades denna räkning, och de medel, som kunde beräknas icke behöfvas till konsulsfondens utgifters bestridande, placerades uti obligationer, *helst uppsägbara* på kort tid. Utaf dessas under åren 1863—1869 afkastade räntemedel, 11,614 R:dr 19 öre, har, alldenstund obligationerna icke lupit med mindre än 5 procent ränta, således en ökad tillgång af öfver 4,600 R:dr blifvit beredd till bestridande af konsulsfondens utgifter.

Kammaren behagade häraf finna, att chefen för Utrikesdepartementets kameralafdelning vid ifrågavarande obligationsköp endast haft för afsigt att vinna ökade tillgångar, hvilken afsigt också lyckats, i det att den derigenom uppkomna vinsten, såsom jag redan nämnt, uppgått till 4,600 R:dr, hvaremot den besparing, som skulle uppstått, derest obligationerna inköpts efter en kurs af 99 $\frac{1}{2}$ eller, låt vara äfven en gång, af 99 $\frac{1}{8}$ procent, hade blifvit högst obetydlig och, såsom jag visat, i hög grad problematisk.

Herr Hedin: Herr Talman! Innan jag öfvergår till något yttrande om den nu föredragna punkten i Utskottets betänkande, men icke utan anledning af densamma, ber jag få framställa ett par allmänna anmärkningar.

Bland de många visa, politiska bestämmelser och inrättningar, för hvilka vi hafva 1809 års grundlagsstiftare att tacka, intager, enligt min åsigt, statsrevisionen ett bland de viktigaste rummen, såsom en bland de förnämsta af våra konstitutionela garantier. Det har dock icke gått med ens eller utan svårigheter, att i detta fall mer än i andra, såsom ordstäfvet lyder, “göra kartan till en sanning”, men numera tror jag det böra erkännas, att man i statsrevisionens berättelse har ett utmärkt material för bedömande af statsförvaltningens gång och en särdeles god ledning, i fråga om sättet att afhjelpa dess brister. Nu återstår, att man rätt tillgodogör sig detta värdefulla material; och det har i detta afseende för mig och för många varit en tillfredsställelse att se, det Stats-Utskottet, såsom 12 § i föreliggande utlåtande utvisar, har upptagit ett af revisorerne framlagdt förslag, som bör föranleda, om det vinner framgång, att revisionsberättelserna omfattas med större intresse än hittills. Emellertid, och under afvaktan af den antydda reformen, synes mig önskvärdt, att Riksdagen måtte egna någon större uppmärksamhet, än vanligen varit händelsen, åt revisorerne framställningar, och detta, utom för sakernas, äfven för de personers skull, som med skicklighet och nit utfört sitt maktpåliggande och mödosamma värf, och hvilka man väl torde vara åtminstone så pass mycken erkänsla skyldig. Detta påkallas af enkel billighet och rättvisa, när man ser huru revisorerne framställningar af vissa vederbörande bemötas, när man ser,

att de blott föranleda en sådan så kallad förklaring, som t. ex. den från Utrikes-departementet nu afgifna, om hvilken man lindrigast kan säga, att den ingenting alls förklarar, nemligen af hvad som behöfde och borde förklaras, eller att de bemötas med ett sådant svar som det af Jernvägsstyrelsen afgifna, om hvilket jag icke kan undertrycka min förundran, att det icke icke redan ådragit sig Kongl. Maj:ts ogillande uppmärksamhet.

I den förevarande punkten af Utskottets utlåtande hänvisas vi till en paragraf i revisionsberättelsen, hvori anmärkning göres mot ett för konsultsfondens räkning verkställt obligationsköp. Dervid har i första rummet ådragit sig min uppmärksamhet, att en sådan åtgärd som den nämnda, har kunnat vidtagas af chefen för Utrikes-departementets kameralafdelning. Jag har sökt att förvärfva mig visshet, om han dertill varit fullt befogad, men kan icke neka, att ännu några tvifvelsmål derom hos mig förefinnas, och det har förundrat mig att icke finna något rörande denna sidan af saken yttradt, vare sig af statsrevisorerna eller åtminstone af Stats-Utskottet. Det heter i § 1 af den af Kongl. Maj:t för chefen för kameralafdelningen utfärdade instruktion, att han eger att på eget ansvar förvalta de för Utrikes-departementets behof anslagna medel. För att förstå vidden af detta uppdrag har jag dermed jämfört 10 § i samma instruktion, deri det heter, att han är för räkenskapernas förande och kassaförvaltningen ansvarig. Detta synes mig innebära en tydlig begränsning af det evasiva uttrycket i förstnämnda §, och därför kan jag icke undertrycka mina tvifvelsmål, om chefen för Utrikes-departementets kameralafdelning haft befogenhet att vidtaga en sådan förvaltningsåtgärd som detta obligationsköp. Detta är den ena sidan af saken. Den andra är, att enligt instruktionens § 10 det åligger chefen för kameralafdelningen, att, när en anmärkning t. ex. af statsrevisorerna göres med anledning af Utrikes-departementets räkenskaper, då med den äskade förklaringen skyndsamligen inkomma. Vi se nu, att i stället för en sådan förklaring har kommit ett intyg från Utrikes-statsministern, ett intyg som icke innehåller någon som helst utredning af det anmärkta förhållandet eller något spår till skäl och bevis emot den af revisorerna afgifna anmärkningen, utan endast ett påstående af Utrikesministern, att anmärkningen saknat fog. Visserligen hafva vi nyss fått höra en förklaring, men den har kommit något sent. Efter åhörande af den flygtiga uppläsningen deraf är jag ej i stånd att fullt bedöma den, men så mycket står i alla fall fast — ty derom har jag å ort och ställe som vederbör förvissat mig — att ännu om hösten 1868 Stockholms vattenlednings 5-procents-obligationer af 1858 kunde erhållas till ett pris under pari; att sålunda herr Utrikesministerns intyg icke är korrekt, och att revisorernes anmärkning var befogad. För att i korthet sammanfatta det sagda: att obligationer inköpts för statsmedel till högre pris, än för dem behöfde erläggas, är ett faktum, hvilket ej af några försäkringar kan omintetgöras; då detta förhållande af revisorerna anmärktes, framkallade det icke en förklaring från den, som var skyldig att förklara sig, utan en försäkran eller ett påstående från annan person. Det är icke något sådant som afses med statsrevisionen och föreskrifterna om de förklaringar som böra å revisorernes anmärkingar afgifvas. Mig synes, att Stats-Utskottet näppeligen borde hafva kommit till det resultatet att vid den afgifna förklaringen låta bero

men för min del vill jag dock icke, i strid med Stats-Utskottet, göra något annat yrkande.

Herr Dufwa: Då den siste talaren framställt ett slags anmärkning emot Stats-Utskottet, derför att Utskottet icke, i anledning af revisorernes ifrågavarande anmärkning, yttrat sig angående chefsens för Utrikes-departementets kameralafdelning befogenhet att vidtaga dylika åtgärder som de omtalade obligationsköpen, så tillåter jag mig nämna, att jag å den afdelning af Utskottet, der detta ärende först behandlades, fästade uppmärksamheten på denna sidan af saken, som, enligt min åsigt, utgjorde hvad som först borde undersökas. Jag möttes dervid emellertid med den invändningen, att, då revisorerne icke hade egnat någon uppmärksamhet åt denna del af saken, det icke heller vore lämpligt att Utskottet upptog densamma; och i anledning häraf ansåg jag mig icke böra fasthålla vid min nyssnämnda åsigt. Men nu har denna särskilda fråga blifvit bestämdt upptagen under diskussionen och jemväl vidrörts af Hans Excellens Herr Utrikes-statsministern, då han omnämnde hvad som skulle berättiga chefen för kameralafdelningen att, på sätt som skett, använda konsulsiondens besparingar till inköp af obligationer. Såvidt den skriftliga uppsats, som Hans Excellens nyss föredrog, icke i detta afseende innehöll något, som undgick mig, är härvid att erinra, att chefen för kameralafdelningen, enligt den för honom utfärdade instruktion, väl skulle vara berättigad att hos in- eller utländska bankirer insätta de medel, som erfordrades för traktamenten och andra löpande utgifter, men att häraf alls icke följer rättighet att sålunda disponera öfver alla innehafvande medel, än mindre att förvandla dem i värdepapper. Men då någon skada för det allmänna icke i förvarande fall uppstått, är det icke min afsigt att påyrka någon anmärkning härom; dock vill jag påminna, att det icke är vanligt, att räkningsförare och kassörer hafva rättighet att allena bestämma om, huru de medel, de hafva om händer, skola användas, och att om sådant denna gång lemnat till och med vinst, det en annan gång kan medföra kännbar förlust. Såsom svar på den anmärkning den föregående talaren gjorde derom, att Utskottet icke yttrat sig öfver denna speciela del af frågan; må jag derjemte erinra, att då saken redan var genom obligationernas inlösande till nominalvärdet på nöjaktigt sätt arrangerad, Utskottets hemställan till Riksdagen icke gerna kunde blifva vidsträcktare, än sådan den nu föreligger. Men det framstår i alla fall såsom någonting ganska anmärkningsvärdt, att den tjänsteman, som det ansågs åligga att afgifva förklaring, i stället för att göra detta, endast åberopat ett intyg af en annan person — låt vara också hans chef — att denne pröfvat anmärkningen. Detta är ett, minst sagdt, eget sätt att förklara sig. Och då denne chef i sitt intyg förklarar, att han "på gjord anhållan af" sin underlydande — etc., så vill det synas, som han sjelf velat fränsäga sig allt intresse att söka utreda de af Revisorerne anmärkta förhållandena, utan endast på den underlydandes anhållan funnit sig böra göra någonting derför. Det förefaller mig derjemte såsom om "förhållandet med obligationsköpen" bort kunna bekantgöras lika väl inör revisorerne som inför chefen för Utrikes-departementet; och så som saken i revisionsberättelsen och förklaringen framstår kan man icke tro annat, än att ve-

derbörande icke velat underkasta frågan en allmännare och närmare granskning.

Genom de upplysningar man hittills fått är det emellertid icke styrkt, att, såsom det åberopade intyget innehåller, ifrågavarande obligationer ej kunnat erhållas under pari kurs; det är tvärtom nu erkänt af Hans Excellens Herr Utrikes-statsministern, att de *kunnat* fås för lägre pris än al pari, och det åberopade intyget är alltså i sjelfva verket vederlagdt. Det kunde också, då allmänna priset på obligationerna var lägre, endast under den förutsättning vara sannt, att man vid obligationsköpen gjort till sin uppgift att erhålla *vissa bestämda nummer* af den ifrågavarande obligationssorten och för sådana obligationer naturligtvis måst betala det pris, som innehavaren funnit för godt att betinga; hvaremot om, såsom jag vill antaga, det uti förevarande fall icke varit fråga om några sådana särskilda förhållanden, utan man endast velat inköpa obligationer af ifrågavarande slag, det icke förefinnes det ringaste tvifvel om, att de verkligen kunnat erhållas under parikurs.

Jag tror att hvad som nu förefallit skall medföra den goda påföljd att, om en annan gång en anmärkning skulle framställas af revisorerne mot Utrikes-departementets räkenskaper, densamma kommer att bemötas på annat sätt, än nu varit fallet; och det är i förhoppning om att så kommer att ske, som jag yrkar bifall till Utskottets förevarande hemställan.

Hans Excellens Herr Grefve Wachtmeister: Ehuru inköpet af ifrågavarande obligationer verkstälts redan innan jag tillträdde chefsplatsen för Utrikes-departementet, är jag likväl i tillfälle att derom lemna några upplysningar.

Att uti Utrikes-departementet för konsulstatens räkning tillföre varit innestående medel till högre belopp, än som erfordrades till löpande utgifterna, förskrifver sig från den tid, då anslag till denna stat, eller såsom den då kallades konsulsfonden, icke såsom nu af Riksdag och Storting årligen voterades, utan utgick, hvad Sveriges anpart beträffade, från handels- och sjöfartsfonden och voterades af norska Stortinget för tre år i sender. Detta anslag blef visserligen redan 1867 bestämdt till visst belopp, nemligen 40,000 R:dr Hamb. Banko eller 160,000 R:dr R:mt från Sverige och 30,000 R:dr Hamb. Banko eller 120,000 R:dr R:mt från Norge, men på den tiden, då konsulsväsendet skulle omordnas, anslogs dertill en större summa än då *för ögonblicket* behöfdes. Detta härledde sig deraf, dels att man ansåg olämpligt att så ofta förändra beloppet af det bidrag, som för ändamålet utgick från handels- och sjöfartsfonden, samt dels att då norska Stortinget sammanträdde endast hvar tredje år och det var omöjligt att för en så lång tidsperiod på förhand beräkna de utgifter, som möjligen kunde behöfvas, man måste redan från början anslå en summa, som med visshet kunde antagas skulle blifva tillräcklig. Emellertid, då nya konsultjenster icke kunde så hastigt inrättas, utan förberedande undersökningar derförinnan måste verkställas, blef följden den, att under de första åren anslaget icke åtgick till affönande af dåvarande konsulter och agenter, utan en besparing derå uppkom, som ansågs böra göras mera fruktbärande, än om den skulle insättas i något

bankirhus; och att chefen för Utrikes-departementets kameralafdelning dervid tillvägagick på nu anmärkta sättet, kan jag, med afseende å dåvarande förhållanden icke finna vara på något sätt obefogadt utan tvärtom ganska förtjenstfullt. Nu deremot äro förhållandena förändrade, derigenom att anslagen till konsulsstaten årligen voterats af Riksdag och Storthing, och derföre har Kongl. Maj:t på min underdåniga hemställan numera beslutat, att af den befintliga besparingen vid 1870 års slut ett belopp af 70,000 R:dr skulle återbäras, i det att 40,000 R:dr återlemnas till det svenska statsverket och 30,000 R:dr till det norska, till följd hvaraf å konsulsfonden numera icke finnas större tillgångar, än som äro behöfliga för löpande utgifter.

Något inköp af obligationer för denna fonds räkning kan således icke vidare ifrågakomma; i afseende å hvad af de siste talarne blifvit anmärkt rörande de under 1868 uppköpta kan jag blott upprepa hvad jag förut sagt, det jag anser, att chefen för kameralafdelningen i anmärkta hänseendet icke förfarit på något sätt oriktigt.

Herr Friherre Åkerhielm: Herr Talman! mine Herrar! Jag har begärt ordet närmast med anledning af de yttranden, som nyss afgåvos af två tudare på Stockholmsbanken. Jag är dem båda, såväl den af dem som först hade ordet, som den hvilken såsom ledamot i Stats-Utskottets inkomstafdelning så att säga genomarbetat statsrevisorernes berättelse, särdeles mycken tack skyldig för den uppmärksamhet och det arbete, de egnat summa berättelse.

Efter detta erkännande ber jag att få till besvarande upptaga en del af deras anföranden. De hafva framhållit såsom en uraktlåtenhet af revisorerne, att desse icke påpekat, huru chefen för utrikes-departementets kameralafdelning kunnat vara i tillfälle att använda konsulsfondens medel till inköp af obligationer. Hans Excellens Utrikes-statsministern har redan lemnat en utredning i denna del af frågan, och jag ber endast att till hvad han yttrat få göra ett tillägg. Under de sednaste statsrevisorerne hafva revisorerne inhemtat, att den i konsulsfondens räkenskaper upptagna behållningen i obligationer varit i ständig tillväxt, och vid sista statsrevisionen visade det sig af 1869 års räkenskaper för nämnda fond, af hvilka revisorerne ansågo sig jemväl böra taga kännedom, att behållningen äfven år 1869 icke obetydligt ökats, enär den då uppgick till 65,000 R:dr, men att den summa, hvarmed behållningen det sista året vuxit, eller 24,600 R:dr, icke användts till fortsatt inköp af obligationer utan var deponerad i Riksbanken, ehuru bland obligationerna bokförd. Den anmärkning revisorerne i följd häraf ansågo sig böra framställa, fick under sådant förhållande den stilisering, som af revisionsberättelsen synes, att revisorerne — till den kraft och verkan det vid Stats-Utskottets uppgörande af budgeten hafva kunde — fästade Riksdagens uppmärksamhet på att å konsulsfonden samlades behållningar å anslag, hvilka syntes öfverstiga behovet. Revisorerne ansågo sig nemligen icke böra särskildt fästa sig vid det förhållande, att obligationer under föregående år blifvit för de innestående medlen inköpta, emedan man nu, såsom vid de föregående revisioner, hvilka möjligen bort anmärka förhållandet, hyste den uppfattning, att det vore större fördel för det allmänna, om dessa medel voro

räntebärande, än om de voro skrinlagda i ett kassaskåp, och emedan revisorerna vid föregående revisioner uttalat den önskan, att kassaförvaltare icke må låta under händer hafvande medel innestå räntelösa. Genom den fränställning revisorerna emellertid gjorde, hafva vi nu uppnått det bästa resultat vi -- så vidt jag inser -- hafva kunnat önska, ty genom beslut den 25 November nästiidet år har Kongl. Maj:t stadgat, att hela den å konsulsfonden då befintliga behållning, omkring 70,000 R:dr, skulle till de svenska och norska statsverken återbäras, i förhållande till hvardera rikets bidrag till konsulsstatens utgifter, genom hvilket beslut svenska statsverket återfick 40,000 R:dr. Då jag således, såsom nämnt, anser, att målet med revisorernas fränställning nu är vunnet på ett sätt, som icke lemna något öfrigt att önska, och hvarigenom jemväl ett belopp statsmedel blifvit tillgängligt, så betydligt att dermed, om jag så får uttrycka mig, kostnaderna för revisionsförrättningen kunna mer än väl betäckas, hoppas jag, att de båda ärade representanterna från Stockholm behagade anse, att någon beklaglig efterlåtenhet från revisorernas sida i det anmärkta hänseendet näppeligen har egt rum. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr Rundgren: Jag har begärt ordet med anledning af det intryck jag erhöi af de anföranden, som nyss afgäfvos af ett par talare på Stockholms-bänken. Det föreföll mig nemligen, som om desse Herrar gjort till en uppgift för sig att fränställa anmärkningar emot det nu ifrågasvarande statsdepartementet; och då antagligen, förutom mig, äfven flere af Kammarens ledamöter erfarit samma intryck, anser jag, att det från Kammarens sida icke vore rätt värdigt att låta ett sådant intryck utan all reservation kvarstå.

Den anmärkning revisorerna här gjort är ju i sjelfva verket af ganska obetydlig vikt, ty de säga blott, att det ådragit sig deras uppmärksamhet att ifrågasvara obligationer, *enligt anteckning i räkenskapen*, blifvit al pari inköpta. Det ligger någonting särskildt i den der mellanmeningen "enligt anteckning i räkenskapen", hvilket tyckes antyda det revisorerna å sin sida ansett, att det icke gått så alldeles rätt till, då dessa obligationer blifvit inköpta för så högt pris. Denna anmärkning drabbar ju egentligen chefen för kameral-afdelningen. Denne var det ju således, som måste känna sig manad att söka rentvå sig från den slags beskyllning, som anmärkningen tyckes innebära, och det var alltså i sjelfva verket han som borde fränställa en anhållan om att få visa, det obligationerna verkligen blifvit inköpta efter pari kurs; och till hvem skulle han då vända sig, om icke till sin främste förman? När då denne tydligt förklarat, att chefen för kameral-afdelningen ådagalagt, att obligationerna blifvit al pari inköpta, och att de icke kunnat erhållas för lägre pris, månne man icke då skulle kunna låta det stadna vid hvad Utskottet hemställt och utan att söka göra så stor affär af densamma. Jag tror nemligen, att man egentligen icke gagnar det allmänna, då man lägger vikt på saker, som i sjelfva verket sakna egentlig betydelse.

Herr Hedin: Herr Talman! Det skulle otvifvelaktigt i detta ögonblick

blick fått förblifva, enligt den siste talarens önskan, vid hvad Stats-Utskottet föreslagit, derest han ej funnit lämpligt att taga till ordet.

Hvad först angår hans anmärkning, att jag och andra, som nyss haft ordet, dervid ej gått tillväga på det sätt som bör iakttagas, för att gagna det allmänna, beder jag att åt den enskilde representanten själf, som ej kan af någon annan låta sig sina pligter föreskrifvas, få i främsta rummet förbehålla omdömet härom. Misstager han sig, så fälles domen deröfver å vederbörligt håll; men jag kan ej finna det lämpligt, att den ene representanten söker gifva den andre förhållningsordres.

Hvad beträffar talarens uttydning af ett förment hemligt syfte i den nu ifrågavarande paragrafen i revisorernes berättelse, så är det en exeges, som möjligen på vissa håll kan passa vid bibeltolkningen, men icke här. Dock härom är ej nödigt att jag yttrar mig, då jag förmodar att revisorernes ordförande ej lemna något dylikt obesvaradt.

Friherre Åkerhjelm: Herr Talman! mine Herrar! Jag hade icke tänkt upptaga Kammarens tid med något vidare yttrande i denna i sig själf icke särdeles betydande fråga, men då jag blifvit direkt uppkallad af den siste talaren och indirekt af talaren på östgöta-bänken, anhåller jag att få säga ännu några ord.

Såsom anfördt blifvit, hafva revisorerne påpekat, att, enligt konsulsfondens obligationsräkning, under revisionsåret blifvit, på sätt konsulsfondens hufvudbok själf vitsordar, *al pari* inköpta en del Stockholms stads 5-procentobligationer af den 30 September 1858, hvilket inköp ådrog sig revisorernes uppmärksamhet, emedan, enligt hvad allmänt troddes, och man och man emellan antyddes, dessa och likartade obligationer, vid den tiden de inköptes, vanligen stodo att erhålla till kurs under *pari*. Under sådana förhållanden torde det väl hafva varit revisorernes oafvisliga pligt och skyldighet att, på sätt ock skett, i revisionsberättelsen intaga hvad sålunda förekommit, på det saken måtte komma till deras principalers, Riksdagens ledamöters, kännedom, samt på det förklaring öfver förhållandet måtte från Chefen för Utrikes-departementets kameralafdelning inkomma.

Nu hafva vi visserligen erhållit en sådan förklaring, men att densamma skulle stödja sig på ett sådant intyg, som det förevarande, det hade jag icke väntat mig. Jag hade helst sett, att jag under de granlaga förhållanden, hvori min forna tjenstgöring ställer mig, sluppit ingå i något tal om just den punkt, hvarom ifrågavarande anmärkning rör sig, men då jag dertill så att säga blifvit drifven af en föregående talare, måste jag göra det. Jag får då tillkännagifva, att, efter min uppfattning, det intyg, på hvilket en nöjaktig förklaring borde hafva hvilat, skulle hafva varit afgifvet icke af Herr Chefen för Utrikes-departementet, hvilken i detta fall — huru förtjent af vördnad och aktning han än må vara — dervid icke är rätte mannen, utan af Stockholms börs, eller någon af Stockholms köpmän, bankirer eller mäklare, med ett ord af sakkunnig person, samt att detsamma borde hafva innehållit i klara, oförtydbara ord, att *sådana* obligationer, som de förevarande, vid tiden då obligationsköpet i fråga egde rum, icke kunde erhållas till pris *under pari*. Jag beklagar att just jag måst säga detta, men, såsom nämnt, har jag dertill blifvit nödd och tvungen.

Herr Dufwa: Gerna instämmer jag med representanten på Norrköpings-bänken deruti, att förevarande fråga icke är af den vikt, att hon kräver en långvarig öfverläggning, men då samme representant, det oakadt, funnit sig föranlåten att söka nya tvistepunkter, så måste ju detta leda till förlängning i diskussionen.

Hvad representanten från Norrköping behagade yttra har redan blifvit i flera delar bemött af de talare, som före mig haft ordet; jag vill därför inskränka mig till att fästa uppmärksamheten på, hvarthän det skulle leda, om samma grundsats, som den ärade Norrköpingsrepresentanten funnit lämplig i afseende å Utrikes-departementet, skulle följas af hvarje myndighet eller tjänsteman, mot hvilken revisorerne framställt en anmärkning. Om desse, i stället för att afgifva förklaring, skulle framlägga intyg, som på begäran erhållits af andra personer, och dessa intyg lika innehållslösa som det här ifrågavarande, d. v. s. endast uttryckande en subjektiv åsigt, så skulle ju de, hvilka det tillkommer att bedöma saken, sakna all ledning för sitt omdöme. Då emellertid anmärkningarna skola, med ledning till en del af förklaringarne, bedömas af representationen, huru kan man inom denna vilja åtnöjas med att den förklarings-skyldige endast åberopar ett dylikt intyg, som icke lemnar hvarken upplysning i sak eller ledning för sjelfständigt bedömande af förhållandet.

Ett sådant sätt att afgifva förklaring har likväl blifvit förordadt af den representant jag nyss antydt. Emot en sådan uppfattning af skyldigheten att förklara sig öfver revisorerne anmärkingar anser jag att protest bör göras, och denna pligt har jag härmed velat fullgöra.

Öfverläggningen var slutad. Utskottets hemställan bifölis.

Punkten 2.

Hans Excellens Herr Grefve Wachtmeister: Herr Talman! - Mine Herrar! Jag ber att blott få nämna, att ifrågavarande verifikationer, hvilka icke utan svårighet kunnat erhållas, numera ifrån Afrika hit ankommit och finnas i Utrikes-departementets Expedition förvarade, i följd hvaraf den af Utskottet derom uttalade förutsättningen blifvit en verklighet.

Herr Hedin: Trots Herr Utrikesministerns meddelande torde dock ej den högst egendomliga förklaring, som Chefen för Utrikes-departementets kameralafdelning afgifvit, böra lemnas utan vidare uppmärksamhet. Der säges, att "intyget ifrån vederbörande lokalmyndighet i Marocco blifvit mer än en gång, ehuru hittills utan påföljd, ifrån de förenade rikenas konsularagent i Tanger infordradt"; hvarefter förklaranden anmärker, "att, om detta intyg skulle i Marocco utfärdas på landets språk, blefve det konsularagentens åliggande att bestyrka intygets innehåll, hvadan vederbörande härstädes ändock slutligen nödgades att anse nämnde agents intyg om inbetalningen såsom fullgiltigt, då icke i detta fall, såsom vid redogörelserna för Schelde- och Sundska tullarnes afbetalningssummor kunde ske, vederbörande lokalmyndigheters qvitton, affattade å allmänt kända språk, kunde såsom verifikationer begagnas". Det är dels därför att denna förklaring skulle kunna för den, som tager den efter orden, vara i

visst afseende vilseledande, och dels af ett annat skäl, som jag ber att några ögonblick få taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk. Af hvad jag nu uppläst inhentas, att man flera gånger, men utan påföljd, infor- drat upplysning rörande Sveriges bidrag till den ifrågavarande fyren. Detta föranleder helt naturligt tvänne erinringar: den första är den, att det är ett känt och vedertaget bruk, särdeles då man handlar å annans vägnar, att endast mot qvitto aflemna penningar, hvarigenom sådana förnyade på- minnelser utan påföljd, som förklaringen omtalar, alldeles undvikas; den andra är den, att då man flera gånger begärt, men icke fått det ifråga- varande intyget, så synes det som om den skicklighet och det nit, som representerat oss å den nordafrikanska kusten, icke vore så synnerligen framstående. Förklaranden antydde vidare, att ett qvitto, utfärdadt på landets språk, skulle lända härvarande vederbörande till ringa hugnad. "Landets språk"? Ja, i Marocco talas många språk, men allmännast ara- biskan, som är, att så säga, landets officiela språk, derest man eljest kan tala om någonting *officielt* i ett land, om hvars befolkning en berömd landsman, som bättre än de flesta kände förhållandena, har sagt, att den i oförnuftigt barbari öfverträffar alla andra länders. Jag vågar tro, att ett intyg på arabiska språket ej skulle, för språkets skull, blifva så all- deles värdelöst. Men då den konvention, på grund hvaraf vi bidraga till underhållet af ifrågavarande tyr, är affattad i staden Tanger på både arabiska och franska språken, så synes det som skulle tilläfventyrs ej all- deles oöfverstigliga hinder möta, att få det äskade intyget affattadt på, hvad förklaranden kallar, ett allmänt känt språk.

Slutligen vill jag fästa uppmärksamheten på ännu en sak i denna egendomliga förklaring, som förefaller mig synnerligen öfverraskande, ja, som till och med, såsom jag antyd, kan vara förvillande. Förklaringen uppgifver nemligen, att det är en helt annan sak med inbetalningen af våra andelar i aflösningen af Schelde- och Sundska tullarne, i det de "vederbörande lokalmyndigheter", som uppbära dessa summor, lemna qvittan å allmänt kända språk. Skulle det således verkligen vara en dansk lokal- myndighet, som qvitterar de bortåt tvåhundredatusen riksdaler, som vi årligen betala till danska staten för Öresundstullens upphörande? Sunda för- nuftet tycks dock säga — och så förhåller det sig äfven — att det är en dansk, icke lokal-, utan centralmyndighet, nemligen finansministeriet i Kjö- benhavn, och jag förmodar att förhållandet är likartadt, äfven hvad Schelde- tullen angår.

Jag har ansett mig böra göra dessa erinringar, derför att häraf torde framgå, huruledes äfven de upplysningar, som i denna fråga från Utrikes- departementet lemnats, äro af en åtminstone mycket egendomlig art.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarne.

Punkten 5.

Bifölles.

Punkten 6.

Friherre Åkerhjelm: Herr Talman! Mine Herrar! Jag finner, att den del af Stats-Utskottets förevarande utlåtande, hvilken nu till behandling föreligger, är åtföljd af en reservation, som är afgifven af flertalet af de Utskottets ledamöter, som tillhöra denna Kammare. Jag har begärt ordet för att tillkännagifva, det jag kommer att rösta för afslag å Utskottets hemställan och bifall till det af reservanterne framlagda förslaget. Utskottet säger i sitt betänkande, i likhet med reservanterne, att det funnit revisorernes framställning i fråga om Kongl. Sjöförvaltningens räkenskaper välgrundad. Just detta uttryck "välgrundad" synes särdeles väl motivera det af reservanterne afgifna förslaget, men deremot icke stå tillsammans med det slut, hvartill Utskottet kommit, att de anmärkta felaktigheterna icke för närvarande måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I sammanhang med denna fråga skall jag bedja att få erinra om, att Kongl. Förvaltningens af sjöärendena vidlyftiga svar på revisorernes ifrågasvarande anmärkningar, enligt det datum det bär, synes vara afgifvet den 7 Januari detta år. Instruktionen för Riksdagens revisorer af statsverket föreskrifver emellertid, att två månader efter revisionsarbetets afslutande den 15 Oktober, d. v. s. den 15 December, skola svaren å de gjorda anmärkningarne af vederbörande embetsverk och myndigheter vara afgifna, för att dessa svar skola i sammanhang med revisionsberättelsen kunna, innan riksdagens öppnande, till trycket befordras. Detta i afsigt, att revisionsberättelsen med åtföljande förklaringar skulle vid riksdagens början vara för dess ledamöter tillgänglig, i synnerhet då Kongl. Maj:ts proposition om statsverkets tillstånd och behof till Riksdagen inkom. Följden af Sjöförvaltningens dröjsmål att aflemlna dess förklaring har emellertid varit den, att revisionsberättelsen så sent till Riksdagen inkommit, att Kongl. Maj:ts förenämnda proposition då redan till behandling förevarit. Jag har velat nämna detta i förbigående, såsom redan i sig bevisande, att Kongl. Sjöförvaltningen torde haft ganska mycken möda att sammanfatta sitt svar på revisorernes anmärkningar.

Nämnda svar anser jag emellertid icke tillfredsställande och kan jag icke, i följd af detsamma, frångå den öfvertygelse jag hyser om behöfvat att till Kongl. Maj:t aflåta en sådan skrifvelse, som reservanterne föreslagit. Kongl. Förvaltningens svar innehåller nemligen i flere afseenden åtskilliga misstag och oriktigheter. Det kan synas hårdt, att jag använder dessa uttryck, men jag lånar dem från det skriftsätt Kongl. Förvaltningen i sin förklaring användt om revisorernes framställning, och jag vänder dem nu tillbaka mot Förvaltningen.

I sin förklaring å anm. § 4, mom. 6, säger Förvaltningen rörande anslaget till spanmåls uppköp och bagerikostnader, att revisorernes anmärkning grundar sig "på ett misstag, ty 1868 års hufvudbok visar å denna titel en ingående behållning af R:dr 53,436: 48 och en utgående

behållning af R:dr 28,016: 19, och följaktligen har behållningen å detta anslag *icke*, såsom revisorerne uppgifva, blifvit öfverfördt till titeln "*Influtne medel till uppköp af spannmål*". Nu är emellertid förhållandet, att till den omnämnda behållningen den 1 Januari 1868 af . . . 53,436: 48. bör läggas under året dels anslag 30,000, dels uppbörd

47,704: 96, = 77,704: 96.

då man får summan 131,141: 44.

Afdrages nu härifrån den nämnda behållningen vid 1868

års slut, R:dr 28,016: 49, samt årets utgift, R:dr 26,457: 48, = 54,473: 67,

så återstå 76,667: 77.

och dessa penningar, hvilka Revisorerne djerfvas kalla "behållningen", hafva, enligt Förvaltningens hufvudbok, blifvit omförda till "*Influtne medel till uppköp af spannmål*."

Om för oriktigheten af Förvaltningens svar göres mera vittne behof, så torde Bil. N:o 4 till Kongl. Maj:ts proposition 1870 sid. 6 och 7 få ega vitsord och deri upplyses Riksdagen, att ifrågavarande fond bland annat uppkommit "*dels genom behållningarne å anslaget till spannmåls-upphandlings- och bagerikostnader, som dermed blifvit sammanförde*."

Men jag vill icke vid denna sena timma vidare upptaga tiden med att genomgå alla de af revisorerne emot Kongl. Sjöförvaltningens räkenskaper framställda anmärkningar. Då samma räkenskaper vid sista Riksdagen erkändes vara så förda, att de föranledde en lång diskussion mellan Ordföranden i Stats-Utskottet med flera å ena, och Cheferne för Finans- och Sjöförvars-departementen samt Chefen för Sjöförvaltningen å andra sidan, och under hvilken diskussion fälldes ett par yttranden jag här antecknat, nemligen af Grefve Posse: att han tackade Statsråden för löftet att ställa räkenskaperna på redig fot och af Chefen för Sjöförvaltningen: att han "upprepade", det räkenskaperna "icke voro i ett tillfredsställande skick", och då sednaste revisorer, till följd just af denna diskussion, egnat sagda räkenskaper en genomgående granskning, hvaraf de många af Stats-Utskottet såsom välgrundade erkända och af Sjöförvaltningen visst icke förklarade anmärkningarne följt, synes det vid sådant förhållande ingalunda vara öfverflödigt, att Riksdagen nu å sin sida gör en framställning till Kongl. Maj:t i syfte, att för framtiden erhålla fullständig rättelse i det anmärkta hänseendet. Jag anhåller om proposition på afslag å Utskottets förslag och bifall till reservanternes hemställan.

Herr Adlersparre: Eftersom diskussion blifvit väckt, anhåller jag att också få yttra några ord och vill dervid till en början nämna, att det synes mig vara fullkomligt likgiltigt, om Kammaran antager Utskottets eller reservanternes förslag.

Det är icke min mening att här uppträda till försvar för det bokföringssystem, som sedan flera år tillbaka varit tillämpadt inom Förvaltningen af sjöärendena, och icke i något hänseende är jag partisk för hela institutionen. Detta har jag tydligt och klart uttalat uti det af mig afgifna officiella utlåtande angående detta embetsverks omreglering. Revisorerne anmärkningar äro ej heller riktade emot någon min embets-

åtgärd, ty år 1868 tillhörde jag ej Förvaltningen af sjöärendena. Jag bör således kunna fördomsfritt yttra mig i denna fråga.

Hvad först beträffar den föregående talarens anmärkning om att Förvaltningen så sent afgifvit sin förklaring, så är denna anmärkning nog riktig, om man skall döma efter det datum, som på förklaringen finnes tecknad, men om den ärade talaren med samma anmärkning ville antyda, att Förvaltningen på något sätt försummat sig, eller att den haft något utomordentligt arbete för att få förklaringen färdig, så vill jag upplysa, att han i begge fallen misstager sig. Dröjsmålet vållades nemligen endast och allenast deraf, att Kamereraren hos Förvaltningen, hvilken detta arbete i första hand ålåg, var fullt upptagen med att utarbета en mängd beräkningar och förslag, dem Chefen för Sjöförsvars-departementet infordrat, så att han ej kunde förr än mot slutet af året börja med förklaringens uppsättande. Förvaltningen, som för sin del äfven hade angeläna arbeten, som ej borde undanskjutas, anhöll hos Kongl. Maj:t om anstånd med förklaringens aflåtande utöfver den tid, som gällande författning bestämmer; och denna anhållan blef af Kongl. Maj:t äfven bifallen.

Vidare tillåter jag mig säga, att lika obestriddt som det är, att åtskilliga bland de af revisorerne framställda anmärkningar varit befogade, såsom Förvaltningen ock i sin förklaring medgifvit, lika visst är det äfven, att åtskilliga andra deras anmärkningar emot Förvaltningens räkenskapsföring icke varit fullt berättigade. Jag vill visserligen icke framställa något klander eller någon förebräelse mot revisorerne, ty jag finner ganska väl — jag har sjelf varit statsrevisor — att de på den korta tid, de äro samlade, icke kunna få kännedom om alla Kongl. bref, som till Förvaltningens efterrättelse blifvit utfärdade. Jag inser nog att här är hvarken tid eller rum att försöka utreda dessa vidlyftiga och invecklade räkenskapsförhållanden, men då jag icke vill framkasta ett påstående, utan att äfven framlägga något bevis för riktigheten deraf, utber jag mig Kammarrens öfverseende, då jag anför ett par exempel för att bestryka hvad jag sagt.

Revisorerne hafva anmärkt, att Förvaltningen, som under loppet af revisionsåret anvisat 5,440 Rdr såsom stipendier åt i utländsk tjenst anställda officerare, förfarit oriktigt, då Förvaltningen, oakadt anslaget på riksstaten till dylika stipendier lemnade betydliga öfverskott, likväl anvisat nämnda summa från besparingarne. Förvaltningen har dock i detta fall icke förfarit annorlunda än den bort göra, d. v. s. Förvaltningen har ställt sig Kongl. Maj:ts klara och tydliga föreskrift till efterrättelse. Det finnes nemligen ett Kongl. bref, som föreskriber, att till stipendier åt officerare, hvilka äro anställda i engelsk örlogstjenst, skola användas medel af officerarnes besparade tjenstgöringspenningar och följaktligen måste tagas af besparingarne; och ett annat Kongl. bref stadgar, att stipendier åt officerare, som äro anställda i annan maktst tjenst än den engelska, skola anvisas från det å riksstaten uppförda anslaget till stipendier. De tre stipendier, som Förvaltningen under revisionsåret anvisat, hafva alla lemnats åt officerare, anställda i engelsk tjenst, och Förvaltningen var vid sådant förhållande icke berättigad att taga dessa medel annorstädes än från besparingarne.

Likaså hafva Förvaltningens under revisionsåret vidtagna åtgärder i afseende å sjökartefonden och lifräddningsväsendet varit grundade på Kongl. bref. Jag vill icke trötta Kammaren med att anföra flera exempel, ehuru åtskilliga sådana kunde framhållas; och jag kan icke heller, så att säga, på rak arm genomgå allt, hvartill jag af revisorernes anmärkningar kunde finna anledning, ty dertill erfordras andra materialer, än som här kunna stå mig till buds.

Hvad jag nu anfört vill jag, såsom redan är sagdt, endast åberopa för att visa att, om än åtskilliga anmärkningar varit befogade, så hafva dock en del andra icke varit det.

Till sist ber jag få nämna, att det kanske hade varit rättast, om äfven den af Förvaltningen afgifna förklaringen hade blifvit intagen uti Utskottets betänkande, så att hvar och en må kunnat pröfva förklaringen såväl som anklagelsen.

Herr Dufwa: Då jag deltagit i den reservation, som af de flesta ledamöterna från denna Kammare afgifvits mot det förslag, hvilket Utskottets pluralitet beträffande denna punkt framställt, ber jag att få fästa uppmärksamheten på de förhållanden, som motivera skilnaden emellan Utskottets och reservanternes hemställanden, och att dessutom få beröra några omständigheter, hvilka, efter hvad jag tror, böra tjena till stöd för reservanternes mening.

Utskottet har ansett, att då upplyst blifvit, att ett nytt formulär för Sjöförvaltningens räkenskaper vore under utarbetande, och då det vore anledning hoppas, att detsamma snart skall komma att meddelas, Riksdagen borde låta härvid bero, hvaremot reservanterne hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om åtgärders vidtagande till vinnande af rättelse för framtiden i de af revisorerna anmärkta förhållanden. Vill man veta, hvarpå skilnaden emellan dessa båda förslag ytterst beror, så ber jag att få hänvisa till början af revisorernes berättelse, der revisorerna hafva påmint om, att det ifrågavarande embetsverkets räkenskaper flera gånger förut varit föremål för anmärkningar, utan att, det oaktadt, rättelse vunnits, hvarjemte revisorerna i sammanhang dermed fästat uppmärksamheten på, att det icke syntes vara de för närvarande gällande föreskrifterna för räkenskapernas upprättande, man borde i främsta rummet tillskrifva orsaken till de anmärkta felaktigheterna deri, utan den omständigheten att dessa föreskrifter icke blifvit följda. Då denna sak behandlades på Utskottets afdelning, ansåg afdelningen såsom sin skyldighet att granska, huruvida en sådan uppfattning vore den riktiga. Det inhemtades då, att Kongl. Maj:t år 1850 fastställt formulär för Sjöförvaltningens räkenskaper, och att 1846 års räkenskaper blifvit i enlighet med detsamma upprättade, för att tjena till formulär för Förvaltningens räkenskaper. Dessa räkenskaper jemte 1868 års hufvudbok infordrades följaktligen af afdelningen, som härefter anställde en noggran jemförelse emellan dem, för att utröna, om formuläret och de dervid fogade så kallade underrättelserna gifvit anledning till det felaktiga sätt, hvarpå räkenskaperna blifvit förda. Afdelningen kom härvid till den öfvertygelse, att det *icke* vore formuläret och sålunda *icke* de gällande föreskrifterna, hos hvilka felet låg, utan att det berodde

på afvikelser från dessa föreskrifter, och från gällande bestämmelser angående det sätt, hvarpå de särskilda arterna af auslag skola bokföras. Detta är orsaken, hvarför reservanterne icke ansett tillfyllestgörande att allenast afbida upprättandet af ett nytt formulär. Ty om ingen vidare åtgärd vidtages, kan det ju lika lätt inträffa med det nya formuläret, som hittills med det gamla, att detsamma vid uppgörandet af räkenskaperna läggas åsido; och då är föga vunnet genom att enda stlita på detta nya formulär.

Då chefen för Förvaltningen, hvilken nyss hade ordet, beklagade, att icke Förvaltningens förklaring öfver revisorernes anmärkningar jemväl blifvit i utlåtandet intagen, må det tillåtas mig nämna, att man icke trodde sig göra Förvaltningen någon otjenst genom denna underlåtenhet. Men detta beklagande leder ock dertill, att jag, som gillat redaktionen af betänkandet, anser mig nödsakad att ingå i granskning af hvad Förvaltningen i berörda förklaring anført. Jag bör då först erinra, att den paragraf i betänkandet, hvarom nu är fråga, icke afhandlar alla revisorernes anmärkningar emot Förvaltningen och att således, om det kunnat inträffa, — och jag vet, att det verkligen har inträffat — att misstag blifvit begångna af revisorerne i något fall, sådant dock icke rörer de punkter, som här äro föremål för vår öfverläggning. Vidare ber jag att få taga fasta på det yttrande af den föregående talaren, att Förvaltningens utlåtande blifvit fördröjdt, derföre att man nödgats afvakta yttrande i ämnet från chefen för räkenskapsafdelningen. Detta synes mig gifva en bekräftelse åt hvad man trott sig kunna antaga, nemligen att Förvaltningens utlåtande är helt och hållet bygd på hvad räkenskapsafdelningen anført; och det befästar mig i min åsigt, att goda grunder finnas derför, att här behöfver göras något mera än att blott upprätta ett nytt formulär, nemligen tillse att detsamma äfven efterlefves och att gällande bestämmelser af vederbörande räkenskapsförare iakttagas. Den första tvistepunkten emellan revisorerne och Förvaltningen rör bokföringen af hvad revisorerne kalla behållningar. Såsom bekant, skola alla besparingar på de allmänna anslagen ingå till den allmänna besparingsfonden för hufvudtiteln, hvilken står till Kongl. Maj:ts disposition för hufvudtiteln allmänna ändamål. Revisorerne hafva nu anmärkt, att bokföringen skett på det sätt, att sedan behållningar å anslag det ena året utbalanserats under ett konto, de påföljande år inbalanserats under ett annat konto, hvilket icke plägar vara vanligt vid *en ordentlig* bokföring. Härpå svarar Förvaltningen, att behållningarne måste öfverföras till besparingsfonden, derföre att besparingarne å samma anslag skola föras dit. Men besparingar å anslag äro något helt annat än hvad som af anslagen kan vara oanvänt vid årets slut, ty i detta sistnämnda ingå äfven behållningar, som skola användas till det för anslaget bestämda ändamål. Nu hafva emellertid i Förvaltningens räkenskaper äfven dessa behållningar, som för sina särskilda ändamål skola af Förvaltningen användas, genom detta bokföringssätt blifvit inkastade på den allmänna besparingsfonden, som står ensamt under Kongl. Maj:ts disposition, hvarigenom händt, att Förvaltningen tagit sig disposition öfver medel, som den sjelf räknat till denna fond. Sedan Förvaltningen sålunda på nämnda fond sammanfört behållningar, öfver hvilka Förvaltningen kunde och borde disponera med besparingar, öfver hvilka

endast Kongl. Maj:t hade dispositionsrätt, försvaras i förklaringen ett dylikt förfarande dermed, att sistnämnda slag af medel "icke" borde "sammanslås med medel, hvaröfver Kongl. Maj:t icke egde samma dispositionsrätt." Vidare åberopar Förvaltningen i dess utlåtande i denna punkt, sid. 429, att Kongl. Maj:t genom bref den 17 April 1860 förklarar, att åtskilliga uppräknade anslag, bland hvilka jag nu särskildt nämner anslaget till "spanmålsupphandlings- och bagerikostnader" vore "af beskaffenhet att böra såsom reservationsanslag behandlas," men att Kongl. Maj:t derigenom icke fränhändt sig dispositionsrätten till de å dem uppkommande besparingar. Då likväl Kongl. Maj:t sålunda föreskrifvit Förvaltningen att behandla just ifrågavarande anslag såsom reservationsanslag, lider det väl ej tvifvel att denna föreskrift, att de nämnda anslagen "böra såsom reservationsanslag behandlas," borde åtminstone vid räkenskapsföringen efterlefas, hvaraf ovilkorligen följer, att besparingarne å dem icke skola ingå till allmänna besparingsfonden, utan balanseras på hvarje anslagkonto. Det anmärkta bokföringssättet står således i strid icke blott med gällande bestämmelser om olika anslags behandling, utan det strider äfven mot den uppfattning, Förvaltningen på detta ställe i dess utlåtande visat sig hafva af det åberopade Kongl. brefvet den 17 April 1860. Men Förvaltningen synes kunna uppfatta detta bref på två fullkomligt olika sätt. Å sid. 429 i revisionsberättelsen säger väl, såsom nämndt är, Förvaltningen, att Kongl. Maj:t i detta bref förordnat, att de uppgifna anslagen och deribland det till "spanmålsupphandlings- och bagerikostnader" skola såsom reservationsanslag behandlas, men på sid. 431, der det gäller att besvara en annan anmärkning, hvaruti Revisorerne, just med åberopande af Kongl. brefvet den 17 April 1860, fästet sig vid att anslaget till spanmålsupphandlings- och bagerikostnader icke blifvit i räkenskaperna såsom reservationsanslag behandladt, der heter det, att de af revisorerne åberopade Kongl. brefven den 17 April 1860 och den 31 Augusti 1866 synas ej vara af revisorerne fullt riktigt tolkade; och sedan det härefter talats om åtskilligt annat af hvad brefvet den 17 April 1860 skall innehålla, fortsätter Förvaltningen: "här af synes, att nyssberörda nådiga bref endast innehåller föreskrift om huru — — — men icke — — — att anslagen borde — — — såsom reservationsanslag behandlas." Såvidt jag förstår, har dock Förvaltningen två sidor förut i dess utlåtande sjelf åberopat, att det omnämnda Kongl. brefvet af år 1860 innehåller befallning, att, bland andra, detta ifrågavarande anslag skulle såsom reservationsanslag behandlas. Jag hemställer hvad förtroende man kan sätta till förmågan och viljan att tillämpa gifna föreskrifter hos den, som i samma förklaring till bemötande af *en* anmärkningspunkt åberopar ett Kongl. bref i *ett* syfte, men straxt därefter påstår att brefvet icke innehåller hvad han nyss förut sjelf åberopat.

Revisorerne hafva vidare anmärkt rörande anslaget "för tillskott i de till båtsmansindelningen i Blekinge län anslagna räntor", att oakadt det samma är förslagsanslag, behållningen derå öfverförts till allmänna besparingarne, hvilket är fullkomligt orätt, emedan, om behållningar uppstå å anslag af sådan natur, de skola till Riksgälds-kontoret öfverlemnas, likasom, i händelse de befinnas otillräckliga, fyllnad erhållas derifrån. På denna anmärkning svarar Förvaltningen: "Förvaltningen vill ej bestrida,

att denna kan ur rent formel synpunkt vara befogad“, men anser någon olägenhet ef det anmärkta förfaringssättet icke kunna uppstå. Men hvad är bokföring annat än en rent formel behandling af saken? Icke är det dervid fråga om användande af anslagen, utan endast om en formenlig anteckning om deras användande. Och om en sådan formenlig anteckning är både nyttig och nödvändig, måste väl ock en felaktig räkenskapsföring vara till olägenhet, ja rent af skadlig. Så ock när ett anslag bokföres på ett sätt, som står i uppenbar strid mot anslagets art och beskaffenhet, måste detta leda till förvillelse och oreda i räkenskaperna, likasom ock när man aför behållningar till konti, dit de uppenbart icke höra, detta alltid måste berättiga till ganska graverande anmärkningar emot bokföringen.

Det är äfven ett annat fall, der det synes hafva varit omöjligt för räkenskapsförarne att skilja emellan anslagens olika art, nemligen i afseende å stipendieanslaget för sjöofficerare. Å detta, som hörer till de allmänna anslagen, skulle besparingen hafva öfverförts till de allmänna besparingarne. Likväl är detsamma i detta hänseende uti Förvaltningens böcker behandladt såsom reservationsanslag, hvaremot, när utbetalningar derå ifrågakommit, dessa anvisats på allmänna besparingarne.

Jag vill ej taga tiden i anspråk med att vidare genomgå Förvaltningens förklaring, då Herrarne af det redan anförda torde kunna sluta till dess halt. Endast det vill jag tillägga, att då det i de räkenskapsformuläret bifogade underrättelserna heter, att Förvaltningen eger att vidtaga “de smärre förändringar och jemkningar hvilka vid tillämpningen af formuläret anses behöfliga och med hufvudprincipens bibehållande anses kunna åstadkommas“, så åberopas detta af Förvaltningen till stöd för den mest uppenbara öfverträdelse af hvad i underrättelserna stadgas. Jag hemställer, om det t. ex. kan vara rimligt att tolka underrättelserna på det sätt, att, när en bestämd föreskrift deruti finnes, att anordningarne till stationerna skola ske i en summa för alla stationens behof, det förfares på ett alldeles motsatt sätt, under åberopande till stöd derför af ofvanberörda medgifvande att med hufvudprincipens bibehållande vidtaga smärre förändringar och jemkningar i formuläret. Ett sådant förfaringssätt synes för mig stå i rak strid med gifna föreskrifter och torde icke vara att hänföra under rubriken “mindre förändringar“ deruti.

Jag skall nu icke längre uppehålla mig vid dessa detaljer, då hvad jag anført torde vara tillräckligt att visa, det öfverträdelser af gifna föreskrifter egt rum och att en fullständig förvirring råder i Förvaltningens räkenskaper. Jag tror sålunda att reservanterne haft fulla skäl för sin åsigt, att det icke är nog med att ett nytt formulär fastställes för dessa räkenskaper, utan att särskilda åtgärder måste vidtagas, för att de i sådant hänseende gifna föreskrifter äfven må blifva åtlydda, hvarföre jag hoppas, att Kammararen måtte bifalla reservanternes hemställan.

Herr *Jan Andersson* förenade sig med Herr *Dufwa*.

Herr *Adlersparre*: Jag ber om ursäkt att jag än en gång tar till ordet, men jag vill endast återupprepa hvad jag förut yttrat, nemligen, att Förvaltningen i sin förklaring erkänt, att räkenskapsföringen i åtskil-

liga delar vore behäftad med formela fel. Om denna Förvaltningens förklaring icke blifvit affättad i den lydelse, eller med de uttryck, att den kunnat falla den siste talaren i smaken, så borde han dock kunna ursäktas att icke hvar och en skrifver efter hans sätt att föra pennan.

Jag erkänner, som sagdt är, att formela oriktigheter blifvit begångna, men jag protesterar mot alla orättvisa beskyllningar och öfverdrifter. Om, såsom den föregående talaren yttrat, en "*fullständig förvirring*" skulle råda i räkenskaperna, hade det icke varit möjligt att vid sistlidne riksdag meddela de upplysningar, som då erfordrades, och än mindre att lemna den utredning, som åtföljer Kongl. Maj:ts proposition till denna Riksdag och att hafva kommit till de summor, som nu på goda grunder anses fullt riktiga. Bokföringssättet kan väl vara inveckladt, men att kalla räkenskapsföringen för en "*fullständig förvirring*" är en beskyllning som icke öfverensstämmer med rätta förhållandet.

För öfrigt hyser jag all aktning för talarens stora förmåga att subtrahera, multiplicera och kritisera andras utlåtanden; men när han, i strid emot Förvaltningens förklaring, säger, att revisorerne icke framställt en enda anmärkning, som icke är fullt välgrundad, så måste jag bestrida hans ord. Jag framdrog ett exempel såsom bevis, nemligen att Förvaltningen haft rätt uti att å allmänna besparingarne anvisa tre stipendier åt officerare i engelsk örlogstjänst och att denna anvisning, trots revisorernes anmärkning varit fullt riktig, enligt af Kongl. Maj:ts meddelad nådig föreskrift.

För mig synes det vara fullkomligt likgiltigt antingen Kammaren bifaller Utskottets hemställan eller reservanternes. Jag och andra med mig göra vårt bästa för att få ordning och enkelhet i räkenskaperna och dermed ämnas vi fortfara, oberoende af alla yttre förhållanden.

Herr Kallstenius: Då den föregående talaren icke bestridt, att ju revisorernes anmärkningar i de flesta delar äro riktiga, och det exempel han anført på motsatsen dessutom icke rör nu förevarande punkt, så är det obehöfvt att vidare, än som redan skett, framhålla anmärkningarnes befogethet, men jag anser det vara ganska viktigt, att Riksdagen också uppehåller de revisorernes anmärkningar, som den finner fullt grundade. Herrarne känna nog samt, utan att jag behöfver påpeka det, hvad en revision vill säga och att särdeles statsrevisionen hvarken är ett angenämt eller så litet mödosamt uppdrag och just derföre anser jag det vara Riksdagens pligt att upptaga revisorernes anmärkningar, emedan eljest kunde inträffa att desse ansåge det icke löna sig att noggrant verkställa den dem åliggande granskningen. När, såsom nu är fallet, revisorerne anmärkt verkliga felaktigheter, skulle det vara orätt handladt af Kammaren att icke med anledning deraf besluta någon åtgärd.

Inom Utskottet voro alla dess 24 ledamöter ense om, att revisorernes anmärkningar mot Kongl. Förvaltningens af sjöärendena räkenskaper voro riktiga, men i fråga om hvilken åtgärd, som med anledning deraf borde vidtagas, yppade sig skiljaktiga åsigter.

Jag, för min del, kan icke begripa huru Utskottets majoritet, efter de premisser, som af Utskottet blifvit anförda, kunnat hemställa, att de anmärkta felaktigheterna icke måtte till Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservanterne deremot hafva, efter det de, liksom Utskottets öfrige ledamöter, funnit revisorernes framställning i ifrågavarande §§ välgrundade, hemställt, att Riksdagen måtte anhålla, det Kongl. Maj:t tacktes vidtaga sådana åtgärder, att för framtiden fullständig rättelse måtte ernås i de af Revisorerne anmärkta förhållanden, hvilka, enligt reservanternes åsigt, hade sin grund icke blott i beskaffenheten af det nu gällande räkenskapsformuläret, utan äfven, och isynnerhet, uti en alltför fri och i många hänseenden felaktig tillämpning af detsamma. Utskottets pluralitet har deremot såsom skäl för sin hemställan anført, att Utskottet erhållit kännedom om att ett nytt formulär för Förvaltningens räkenskaper vore under utarbetning i Kongl. Finans-departementet. Men om nu Förvaltningen, sedan den erhållit det nya formuläret, visar sig hafva hvarken håg eller vilja att för framtiden afhjelpa de anmärkta felaktigheterna, hvad har då vunnits med revisorernes framställning? Den nuvarande oredan i räkenskaperna har till stor del sin grund deruti, att det nu gällande formuläret icke blifvit riktigt följdt, och det torde derföre vara skäl att anhålla, att Kongl. Maj:t ville tillse att det gällande formuläret, det må nu vara det gamla eller ett nytt, för framtiden följes.

Jag skulle nog vara i tillfälle att framhålla några anmärkningar rörande bokföringssättet, men dels har detta redan blifvit af en föregående talare gjordt, och dels hafva de anmärkningar, som framstälts, icke blifvit motsagda. Jag vill derför endast återupprepa, att jag anser att Kammaren skulle handla orätt mot revisorerne, om Kammaren icke bifölle reservanternes hemställan, hvarom jag får anhålla.

Herr *Hörnfeldt* förenade sig i detta anförande.

Herr *Dufwa*: Det är beklagligt, att man ibland icke kan framställa anmärkningar, om än aldrig så befogade, utan att uppväcka oangenäma känslor på vissa håll. Sådant får jag underkasta mig, men det kan icke hindra mig att säga ut min mening, tvärtom, jag finner mig af det yttlande, den föregående talaren afgifvit, endast manad att ytterligare beröra ämnet och gifva skäl för min mening.

Han talade om att revisorernes anmärkning rörande anvisningen å allmänna besparingarne af stipendier skulle varit oriktig, derföre att Kongl. Maj:t meddelat föreskrift om utbetalningen på detta sätt, men revisorerne hafva icke framställt anmärkning emot Kongl. Maj:ts anordningar, utan emot Förvaltningens räkenskaper, och i afseende på dessa måtte det vara anmärkningsvärdt, att medan ett *allmänt* anslag bokföres såsom reservationsanslag, så att anslagets konto visar behållning vida större än årsanslaget, utgifter derifrån afföras på allmänna besparingarne, och det anmärkningsvärda för Förvaltningens räkning läres ej minskas deraf, att medan Förvaltningen åberopar att Kongl. Maj:t anordnar utgifter till anslagets ändamål å allmänna besparingarne, Förvaltningen på samma gång, i strid med riksstatens innehåll, talar om att anslaget skulle vara af natur att såsom reservationsanslag behandlas, i hvilket fall anordning ej kunde ske ifrån allmänna besparingarne. Detta tyckes väl visa, att Förvaltningen icke har riktig reda på, huru anslagen skola behandlas och bokföras.

Att jag skulle, såsom Herr *Chefen* för Förvaltningen behagade yttra, fordrat

att Förvaltningens förklaring skulle varit affattad i en viss stil, som jag kunnat gilla, det tror jag icke framgått af mina yttranden. Men att jag icke kan gilla, att man på ett ställe i förklaringen åberopar samma Kongl. Maj:ts bref i ett syfte och på annat ställe i alldeles motsatt syfte jemte mera dylikt i förklaringen, därför torde jag ej sakna giltiga skäl.

Talaren upptog mycket illa mitt yttrande, att i Sjöförvaltningens räkenskaper skulle råda fullständig förvirring. Om detta är för mycket sagdt skall jag villigt taga mitt yttrande tillbaka, men ännu är jag icke öfvertygad om att hafva misstagit mig. Tvärtom är jag i tillfälle anförä ytterligare stöd för den mening jag uttalat. Inför både afdelningen och Utskottet upplyste vederbörande tjänsteman i Riksboksluts-kontoret att, medan andra hufvudböcker från förvaltande myndigheter kunde direkt begagnas för rikshufvudbokens uppgörande, så var detta icke möjligt med Sjöförvaltningens hufvudbok, utan måste den i Boksluts-kontoret helt och hållet omarbetas för att bringa den reda i räkenskaperna, som erfordrades för att derefter uppgöra rikshufvudboken. Denna förklaring, som icke afgafs i mera smickrande ordalag, än jag begagnat, är känd af Utskottets medlemmar, och diskussionen torde tillräckligt hafva upplyst hvad den innebär.

Finner man efter detta, att jag verkligen sagt för mycket, då jag talat om en fullständig förvirring i Förvaltningens räkenskaper, så ger jag vika, men betviflar att omdömet så utfaller.

Jag yrkar fortfarande bifall till reservanternes hemställan.

Öfverläggningen var slutad. Med afslag å Utskottets hemställan beslöt Kammarén, det skulle Riksdagen i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta vidtaga sådana åtgärder, att för framtiden fullständig rättelse må ernås i de under denna § omförmälda, af revisorerne anmärkta förhållanden.

Punkten 7.

Bifölls.

Med föredragningen af återstående punkterna i detta Utlåtande skulle, enligt Kammaréns derom nu fattade beslut, anstå till nästa sammanträde.

I §3.

Föredrogs och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens skrifvelse till Fullmäktige i Riksgälds-kontoret, angående Riksgälds-kontorets förvaltning under den tid som förflutit sedan början af 1870 års riksdag.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes så väl de här ofvan under § 1 upptagna Kongl. propositioner, som äfven följande ärenden, nemligen:

Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 4, i anledning af väckt motion

om grundlagsändring, åsyftande att upphäfva Konungens rätt att utan Riksdagens medgifvande förklara krig;

Stats-Utskottets Utlåtanden:

N:o 30, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående eftergift af den Riksarkivet genom testamente af Sekreteraren i Kongl. Krigshofrätten, Grefve C. E. L. V. Posse tillagda rätt till en del af hans qvarlåtenskap;

N:o 31, i anledning af väckt motion angående understöd till Arrendatorn af Motala kungsiske och mjölqvarn, Johan Regnell Johansson;

N:o 32, i anledning af väckt motion om medgifvande af ersättningsfri tångtägt utanför kronoplanteringen Gamla Espet i Christianstads län;

N:o 33, i anledning af väckt motion angående eftergift af den Rådmanen L. O. Peterson m. fl. åliggande skyldighet att erlagga ränta å ett kronan tilldömdt ersättningsbelopp;

N:o 34, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående afsöndring af jord från mönsterskrifvarebostället Gösslunda knektegården vid Westgöta-Dals regemente, till skolhusplan och planteringsland för Gösslunda församlings folkskola;

N:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, i fråga om skattefrihet för kapellpredikantsbostället i Malå församling af Westerbottens län;

N:o 36, i anledning af väckt motion om eftergift af den rätt kronan kan ega till qvarlåtenskapen efter aflidna Emma Ulrika Welin;

N:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående befrielse för Timmermannen Anders Johnsson från honom ådömd ersättningsskyldighet för skadad proviant; och

N:o 38, i anledning af väckt motion om beviljande af auslag eller lån för inlösen af erforderlig mark till anläggning af den del utaf Frövi—Ludvika jernväg, som genomlöper Lindes landsförsamling;

Banko-Utskottets memorial:

N:o 10, angående afskrifning å värdet af äldre kopparskiljemynt samt å Riksbankens skuld för oinlösta skillingssedlar; och

N:o 11, angående artiklarne 7—10 i Bankoreglementet;

Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 11, i anledning af väckt motion om ändring af 30 Kap. 10 § Rättgångsbalken;

N:o 12, i anledning af väckt motion om ändring af 5 Kap. 2 § Utsokningsbalken och 3 Kap. 35 § Konkurslagen;

N:o 13, i anledning af väckt motion om upphäfvande af skyldigheten att hembjuda frälseskattehemman åt ränteegaren;

N:o 14, i anledning af väckt motion om upphäfvande af den genom

Kongl. förordningen den 13 September 1864 medgifna frihet i ränteaftal;

N:o 15, i anledning af väckt motion om ändring i Kongl. förordningen den 14 April 1866, angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof; och

N:o 16, i anledning af väckt motion om ändring i 2 Kap. 5 och 6 §§ Giftermålsbalken.

Kammaren beslöt, att alla dessa, nu första gången bordlagda ärenden skulle sättas främst till föredragning i nästa sammanträde, för att, om så äskades, då kunna andra gången bordläggas.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Friherre Ericson	från den 20 Mars under	8 dagar,
Herr Ljunggren	” ” 20 ” ”	8 ”
” Per Nilsson fr. Christianstads län ” ”	22 ” ”	14 ”
” Ola Andersson	” ” 25 ” ”	14 ”
” C. A Jönsson	” ” 26 ” ”	14 ”
” Johan Erik Johansson	” ” 26 ” ”	14 ”
” S. Norén	” ” 27 ” ”	14 ”

§ 16.

Justerades protokollsutdrag rörande de beslut, som här ofvan under §§ 3—8 finnas antecknade.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 11 e. m.

in fidem
H. Husberg.